

caput nō babeant vel si putēt se habere illō
 putant caput esse plumbeum vel asinum
 seu aliter monstruosum. Item alij audi-
 entes gallos cantare brachia erigunt et se
 se percutiunt et cantantes se esse gallos cre-
 dunt et tandem nimis clamātes rauca in cla-
 mando vel muti fiunt. Itē alij in suspensōem
 pessimam irreuocabilit̄ incidunt ppter qb̄
 amicos odiunt vitupant et cōfundunt. imo
 qñq; percutiunt et occidūt basz multas ali-
 as mirabiles incurrūt melācolie passiones
 put refert Gal. et Alexander. et multi alij au-
 ctiores quas q̄des longū esset p singula enar-
 rare et hoc quotidie ad oculū experimur sic
 nup accidit quandā nobilē ad tantā desipi-
 entiam melācolie vicio deuenisse q̄ mobil
 omnib; murilegum se putabat. vñ alias q̄s
 sublectis vbi catti insidiant̄ muribus quie-
 scere n̄ valebat. forte tali pena peccatis suis
 exigentib; pcellas fuit. Nabuchodonosor
 qui put dicit̄ in bystorijs bestiam triformē
 scz leonem aquilā et bouem septē annorum
 spacio se putabat. De caū de melācolia et
 de alijs humorib; naturalib; q̄stus ad hoc
 p̄inet opusculū. dixisse nunc sufficiant.

Incipit liber quintus de disposi-
 tione membrorum.

Dico de pro-
 prietatib; humorū restat
 aliqua dicere de dispositio-
 ne membrorumque ex predi-
 ctis humorib; componū-
 tur. Et p̄mo de proprietatib; eorum in genere de
 inde de singul; in specie dicendū est aliqd̄ zc.
 De membrorum proprietatibus in gene-
 rali Caplm. I.

Nam ut dicit au-
 cen. Membra sunt corpora ex p̄ma
 humorū cōmixtione p̄creata vñ
 vt d̄ sup Jo. Membrū est firma p̄s et solida
 aialis ex silibus vel dissimilib; cōposita ad
 aliqd̄ speciale officū deputata p̄ hoc q̄ dicit̄
 firma p̄s differt membrū a p̄te que non est fir-
 ma vt est spūs. p̄ hoc aut̄ q̄ d̄ ex similib; vel
 dissimilib; cōpositū insinuat̄ membrorum du-

plex diuersitas simplicium siue similia et cō-
 positorū siue officialiū. nam similia mēbra
 dicunt̄ et simplicia quorū p̄tes eiusdē nature
 sunt cū toto vt quilibet p̄s sanguis est san-
 guis et sic de alijs et b̄mōi mēbra scz similia
 organicis et officialib; membris naturaliter
 sunt p̄iora vtputa ea componētia sicut p̄n-
 cipium componens est composito p̄ius. or-
 ganica siue officialia mēbra dicuntur ex cō-
 similibus generata et statuta que ad cōple-
 tionem sensus et motū sunt aie instrumenta
 vt manus pes oculus et similia. fuit eni ne-
 cessariū q̄ in qualitate et quantitate diuersa
 eēt vt actio aie compleret̄. natura enī fecit
 corporis instrumenta vtuti aie congruentia
 virtutes ei anime sunt diuersae et ideo mem-
 brorum diuersitates sūt necessarie vt p̄tes in ma-
 nibus in quibus sunt multi digiti in quantitate
 et in qualitate diuersi vt per eos possint ma-
 gna sic minima retineri. Cum igit̄ sit triplex
 anime actio. scilicet animalis naturalis et spūalis
 sunt membra istis opationib; anime neces-
 saria. vnde membra animale virtutem se-
 quentia dicunt̄ animata que fuerūt necessa-
 ria ad sensum formandū et motum volūta-
 rium in omnib; animalibus sicut cerebrum
 nerui oculi et alia instrumenta sensuū. mēbra
 vō virtuti vitali obedientia dicunt̄ spūalē
 vitalia que facia sunt p̄pter anhelitus et vitalē
 spūs attractionē et caloris mitigationem et
 vite p̄seruandē vt cor pulmo et b̄mōi. mem-
 bra autem virtuti naturali deseruientia di-
 cunt̄ naturalia et nutritiua quorū quedam
 sunt nutritiua. que scz cibū in membrorum sub-
 stantiā trāsmutant. sicut stomachus epaz
 b̄mōi. quedam vō sunt generatiua ad p̄ser-
 uationē speciei vt scz specificarēt̄ generalia
 et indiuiduarent̄ specificata. Cū ei omnia
 indiuidua p̄sumant̄ necesse est vt p̄ vim ge-
 neratiuā ne penitus pereant reparent̄ et sic
 in esse specifico saluent̄. Habent autem hec
 mēbra sibi alia deseruētia et adiuuātia. mu-
 tuo ei membra sibi vnicē subministrant. Nec
 autem membrorum subseruientū utilitas est
 multiplex scz p̄paratoria. purgatoria. Defen-
 soria. d̄poratoria. Pr̄ima itaq; s̄ p̄paratoria
 sicut organa sensuum deseruunt cerebro

cordi. pulmone. epati. stomacho. et cetera instrumenta cibabilia. Secunda sunt depozitoria sicut sunt nervi qui suscipiunt spiritum aiale a cerebro et deferunt ad singula membra. ad motum et sensum faciendum. Sicut et arterie deferunt cordi et vene epati. nam spiritum suscipiunt arterie a corde et deferunt ad pulsum faciendum. et vene sanguines ab epate ad corpus nutriendum. Tercia sunt purgatoria scilicet ea que expellunt superflua et nocua sicut foramina narium in capite et meatus per que cor emittit superflua et fumositate pulmonum ut emittat. Sicut et cistis fellis et splen purgant epata superfluitatibus colericis et melancolicis. sicut renes mundificant ab aqua. Quarta sunt defensoria sicut duo pancrea cum craneo defendunt cerebrum a nocumeto et lesione et dicuntur a publicis dura mater et pia mater. Sicut ossa pectoris defendunt cor et lacerti et testudines costarum defendunt epata. Inter membra vero spiritualia cor est principalissimum. quod tonus vite aialis est principium et caloris naturalis fundamentum. Cuius adiuuaria sunt pulmo pancrea. lacerti et arterie quorum motu aer ad cordis refrigerationem attrahit et fumosus calor superfluo ab ipso remouet. cuius defensiva interiora sunt sui pancrea. dyaphragma et huiusmodi membrorum naturalium et nutritiuorum principale est epata in quo sanguis digeritur in corpus nutritum cuius ministerio vicina sibi membra deputant. Ex predictis patet quod quedam sunt membra principalia quia aliorum membrorum inferiorum sunt principia et radicalia fundamenta. quedam vero sunt officinalia que influentiam virtutis recipiunt a predictis et ad preseruationem aialis sibi in uicem administrant. Quedam vero sunt similia que a Constantibus vocantur omogenia. id est simplicia et habent ab omni quod est unum et meros quod est pars que unius generis sunt cum partibus suis que ad naturam que quolibet pars visibilis carnis est caro et quolibet pinguedinis est pinguedo et sic de alijs. Recollige igitur ex predictis quod membra nature artificiosa sunt ordinata sunt corporis animati perfectiua. sunt etiam influentia et virtutis ab aia receptiua. Item quedam mirabili proportionem armonia. ca pariter sunt iuncta. Nam minora maioribus et maiora minoribus nervis et alijs liga-

mentis pariter coaptant. Item sibi mutuo sunt administrantia. et suarum virtutum et operationum pariter communicantia. Nam superiora inferioribus administrant influentiam et gubernationem inferiora superioribus supportationem. Media vero utriusque impediunt copulam et cooperationem. Oculi enim inferiora membra dirigunt et rectificunt. pedes vero et crura pondus aliorum sustentant et supportant. manus et brachia vitraque adiuuant et defensunt. Item membra que diu reguntur ab anima sana permanet ad completionem sue actionis et perfectionem corporis sunt vtilia. sed preuata a regimine spirituum residua corporis sunt nocua. Item membra pure et in perturbate complexionis ad obediendum actioni spiritus sunt abiliora. Unde dicit Aristoteles. li. xviij. Quod caput ideo est parue carnis et etiam pinguedinis propter meliorem sensum et intellectum. Et hoc forsitan ideo est. quod spiritus in nervis sensibilibus propter carnis grossiciem in suo transitu nimis impeditur. Item tanta est conserio inter membra. quod propter mutua ad inuicem colligantia sibi mutuo copatiuntur. Unde membrum minus compatiens proolet amplius patienti et ideo si unum membrum lesum fuerit. ad locum doloris confluunt humores aliorum membrorum sicut dicitur in amphiborum. Dolor membrum maior superueniens. Dolorque alterius membrum denigrat et eius diminuit sensibilitatem. ut in freneticis quebus si fortiter brachia ac crura construnguntur dolor capitis diminuitur. quia ad constrictum membrum confluunt spiritus et humores ex quo superius caput alleviatur. Item membra quanto sunt nobilioris substantie et compositionis vehementius et citius sentiunt molestiam cuiusque lesionis ut patet in oculo que grauius ledit puluere modico que manus vel pes magno vulnere. Et hoc accidit propter oculi nobilitatem. quia in eo spiritus sensibilis plus dominatur. Unde lesio quantumcunque modica in iuicturis membrorum in sensibilibus nervis maxime est nocua quia per impedimentum talium membrorum potissime et citissime impeditur virtus sensibilis et motiua et dissoluitur totius corporis armonia. Item in membrorum precreatione ex errore nature aliquando accidit quod membra fiunt superflua et monstruosa sicut dicitur libro animalium. xviij. Quod sepe

sunt visa aialia habentia vnu corpus et multa capita sicut apparuit serpens vnu duo hinc capita. nec hoc est mirum nisi quia rarum. quia vnum ouum aliquando habet duo vitella. que tamen ad inuicem vna tela sunt distincta et hoc accidit propter concursum duorum spermatum. que diuerso tempore tamen prope inuicem se contingunt. Et dicit idem quod ex tali ouo accidit membrum monstruosum sicut pullus habet vnum corpus et quatuor pedes et quatuor alas habere est visus. et sic dicitur ibidem heros monstruosus maxime habet locum in ouibus et in capris et in animalibus multorum filiorum. Et ideo dicit quod visus est caper habes in cruribus cornua in antiquis temporibus. Ista autem monstruositas in membris superflua generaliter accidit ex superfluitate materie et defectu virtutis informatiue. ut dicit ibidem in eodem. **U**n debemus estimare quod ista monstruositas in membris accidit ex materia. quoniam virtus formatiua est virtus operatiua et materia est modica. vel occasione aliqua diminuta. tunc quidem contingit multa apparere membra. sed in omnibus incompleta. quia virtus propter defectum nature complere non potest quod intendit sicut dicit idem virtus operatiua forte operans operatur. nihil perfecte scilicet vel complete. **A**ugustinus autem recitat in libro de ciuitate dei ca. viij. Cenocephalos esse homines monstruosos capita canina habentes et vocis loco latratus emittentes. alios autem sine ceruice. oculos habentes in humeris. Narrat in super idem. **Q**uod temporibus suis natus est puer qui in superioribus membris erat duplex. in inferioribus simplex. Nam duo erant capita et duo pectora quatuor manus. venter autem vnus et pedes duo et multa alia recitat ibi **A**ugustinus. In quibus omnibus error nature designat. Item inter ipsa membra quo ad dignitatem et ordinem magna differentia est. Nam quedam sunt tribuena ex se et aliunde non suscipienda. sicut cor quod nihil ab alijs suscipit sicut dicitur. Et tamen alijs vitam et motum distribuit et diffundit. Et sunt quedam que sunt distribuentia et suscipientia sicut epar et cerebra suscipiunt vigorem a corde et sunt principia virtutum quia alijs ad ministrant membris. Sunt etiam membra nec distribuentia nec suscipientia sed sunt innixa propria

virtute sicut opinione medicorum sicut sunt membra similia. Et sunt membra suscipientia et non tribuentia. sicut sunt membra instrumentalia que recipiunt a cerebro virtutes sensitiue vel motiue et quicquid virtusque. sed suscipiunt virtutem ad alia membra quantum est de se ulterius non diffundunt. quia oculus non potest visum virtutes que recipiunt a cerebro dare pedibus vel manibus vel alicui membro. nec auris audientiam et sic de alijs. Et tamen ista membra corpori maxime sunt necessaria. quia pro officia sibi appropriata sunt omnium aliorum membrorum corporis regitua nisi forsitan in suis actionibus fuerit casu aliquo impedita. sicut quando lesa sunt vel corrupta. Hoc autem proprium habent omnia officialia membra. ut pro principalibus membris piculo se exponant ut est videre. quod manus pro defensione capitis vel cordis sine omni deliberatione naturali se opponit. Item membrum bene sanum etiam membro infirmo subuenit. et materiam morbi ad se attrahendo. purgare vel alleuiare membris morbidum prouocavit. vnum membrum sanum pro non sano sepius lesum fuit. membrum vero si putridum fuerit aut mortuum. sibi et toti corpori est nocuum. Et ideo non restat nisi ut abscedat. ne corrumpat aut destruat totum corpus. Et hec de membris in generali nunc sufficiant.

De proprietatibus capitis. ca. II.

Inter membra principalia hominis. primo a proprietatibus capitis inchoandum est. Est autem caput prima pars et principalis inter omnia membra corporis exteriora. quo ad suum effectum operans principatum. Est autem caput a capiendo dictum ut dicitur **A**ristoteles. li. ij. ca. ij. eo quod omnes sensus et nervi inde initium habeant et capiunt. atque ex eo quod omnis vigetia et sentiendi ratio oritur. In capite etiam omnes sensus apparent. vnum et ipsius anime que consulit corpori quodammodo personam gerit. **A**ristoteles. Est igitur caput sedes sensuum principium et origo omnium sensuum organicorum animalium virtus propria domicilium. diffundens et transmittens ad omnia membra inferiora sensum et

motū. bñs septē foramina que sunt sensuuz
instrumēta. et h̄m aliquos septē planetaz
orbib⁹ correspondēt. Caput itaq; dignius
z nobili⁹ est oibus mēbris q; regnū z guber
naculū totius corpis. ei influens pfectiones
virtutis ad suas pagendas sensibiles actōes
Et ideo a natura caput situm h̄z in corpore
sūmo vt regat ordinē et disponat oīa q̄ h̄m
nature ordinē sūt sub ipso. Sicut ei dicitur **Haly**
sup. reg. **Gal.** Dispositio capitis tot⁹ scit ex
tribus. scilicet quantitate eius et figura et qd̄ est
ex ipso z ex capillis. **H**ā caput debet eē me
diuz z mediocre int̄ magnū et puū z ad alia
mēbra in q̄ntitate pportionatū. Caput enī
si fuerit nimis puū est illaudabile. Signat
ei defectū materie z debilitatē virtutis infor
mativē. paritē si fuerit nimis magnum nō
erit laudabile. **H**ā ex defectu virtutis opatiue
et supfluitate materie h̄ pcedit vt dicitur **Haly**
Ite figura capitis est rotūda z hoc ppi pas
sibilitatis z lesiōis amonōez et ppter receptio
nem medulle cerebri ampliorē. Est tñ caput
oblongū et circa tympora aliquantulū planū
Ham pfectio boni capitis est qñ in rotūdi
tate disponit ad similitudinē globi terre inter
manus vel ligna duo cōpressi. Talis enī glo
bus est rotūdus z tñ aliquantulū in vtroq;
latere erit plan⁹. **I**n pte ei anteriori aliquan
tulum est acutū et elevatū et **H**ad retinēdū
ventriculū cerebri in proa capitis ex qua p
cedūt nervi quinq; sensus faciētes. Simili
mō parū acutū a parte posteriori ppter rece
ptionē ventriculi in puppi ex q̄ pcedunt me
dulle spondibiles z nervi motū faciētes vo
luntariū. **I**tem signū bonitatis capitis est
qñ perfecte dispositiōis sunt illa que ex ipso
sunt z sibi immediatus iungunt. vt si collūz
fuerit forte z mediocriter grossum z omnes
nervi fortes z magni fuerint z boni motus
Sili ex capillis de capite pcedentib⁹ nosci
tur caput. **H**am h̄m eorū qualitatem et qñ
tatem velocitatem siue tarditatem crescen
di de cōplexione capitis z interiori ei⁹ dispo
sitione iudicat. **H**am si capilli multi z crīpi
cito nascentes post partū calozē signāt capi
tis z humorē. Et ecōuerso sicut dicitur inferi⁹
de capillis. **C**apilli enim bñ dispositi q̄diu

adherent capiti ipsum custodiūt decorāt et
defendunt. ablati vō et a capite oīno precisi
ipsum turpe reddūt. vt patet in alopecia et in
decaluatis. **I**te caput ex multis ossibus p̄sti
tuit et hoc ppter cerebri defectiōnē. **H**ā sub
stantia cerebri tenera est z mollis. **E**t ideo d̄
facili ledere nisi p̄ interpositiōnem cranei et
aliorum ossium a lesione extrinseca tuere. **I**
tem caput aliquid habet de carnositate z
hoc fuit necesse ad tempamentū ossiū z ner
uorum ne forte frigiditate nimia ossiuz tene
ritudo cerebri occasionaliter lederet. Caput
tamen in sua compositione parū habet car
nositatis z pinguedinis respectu aliorū mē
brorum. **E**t hoc ppter sensus viuacitatem z
iuuamētū intellect⁹. **A**restoteles libro duo
decimo. **I**tem caput q̄zuis in partibus suarū
cōpositione multam videatur habere duri
ciem et potissime in ossibus multum tñ inte
rius habet de mollicie z medulla. quia mol
licie ipsi⁹ cerebri int̄ ossa capitis inclusi tota
corpis machina irrigat. **I**tem caput ex sua
cōpositione p̄ma multū ē neruoz. et hoc
fuit necesse ppter ossium dissimiliū iunctiō
nem z etiam ppter sensus z volūtarij motus
opationem. **H**am p̄ neruū medium. anima
motum z sensum in corpe opatur z sine ner
uo descendere a capite. mēbruz mēbro nuls
latenus copulat imo si impediatur virtus
effluens a capite p̄ neruoz vicium et corru
ptela m. tot⁹ corpis dissoluitur vnitas z cō
pago. **I**te caput tot⁹ corpis est caminus
siue tectum siue coopculū. et ideo multaruz
fumositatum ascendentiuz de toto corpore
est in se receptiuum. fecit itaq; natura totaz
substantiā capitis porosam occulte z mani
feste. **O**cculte vt p̄ occultos poros occulte fu
mositatis supfluitates euacuarent. **M**anis
feste vt p̄ emunctoria z foramina manifesta
grossiora ne caput lederet purgarent. **I**tem
alique sunt capitis proprietates quendā defe
ctum nature representantes sicut patet in ca
pitibus monstruosis. **D**icit enī **A**restoteles
libro duodecimo. q̄ aliquādo cōtingit vnū
esse cor in animali. z tñ apparent duo esse ca
pita. vel plura mēbra. **E**t etiam ecōuerso ali
quando vident duo esse corda z alia mēbra

et tñ nō est vnū caput. sed hoc totū est mon-
struosus. Et hñ accidit nisi ex errore natu-
re vñ ex supflua materia vel ex vñtute defecti-
ua sicut dicit **Aristo.** li. xviii. vbi dicit cā mon-
struositas talis nō est nisi in materia. Et se-
quit. Talis monstruositas inuenit in aialib⁹
generātib⁹ multos filios. sed in mulieribus
raro. nisi i mulierib⁹ egypti q̄ multos pari-
unt filios plusq̄ in alijs regionib⁹ vel q̄ ali-
arū regionū mulieres nisi vbi alie mulieres
mulierib⁹ egyptiacis se hñt. Itē caput cū sit ra-
dix tot⁹ corp⁹ et oim corpaliū vñtū p̄mū et
p̄ncipale fūdamentū. ipso bene disposito et
ordinato oīa que sibi subsunt. i meliori cōsi-
stentia disponunt. et ipso vñsa uice corrupto
et corruptōnis sint homata patiēte oīa infe-
riora corp⁹ mēbra necessario patiunt. Pa-
titur autē caput aliqñ ex cā intrinseca sicut ex
illis passionib⁹ que nascunt ex ipso cerebro
et aduicis ei⁹ vt p̄t̄ in cephalicis. freneticis
epilepticis. et hñmōi. Aliqñ vño parit a causa
extrinseca sicut ex aeris frigidi et calidi siue
alīs distempati imutatione siue q̄licū q̄ alia
rōne. Itē qñ q̄ ex aliorū mēbroz colligantia
et associatione vt p̄t̄. Nam ex stomacho hu-
morib⁹ corruptis repleto fumositates reso-
lute rōne vicinatis cerebrū petunt. et cōca-
uitates si quas inueniūt vacuas replentes
pelliculas cerebz cōprimūt et distendūt. Et
sic pungēdo. cerebz pellicul⁹ dolorē inferūt
et includunt. Itē idē accidit ex nimia inani-
tione et abstinentia vt p̄t̄ in nimis abstinen-
tibus et vigilantib⁹. quia vt dicit **Galienus**
longa vigilia generat dolorē capitis. Itē idē
p̄t̄ ex nimia repletōne. sicut accidit ebriosis
qui ex vino et supfluo fumo a vino resolutō
cerebz petente et pū gente. maximas expiun-
tur capitis passiones. Dicit etiā **Constantin.**
q̄ oīs dolor capitis ex stomacho alleuiatur
qñ stomachus exinanit. augmentatur autē
quādo stomachus repletiis abis in malas
qualitates imutatur. Item sicut dicit **Aris-
to.** li. xij. Natura ordinauit in capite sensus
et instrumēta sensuum s̄m eoz dignitates
et s̄m aialis necessitatē. Et ideo posuit oculos
in anteriori parte capitis et superior. quoni-
am animal debet videre qd est anterior. q̄a

sensus visus subtilior est et nobilior. Organa
autē auditus posuit natura i medio capitis
rotundi quoniā auditus non audit directe
sed circumquaq̄. Sensus vñ olfactus po-
suit natura post oculos quasi mediū inē vi-
sum et gustus. nā ille sensus visu est grossior
gusto vñ subtilior. vltimo ponit lingua que
est instrumentū gustus et tactus quoz ope-
ratio est circa subam magis grossam. Ad
sensib⁹ sic ordinatis caput est p̄fectum et to-
tius corp⁹ p̄fectio et ornamentū. Et sicut di-
cit **Aristo.** ibidē. Non fuerunt ita bñ posita
instrumēta sensuum in caputib⁹ quadrupedū
et brutoz quoniā auricule taliz animaliz
sunt in pte superior capitis et apparēt ita q̄ra-
le animal nō est rectū neq̄ eleuati corp⁹
sed ad terrā declinatū. Veniat etiā qñdo
q̄ natura et errat in q̄busdā monstruosis ho-
minib⁹. Qui dicunt etiā habere videlicet to-
tus corp⁹ hominis p̄ter caput. Nā beluinā
habent faciē siue caninā vt narrat **Solin⁹**
Similiter errat natura in q̄busdā aialibus
monstruosis sicut p̄t̄ in lamia que s̄m glo-
sam sup̄t̄rē. Caput virginē habet corpus
beluinum. Et dicit quādo lamie volunt al-
quē hominem cōp̄bendere primo mulie-
ri faciē ei blandiuntur et secum coire cōpel-
lunt vsq̄ ad defectum. et quando vltius
earum libidini nō potest satisfacere. ipsum
dilatant. et tunc cum morib⁹ interficiūt et
manducant.

De cerebro Cap. m.

Cerebrum ut dicit
Constantin. in pantegñ. li. ij. ca. xj. Est
corpus album et sine sanguine de
spiritu et medulla habens multū. In cellulis
tribus est distinctū. Meruorū totius corpo-
ris est principiz. Infra duas pelliculas scz
piam matrē et duram est contentū. In sum-
mitate capitis tanq̄ excellenti loco corp⁹
collocatū. fuit autē cerebrū naturaliter al-
bum vt similitudinū cuiuslibet corp⁹ eēt
facile susceptiū. Habuit multū de spiritu
vt multus in eo eēt mot⁹. Habuit etiā mul-
tum d medulla vt caloris acūmē generat⁹
ex motu temperaret. Parū vero habuit de

sanguine. ne ei colore inficeret et sic omne ap-
 pbensum rubeū esse videret. Ideo etiam fuit
 sine sanguine humidū vt cito in naturā sentie-
 di mutaret vt di. Costan. Ex tribus autē cellu-
 lis est distinctū. qz cerebz tres hz pcauitates
 que vetriculi a phicis nūcupant. In anteri-
 ori cellula siue vetriculo format imaginatō
 in media rō in posteriori mēoria et recorda-
 tio. Cognominat autē ps anterior proza. po-
 sterior ps puppis vocat. Puppis minor est
 qz pauci nerui ab eo pcedūt. Et ē puppis du-
 ra vt nerui motui motū facili⁹ patiāt. Fru-
 gida etiā est et sicca vt in ea meli⁹ fieret reten-
 tio. parū habuit d spū vt fieret qētis genera-
 tio. parz habuit de medulla. respectu anteri-
 oris vt eēt mediocrit⁹ dura et sic forme impū-
 sio diuini⁹ in ea teneret. Proza vō scz ps ante-
 rior est maior calidior et liq̄dior. Maior vt
 nerui sensibiles ab eo pcedant. Molles vt
 sensibiles nerui ad susceptōz sensus facilius
 disponant. Calidior vt ad susceptōz forme
 imaginative aptior redderet. Liq̄dior et hu-
 midior parū vt nerui sensibiles facilius moue-
 ret. Cellula vō inē proza et puppim media.
 calida est et hūda. plus ceteris hūis de spū et
 medulla. de spū plus vt pfectior fieret in ea
 pratōnez discretio sicut in alijs mēbus fit p
 digestionē puri ab impuro separat. Adulū
 habuit de spū vt mult⁹ fieret motus et mul-
 tū de medulla vt tparet motus aie vt sic me-
 lius discerneret pcepta. In istis tribus cellu-
 lis sunt tres opationes pncipales. qz in prima
 forma a sensibus apprehensa in fantasia siue
 imaginatōne recolligit. Deinde ad mediaz
 transmissa discernit. tandē p iudiciū rōnis
 ad vetriculū puppis transmittit et memo-
 rie cōmendat. fuit autē cerebz rotundus vt
 capaci⁹ sit spiritū et ne facile patiāt. Ad de-
 fensionē autē cerebz fuerunt necessarij duo
 panni q̄ vocant matres cerebz. vn⁹ est gros-
 sus scz dura mater. Hic craneo supponit sed
 in medio cerebro in grossat. et ad maiorē for-
 titudinē solidat. non tū imediate cū craneo
 p iungitur imo potius suspendit. et buc atqz
 illuc circa cerebz substantiam dilatat. Hec
 dura mater fuit necessaria vt piam matrem
 que ea teneriorē a duricia cranci defensaret

et vt venas et arterias cerebz colligaret et eti-
 am si qua essent ibi spacia vacua illa imple-
 ret. Secundus pāniculus dicitur pia mater. q̄ dure
 matri supponit. q̄ mollior ē dura matre. vñ
 subaz cerebz circūuoluit et p dicras cellulaf
 ab inuicēz sepat et discernit nec supfluit pia
 mater. qz cerebz interi⁹ venas recolligit. etiā
 cerebz ne sua liq̄ditate diffuat coadunā-
 do custodit cerebz etiā coopiens et ample-
 ctens ipsuz a dura matre defendit. Insuper
 p venas quas hz cerebz nutrit et p arterias
 quas pūnet. spūm ei transfundit. Cerebz
 etiā est mēbz mouēs et regens oia mēbra
 corpis inferiora singulis sensuz largiens at-
 qz motū. quo impedito omnia in corpe im-
 pediunt et bene se habente omnia que sunt in
 corpe melius disponunt. Habet autē cerebz
 hoc pprium q̄ sentit et sequit motum lune.
 qua crescente medulla cerebz crescit et decre-
 scente diminuit in substantia et vīute. Hāz
 tunc seipsum cōtrahit et animali spiritui ita
 libere non obedit et hoc patet in lunaticis et
 in epaticis qui i nouilunio et plenilunio po-
 tissime molestantur. et hoc idem est qd dicit
 Arestoteles libro duodecimo. de signis vi-
 delicet bonis et malis cerebz. Cerebz inquit
 q̄ndo nimis ericcat. vel humectat nō faciet
 suum opus. Sed infrigidat corpe et simili-
 etiam liquefacit ipsuz spūm. Et etiā ideo ac-
 cidunt infirmitates et amissio intellect⁹ et tan-
 dem mors. Item aialia nimis magnum ce-
 rebz habētia sunt multi somni et hoc forsan
 accidit ppter humiditatē multam que inde
 resoluta in fumū opilantē meat⁹ cerebz in-
 ducit somnū. Item Arestoteles ibidem. Ce-
 rebz nō habz in se sensuz tactus sicut nec
 sanguis nec alie supfluitates aiales et non
 est in corpibus omnium animalū nisi ad salu-
 andū naturam et qd mirum est cerebrum
 omnibus corpibus sensuz tribuit et tū de
 se et in se nihil sentit. Item ibidē sentit idem.
 omne aial habēs sanguinē habet cerebrum
 vel aliud mēbrum pueniens loco eius sicut
 aial multipes et sibi simile. et q̄uis sit i omni
 aiali sanguinē habente nihil tamen sangui-
 nis pūnet in substantia medulle sue sicut dicit
 Arestoteles libro tercio. Item Arestoteles

libro. xvj. Cerebrū est frigidū substantialiter et humidū et ideo fonti caloris aialis scz cordi est oppositum vt scz humectet et temperet supfluitas caloris et siccitatis arteriarū ex quibus rebe cerebri est p̄textū. nam ex corde p̄cedunt arterie sicut di. **Haly** ex quibz cōponitur rebe mirabile in q̄ quasi inuoluit cerebri et in illo rebi digerit spūs animalis et ipsum spūm fit penetratio virtutū cerebri ad alia mēbra. Et ideo vt di. **Aristo.** ibidem Cerebrū est p̄mū mēbrum in creatone aial post creatōz cordis. **Galie.** tñ dicit q̄ cerebri bene cōplexionariū debet eē in quatuor qualitibz t̄patum. sed sicut ibi dicit **Haly.** Cōplexio cerebri natural magis esse debz frigida et hūida q̄z sit calida siue sicca q̄d fuit necesse ad infriigidatōz p̄dicti rebis et ad mitigationē caloris accidental cerebri q̄ accidit ex assiduitate sui motus. Item **Aristo.** li. xv. Homo in omnia aialia siue q̄ntitatis maximus habet cerebri qz cor maximus est caloris vñ p̄pter caloris diuinitatem et bonitatem cōplexionis est hō boni intellectus et intelligentior cunctis aialibus et non p̄nt infantes longo tpe portare caput reuū p̄pter magnitudinē et ponderositates donec a calore cordis mediantibz arterijs a suo pondere alleuiet. bona vō cerebri dispositio sicut et mala p̄suas p̄gnoscat a cōplexione. **Hā** si fuerit substāna cerebri mollis clara ac perua defacili recipit formaz imp̄ssiones et sigillationes. **Uñ** p̄pter velocitatem sigillationis formaz reruz. est habens cām bone et velocis discipline. qñ vero e cōuerso est nō mollis vel turbida habens cām durā et tardius recipit imp̄ssionē vñ imp̄ssiones. Sed tñ cū recepte fuerint receptas diu seruat q̄d est signuz siccitatis sicut fluxibilitas et labilitas signuz est humiditatis vt dicit **Haly.** et sic de alijs q̄litatebus intelligē dum est vbi grata. **Si** q̄s fuerit sollicitus cōsuetudinalit mobilis instabil audax iracundus. calidū cerebri vñ dicit talis habere. e cōuerso se hñs frigiditatem p̄tendit. **Si** vō fuerit piger obliuiosus somnolētus humidū nimis designat. Et etiaze cōuerso si fuerit multū vigil et memoria tenax designat sic cum. **Si** vō excedēs fuerit cū caliditate hūi

ditas multe sūt supfluitates et mltē accidūt capiti infirmitates. nocent aut calida et humidā et potissime meridionalis aer et cōfert septentrionalis adest somnus multus tali. nec potest longo tpe vigilare et quando dormit accidit ei subet. i. quies falsa. visus habet turbidū et sensus nō claros. **Si** vō ex cesserit cū caliditate siccitas peiora accidunt sicut hominibus nisi q̄ tot supfluitates nō generant. sensus si q̄dem hñt tales satis claros et a supfluitatibz mūdōs. sed plus vigilat q̄z alij hoies et sūt aiosi vaniloqui et instabiles et cito accidit talibz caluiciū post adolefcentiam q̄zuis eis p̄cesserint mlti crines. sicut si ex cesserit frigiditas cū siccitate solēt tales habere claros sensus et mōs meatus a supfluitatibus in iuuetute et oīno sine infirmitate. sed qñ p̄tendit etas de leui cā debilitant et velocitē senectus festinat et apparet cito in capite quia eis adueniūt cito cani. et si fortior sit siccitas q̄z frigiditas cū canicie efficiunt calui. si vō fortior fuerit frigiditas caluicies nō accedet qñ vero excedit frigiditas cū humiditate accidit pfunditas somni et sensus eius sūt mali et supfluitates multe et si intendat frigus aut humiditas paries icidit in apoplexiam vñ in palisim vel in mortem et nō accidit habent hanc dispositionē caluicium vt dicit **Gal.** in tegū. et in cōmento dicit idem **Haly.** Et hec de p̄prietatibus capitis scz et cerebri dicta sufficiāt.

De caluaria Caplm. III.

Caluaria est anterior pars cranei ab ossibz carnis sic dicta p̄pter capilloz defectōz et neutraliter p̄nunciat. **Uñ** dicit **Aldorus** li. xj. ca. j. sic vertex dicit supior pars capitis exterius vbi capilli capitis colligant et in qua cesares veniūt vnde et nūcupat. sic occipitiū dicit pars capitis posterior. q. cōtra capitium caluaria capillis spoliat cito p̄pter eiq̄ siccitatem. vertex tardius. sed occiput tardissime siue nunqz p̄pter humoris supfluitatē. **De** capillis aut q̄re infra eodem.

De oculis Caplm. V.

Oculi ut dicit **Asi**
 do⁹ in li. xi. ca. ij. q̄si occulti sunt
 dicit. q̄ eos aliorū tegmina oc
 cultant. ne qua incidēns iniurie offensione
 ledant. Siue etiā ideo q̄ occultū lumen se
 cretum positū intus habent. Hi autē in oēs
 sensus sūt aīe magis viciniores. Itā in ocu
 lis omne iudiciū mentis est. Tū aīe ptur
 bano vel bylaritas in oculis apparet similitē
 amor vel odiū et cetera passionē. dicunt et lu
 mina. q̄ lumen exteri⁹ accipiūt et acceptum
 cōdicant et refundunt. Sūt autē oculi instru
 menta visus. vt di. **Cōstan.** Et sunt duo vt si
 forte vnus pateret ei⁹ defect⁹ p̄ alter⁹ supple
 ret. et q̄niā oculus ē loco specularis ido lo
 cavit natura oculos in eminentiori loco cor
 poris. Sūt autē oculi decē cause ipsi⁹ subas
 cōponētes scz septē tunice et tres humores.
 In⁹ humores vō p̄m⁹ albugine⁹. scdus cri
 stallinus. terci⁹ vitre⁹. Septē autē tunice sūt
 septē pellicule siue tele. que circūdant illos
 hūores et ab inuicēz distinguūt in q̄b⁹ vel in
 quoz medio format visus et sic sūt a natura
 inuicē ordinate q̄ quatuor a pte sunt anteri
 orū. quaz p̄ma d̄ tela aranea. secūda vnea.
 tercia cornea. q̄rta p̄iunctiua. Tres vō sunt
 a pte interiorū. i. retina secundina et scleroti
 ca. i. dura vt post patebit. In⁹ hec aī omnia
 vnum solū est visus instrumentū. i. humor
 cristallinus a crystallo sic dicitur q̄ crystallo
 in colore assimilaf. Est igit⁹ cristallin⁹ hūor
 s̄m **Cōstan.** alb⁹ lucid⁹ clar⁹ in supficie pla
 nus. in medio oīm alioz collocatus et hoc
 ideo vt ei ab alijs omnib⁹ equaliter seruiat.
 Fuit etiā peruius clarus et dyaphanus vt ci
 tius in oppositos colores trāfferet et ad om
 nium colorū indifferēti similitudinem imuta
 ret. Fuit etiā rotūdus in forma et in substan
 tia vt nō facile lederet nec in ei⁹ angulis sup
 fluum aliq̄d colligeret vñ casualiter patere
 tur. Sed ne nimia rotūditate nimis eēt mo
 bilis habuit aliquā planiciē vt ad moderā
 nam ei⁹ velocitas duceret. nam omnis res
 penit⁹ rotūda elisa in sua latera instabilis
 est et nō firma vt di. **Cōstan.** q̄ autē p̄stū hu
 morem habeat fieri visus p̄z p̄ hoc q̄ si aliq̄d

inter ipsum et sp̄m visibile includeret vt hu
 mor vel aliud accidēs act⁹ videndi auferret
 cū sp̄s visibilis ad ipsum penetrare p̄pter
 obstaculū nō valeret. Quē autē humor iste
 a p̄ibus cerebri superioribus puris peruijs et
 dyaphanis et hoc p̄prie ē pupilla siue medi⁹
 oculi punctus vbi est p̄prie vis videndi vbi
 nobis p̄prie videntib⁹ relucet q̄daz ima
 gines velut in speculo apparētes. sed de hoc
 infra dicei. Sic autē humor in medio alioz
 duoz collocat scz vitrei et albuginei. Vitre
 us autē humor a pte interiori collocat. Albu
 gineus vō a pte scz anteriori collocatur. Vi
 treus autē humor ad modū vitri purus est et
 p̄spicius et arabice d̄z gelados cuius iuuā
 men est duplex p̄mū et p̄ncipale est quoniā
 sanguinē nutriturum cristallinū humores
 suscipit et dealbat et aprat et sic facile cōuertit
 in subam cristallini. non ei fuit cōueniēs vt
 taz purissim⁹ humor impur⁹ suscipet nutri
 mentū q̄d quidem fieret si sanguis rubeus
 nō digestus nō dealbat⁹ nō subtiliatus cri
 stallino hūori occasiōe aliq̄ se misceret. ali⁹
 etiā est iuuamentū. vt p̄hibeat humorē cru
 stallinū a p̄tractu et asperitate tunicaz que
 respectu ipsi⁹ dure sunt plerūqz atqz grosse
 similiter vō humor albugineus q̄ alio noīe
 dicit euagaydos est a pte anteriori q̄ etiam
 dupliciter iuuat cristallinū. nam p̄hibet ei⁹
 lesiones et in sua humiditate tpat cristallini
 siccitatem cū albugineus sit humor in ocul⁹
 magis hūidus et cristallinos sit magis sic
 cus. sp̄situdine sua etiā aliquantulū sp̄m
 visibile aggregat et cōfortat. Iste tres pres
 oculi licet vocent⁹ humores nō tñ s̄m verita
 tem sunt humores q̄ non sunt liq̄di et fluxi
 biles vt humores. sed maiorē longe habent
 in se humoris densitatē sunt etiā corpa vege
 tara et habētia v̄tutes innatas q̄d alicui hu
 morū nō puenit. dicuntur tñ humores p̄pter
 maiorē molliētiem et p̄spicitates quā habēt
 supra cetera mēbra corpis et magis sunt obe
 dientia q̄s alia organa sensibili actiōi aīalis
 sp̄s et v̄tutū. Hi tres humores ne p̄ter com
 misceant⁹ tunicis interiorib⁹ et exterioribus
 ab inuicē sepanē. ordinant igit⁹ iste septēz tu
 nice in hunc modū. nam iuxta cristallinum

humores a pte interiori immediate ē tunica q̄
dicitur retina que a venis & arterijs pie matris
est orta et p̄tecta ī modū retis porās secū
cibū ad vitreū humorē & cū suis nervis
sensū ad cristallinū transmittit. post retinā
v̄o immediate sequit̄ tunica secūda ab ipsa
pia matre generata q̄ retinā nutrit & defen
dit ne rumpat̄ casu aliq̄ aut ledaat̄. t̄cō seq̄t̄
tūca q̄ dicitur scleritica. i. vald̄ dura a dura ma
tre cerebri p̄cedens a duricia ossis oīa alia
defendens. & est q̄si ligamentū oculorū. a pte
v̄o anteriori immediate iuncta cristallinū hūo
rem est tela aranea sic pp̄ sui subtilitatē di
cta vt esset spūi peruia ex subtiliorib⁹ p̄tib⁹
retine tunice generata. hec aut̄ tunica posi
ta est int̄ cristallinū et albugineū humorē
p̄hibēs eos cōmisceri. **H**ec tunica. s. aranea
iuncta cū interiori retina p̄mū facit orbē
Nam he due tunice intra se claudūt hūorē
cristallinū. post hanc sequit̄ tunica v̄uea sic
dicta. eo q̄ v̄uea nigra assimilā in colore et h̄
sano nature p̄silio. nam oīa p̄dicta in cōpo
sitione oculi erant alba & clara et spūis visibi
lis disgregatiua & idō necessaria fuit tunica
v̄uea vt sua nigredine lumē in oculo aggre
garet. **N**ā nigredo ē p̄gregatiua visus. **H**ec
enā tunica ad modū spongie est q̄dā modo
porosa & villosa. neruorū fm̄ p̄stan. cōtinent
fila. vt cristallinū humorē a sup̄flua hūidita
te depuraret & spūm circūstanū alijs mi
nistraret. **H**ec tūca v̄uea a pte anteriori cū
tunica secūda in pte interiori iungit̄ que
iuncta faciūt secūdū orbem. claudentes al
bugineū humorē quē illic collocavit natu
ra vt spūm claresceret & cristallino humo
ri. hūiditatis naturā ministraret. **P**ost hāc
immediate sequit̄ tūca q̄ ab effectu d̄ cornea
q̄ cornu lucido est similima v̄n̄ & peruia est
Et spūis visibilis rōne sue transparentie et
rōne aliquātule densitatis sue est aggrega
tionis visus aliquātulum p̄parua. **R**atōne
ei sue fortitudinis & coadherētie a nocumē
tis exteriorib⁹ est interior minus fortis de
fensua. **E**t hec tunica que dicitur cornea. est inte
riori scleritice iuncta & aliū facit orbem
Nā he due tunice sc̄ exterior cornea et inte
rior scleritica vitreū humorē orbiculari in

se claudūt. vltimo aut̄ in sup̄ficie oculi exte
rius ponit̄ iunctiua que a craneo descēdēs
nō totum tegit oculū. **S**ed p̄sistit in angul
oculorū eos sc̄ ligans & retinens vt in debu
ta maneant fixatione.

De dispositione oculorū Caplm. VI.

Hoc oculum autem
sic dispositū et p̄fecte organizatum.
deserit spūis visibilis p̄ hunc modū
Aproa enim id est. ab anteriori pte cerebri
exiunt duo nerui p̄caui qui dicunt̄ obtici. q̄
in substātia cristallini humoris se infingunt
bi duo nerui p̄caui transuersalē p̄ modum
crucis infingunt̄ in oculis et imino siue pun
cto p̄actus cōiungunt̄ et h̄ ingeniose fecit
natura vt altero clauso et impedito spūis vi
talis ad alterū se transferat & ibi p̄fectus suā
cōpleat actōz. v̄n̄ tunc pupilla videndi actu
p̄fortatur p̄pter v̄tutis visive coadunatōz
vt p̄tin sagittarijs q̄ vno oculo clauso. dire
ctius iaculant̄ & sagittant̄. **I**te ideo etiā parit̄
p̄nectunt spūis vitales vt sc̄ ex mutua sustē
tatione efficiant̄ fortiores. **I**te ideo etiā p̄ue
niunt in termino p̄actus. ne v̄nū duo vide
atur. q̄d etiam fieret. si vterqz oculus p̄p̄uū
ydolum diuisim videret. **U**nde optet q̄ vir
tus visiva p̄tinueret ad v̄nū organum in q̄
sit vna virtus fontalis deriuata in pupillis
sicut dicit̄ auctor p̄spectiue vt p̄tin in illis qui
diguos oculis supponūt. in q̄b⁹ vna dep̄ssa
pupilla reliqua eleuat̄. v̄n̄ et spūis visibil̄ di
uidit̄. et vna res duplex videt̄ & hec est causa
q̄ lumen ab vno oculo tendit sursum. & ab
altero recedit retrosum. v̄n̄ radius ab vtro
qz oculo exiens. tangēs extrema rei mediū
incidente aere non penetrat. v̄n̄ quasi duo
videt̄ corpa. cum t̄n̄ nō sit nisi v̄nū. **N**on t̄n̄
oīs strabo videt̄ sic q̄zuis sint oculi inequa
les. q̄ radi⁹ pyramidalis recta linea egredit̄
ad sup̄ficiē rei vise sicut sup̄ dictū est d̄ sensu
visus li. iij. **O**culi⁹ igit̄ b̄n̄ dispositi⁹ p̄sidera
tur q̄ntū ad p̄fectā p̄tū suāz cōpositionē vt
p̄tin sup̄. **I**te q̄ntū ad situatōz. locū ei sibi ven
dicat sup̄iorē. pp̄t̄ sue subtilitatis digratez et
maximā quā h̄z cū aīa vicinitatē vt di. 3. lib.
et arif. **I**te q̄ntū ad q̄ntitatis debuit̄ p̄portōz

nō eī d3 eē nimis pminēs z erecti. qz signat
pturbatōz discretiōis. nec nimis pfūd. qz si
gnat defectū nature et v̄tutis. **M**ediocritas
igit̄ est laudabil. **D**icit tñ arif. in li. xix. **P**ro
fundus vis⁹ videt a remotis. **N**ā mot⁹ ante
qz exeat de organo visus n̄ diuidit neqz plu
mit. s3 directe vadit radius visibil⁹ ad res vi
sas sicut sup̄ ptz d̄ visu. **I**te p̄siderat̄ quo ad
mot⁹ diuersificatōz. **N**ā in motu d3 esse me
diocritas. qz si fuerit oculus nimis mobil. liḡt
excessus caloris z p̄noscit mētis instabilis
tatem z affectionū mutabilitatem. **N**imis
v̄o tard⁹ mot⁹. **C**ontrariā signat dispositiones
scz excessus frigiditatis z p̄naciā affectus z
volūtans. **M**ediocritas igit̄ mot⁹ laudabil
ē. qz signat facillē mētis apprehensionē z appre
hensū debitā fixationē. **U**n̄ di. **A**rif. li. xij. **C**lau
sura oculi d3 esse mediocrit̄ festina. qz si fue
rit multe aptōis z pauce clausure inuerecū
dia denotat̄ et stulticia sicut di. li. j. **S**i v̄o fu
erit nimis tarda aptio designat defectū v̄tu
tis z cōpaciōez materie in nervis. q̄ actioni
spūs nō obedit vt ptz in litargicis. **I**te p̄side
rant̄ oculi pp̄rie q̄ ad sue actōis p̄fectiones
scz si fortis est apprehensionis z defacili sine re
uerberatōe iudicat de obiectis bonā dispo
sitionē significat. vt ptz in oculis aq̄linis qui
solem in sua rota apprehēdunt. **A**ctio autēz
oculi p̄siderat̄ s̄m acutū z obtusum. **N**ā cu
ius visus subtilis fuerit et mult⁹ remota z p
pinqua apprehendit. qz mult⁹ videt remota
qz v̄o subtilis est discernit ipsa visa. **O**culus
ei parui visus sicut di. **A**rif. li. xix. nō bñ vt
debita remotis. spūs v̄o grossus z mult⁹ re
mota videt qz multus. sed n̄ on p̄fecte quia
grossus. pauc⁹ v̄o subtilis videt. p̄p̄e z p̄fecte
sed nō videt a lōge. p̄pter spūs visibilis pau
citatē. qz cū videt p̄fecte videt. p̄p̄e eius subti
litatem. **P**auc⁹ v̄o z grossus nō videt lōge
et s̄ p̄pter sui paucitatē neqz ei videt p̄fecte
p̄pter sui grossitudinē. **S**cōm v̄o q̄ quis h3
spūm visibilē magis grossum z turbidū. tā
to difficilior est z debiliorē habet actū viden
di. **I**te p̄siderat̄ oculus s̄m coloris variatōz
qz s3 **A**rif. li. xix. **O**culi in p̄ncipio generati
onis bñt viridem colorē. deinde mutantur
in nigredinē vel glaucitatē vel quēcūqz me

dium colorē eis p̄decentē. **N**ā si fuerit būoz
multus z spūs visibil⁹ paucus in aliq̄ acci
dente pturbatus. color niger in eo fornicat̄.
si v̄o fuerit būoz pauc⁹ et spūs visibil⁹ debil⁹
erit color glaucus. **N**ā sicut di. **A**rif. **G**lau
citas q̄dē oculoꝝ mot⁹ debilitatis ē. **S**i autē
fuerit humor mediocritas z spūs fuerit p̄pat⁹
ex causis cōuenientib⁹ ad albedinē et nigre
dinem color erit vari⁹. **O**culi igit̄ si fuerint
nigri de die erūt visus acuti. p̄p̄e luminis et
humoris in organo visus aggregatōem. de
nocte v̄o erunt obrusi. qz lumen noctis ē de
bile z humor nocturn⁹ naturalr̄ est grauior
ris mot⁹ vt di. **A**rif. **O**culus v̄o glaucus
cōtrario de die debilis est. de nocte v̄o for
tis. qz cū materia glaucitatis ex se sit lucida
adiucta luci diurne multū disgregat. et ido
in actū videndi manente luce spūs visibilis
debilitat̄. de nocte v̄o spū visibili in oculo co
adunato. claritate intra humorē pauc⁹ z cō
tenta nōdum recedente p̄manet i oculo po
tentia vidēdi z inē obscura aliqua r̄ iudicā
di vt ptz in murilegis. **I**te p̄siderat̄ per p̄tū
circūstantiū dispositōz sicut ex alijs z super
cilijs. qz si fuerit cilia cooptoria int⁹ car
nosa et humore sup̄fluo repleta visus impediūt.
qz b̄mōi cilia aerem grossum p̄p̄e puitatem
sui mot⁹ nō incidunt. d3 etiam li. j. **S**i lacri
male q̄d sequit̄ ad angulū oculi fuerit m̄lte
carnositatis sicut accidit oculis milui signa
tur astutia z formatio mala. **A**lias p̄p̄rie
tates oculi. que supra in tractatu de sensu vi
sus. **E**t hec de oculi p̄positione et effectu di
cta sufficient.

De pupilla Caplin. VII.

Pupilla s̄m istoo
pupilla. xij. ca. ij. est medius punctus
oculi vbi est vis videndi in q̄ quia
pue imagines vident̄ pupilla appellat̄. par
uuli ei pupilli appellant̄. **C**ocat̄ autē pupilla
eo q̄ pura sit et ipolluta vt puella. dicit̄ autē
p̄bilici easdē pupillas quas videm⁹ in ocul
p̄tridū moturos nō habere q̄b̄ nō visis
certa despatio est. **H**abet autē circa se q̄ndaz
circulū q̄ corona d3. quo discernente p̄ nigre
dinez albe p̄tes oculi. a pupilla separantur.

Hec corona rotunditate sui ornat ambitum pupille et in ipsa consistit maxima oculi pulchritudo. **H**ucusque **A**ristoteles. Sicut autem dicit **H**aly. pupilla est in qua formantur imagines eorum que videntur in oculo. Omnia autem que sunt in oculo ex tunicis et humoribus aut se iuuantia pupillam aut ei seruiunt. et ideo sedet in medio omnium ut regina. Parua siquidem est pupilla in quantitate. maxima tamen est inter omnia membra in virtute et ideo maxima. sicut et minima prebendit interius a spiritu de cerebro veniente. exterius vero a lumine imutat. **U**n de mediante luce. rei obiecte spiritum in se recipit et receptas aie iudicio transmittit. **N**am a singulis partibus rei vise fluunt linee que faciunt pyramidem. cuius conus est in pupilla et basis in re visa sicut super de visu est ostensus. **Q**uere ibi. **H**ec pupilla omnium colorum et figurarum superficiem experimentum est distinctiva et diiudicativa. **I**n medijs coloribus et figuris siue formis delectat. **C**orumpit autem in extremis aut saltem propter disconuenientiam persistat ut dicit philosophus. **I**tem omnia que extra ipsam sibi sunt obiecta videt et diiudicat. seipsum autem nunquam videt per lineas rectas super quas venit spiritus rei vise ad visum. **S**ed quando se videt. hoc accidit per radios reflexiones scilicet quando primo multiplicat spiritus rei a se vise ad speculum et a speculo fit reflexio ad visum sicut dicit auctor perspective. **E**t ideo forsitan spiritus visibilis in aspectu speculi delectat. quia per radios reflexione quasi in se reuersus fortificat et quodammodo roborat. **I**tem pupilla omnia sub angulo prebendit. quia siue radij a pupilla exeant ad rem visam siue a re visa ad pupillam redeant spiritus in pupille medio siue centro tanquam in cono angulariter vniuntur. **N**am angulus duarum linearum alterius est tractus. et ideo quia omnes linee per quas format visus vniuntur et quasi angulantur in pupille cono. et ideo bene et proprie dicitur a philosopho quod oculus omnia videt sub angulo. **I**tem in omnes partes corporis est maxime sensibilis propter nobilitatem suam et complexionis maxime est passibilis. **E**t ideo cuiusmodi ledit. sed difficilime reparat. **E**t ideo dedit ei natura defendendi tunicas et cooptoria ut sic resistat facilius causis interius vel exterius inferentibus lesionem. **D**e bis autem oculi et pupille passionibus

quis. quere infra in tractatu speciali li. vi.

Cilij Captm. VIII.

Quia sunt oculorum regmina a celando sic dicta eo quod oculos tegant et celent tuta custodia ut dicit **A**ristoteles. li. xi. ca. ij. **S**unt autem cilia in substantia nervosa et tenuia propter facilitatem motus quia suo motu primo aerem incidunt et sic a lesione aeris exterioris custodiunt oculos et defendunt. **H**ec cilia palpebre dicuntur. quia palpitando semper mouentur. assidue enim adinuicem concurrunt ut assiduo motu reficiant obtutuus. ut dicit **C**onstan. et **A**ristoteles. si minute palpebre villis pilorum ut apertis oculis si quod incidit vel etiam occurrerit repellat et inuolutis ipsis securius et quietius dormiat. **I**tem ut aerem mediocre incidendo mitigent et sic visum serene custodiant et seruent. **H**ucusque **A**ristoteles. ca. ij. super dicto. **S**icut **C**onstan. autem palpebre habent pilos non omnino rectos sed in extremitatibus mediocre reflexos et si adinuenit natura ut abili se claudant et fortius si quod impedimentum occurreret ei efficacius obuiaret. **I**tem si cilia in crescendo determinata habent quantitatem a natura. et ideo eorum pili non se extendunt nec crescunt ut capilli sed determinata proportionibus habent. **E**t ideo sicut **C**onstan. palpebre non sunt molles nec porose. sed potius dure ut pili crescentes sint duri et reflexi. et non nimis in crescendo se extendant sicut herba crescens in terra dura modica fit et erecta et non illa que in terra molli. **H**as palpebras et cilia fecit natura ut essent corpori ornamenta et oculis iuuamenta. **U**n dicit **A**ristoteles. li. xi. quod omne animal generans solus habet pilos in palpebris et omne animal quadrupes claudit oculum per palpebram superiorem. **Q**uia autem habet loco palpebre quodammodo coopertum ad custodiam sensus visus et claudit oculum per telam quandam appropriatam extremitatibus oculorum et quia natura oculi est aquea et humidum ideo indiget tali custodia. **I**tem omnis avis claudit oculos palpebra inferiori. **I**tem omne animal carnis palpebris est debilis visus ut patet in piscibus leporibus et hominibus ut dicit **A**ristoteles. li. iij. c. **D**e supercilioy proprietatibus **Ca IX**

Supercilia sunt dicta eo qd cilij si supra posita que i do piloz multitudine sūt vestita vt sint oculis iuuamēta ad depellendum hūorem vel sudorē de capite influentē Inter cilij vō est illud mediuz spaciū qd est inter supercilia sine pilis vt di. *Id.* li. xj. Sunt autem supercilia cilioz iuuamēta fm cōstan. ne quid nociuuz extrinsecus adueniat pbiuentia. sunt ⁊ honestātia qz nullus sine eoz pntia decorat. Habent autē supercilia qndam vim latentē passionū anime indicatiuā fm *Arist.* qz cuz fuerint supercilia recta sicut linee pntendunt femineā molliciē vel aīe leuitatez Itē supercilia demissa ⁊ nimis pssa vel depssa signant inuidiū. sicut di. *Arist.* li. j. Item supercilia eleuata ⁊ in pilis spissa animositatē pntendunt. depaupata vō a pilis ⁊ oblonga timiditatē. Itē si fuerint spissa ⁊ longi pili visum qdam mō obumbratiua excessum calozis signant. Item si fuerint multe carnis ⁊ pauce pilositatis sensum duz signāt ⁊ obtusum et frigiditatē in mēbris pncipalib⁹ dominantē. Itē si fuerit pilis spoliata aut interiorē signāt sanguis corruptōz vt patz in leprosis aut naturalis hūoris psumptōz vt in etibicis ⁊ silibus. aut meatū et viay hūorum opilationē vt patz in castratis. Et dicūt crescere circa senectutē intantū qd visū impediunt nisi rescindant vt di. *Arist.* li. iij. Itē dicit idem li. iij. in frequētantib⁹ coitum nimis cadunt pili supercilioz vel albescūt. qd quidē accidit ppter hūiditatis psumptōz et ppter defectū vritus et ppter frigiditatis cerebri augmentatōnem. nā nimia siccitas caluiciem generat. supabundās vō frigiditas caniciē introducit sicut supra dictū est.

De fronte Caplm. X.

Frons ab oculo rum foraminib⁹ est noiata vt di. *Id.* Hecei quandā animi imaginatōm. ⁊ iudiciū mētis sua spē expmit dū letavel tristis est. Scdm autē veritatē essentialēz frons est vt dicit *Arist.* os semicircularē nec mltū duz nec mltū molle qd iō fuit

necessariū vt eēt tparentū ne lederēt vicinitas oculoꝝ. pelle autē extriseca tuta est ad sui defensionē ad alioꝝ organoꝝ sensibiliū cōtinuatōz et ad tron⁹ capis decorationē. totius ei aīalis vritusitas potissime in fronte lucet. frons ei vt dicit *Phis* sedes est verecūdie et bonoꝝ. et h quidē est ppter vicinatē imaginatiue vritus. c⁹ vritute tristia vel leta decentia vel indecentia rōnis iudicio subito deferrunt vbi vtiqz discernunt. Frons itaqz oim neruoꝝ a cerebro descendētū ad sensuz pficiendū quodāmō turris est ⁊ defensaculuz infra cui⁹ pcauitatē descendūt nerui ad oia instrumēta sensuū inferioroꝝ quo misterio d oib⁹ obiectis sensuū apd rōnis domiciliuz fit iudiciū. Cū fm gre. Frons ē digssima pscapitis exterioris vbi imprimū characteris signū. i. signū iusticie ⁊ salutis vt signaculum crucis qd qundā erat suppliciiū mō locū bz in frontib⁹ imperatoꝝ. Frons igit bene disposita oia pdicta manifestat sed si fuerit a mediocritate degenerans alia fm p h m pnotuicat ⁊ figurat. Dicit ei *Arist.* li. j. qn frons si fuerit magna signat pōderositatē declinantez ad stulticiā. et qn fit intē mediocritatē parua signat bonitatē vritus. S; qn nimis eleuat et qn in superficie rotundat excessuz signat colere ⁊ tales sepe dispositi sūt ad colericas passionē sicut ad frenesim ⁊ furoꝝ. frons autē respectu alioꝝ membroꝝ faciei modice est carnositas ⁊ pinguedinis. cuius cā est fm *Haly* ⁊ *Arist.* qz carnositatis ⁊ pinguedinis supfluitas impedit intellectū. Et iō nimia carnositas in fronte cū quādā relucencia et extensione cutis signū est corruptōis. vt patz hoc in leprosis. Itē nimia frontis attenuatō ⁊ superficialis pellis corrugatio interiorē designat cerebri defectū ⁊ hūoris subalis finalē psumptōem. vt patz in antiqz senio vel morbo longissimo tpe inanuis.

De temporibus Caplm. XI.

Tempus uel tempora dicunt illa capitis membra ad dexterā sinistraqz capitis adiacētia q sic dicunt. qz sui mobilitate pnuua qsi inuallis tempoꝝ imutant. vt di. *Id.* li. xj.

ca. ij. Sūt autē tempora s̄m p̄stan. ossa vtrim
qz posita. in laterib⁹ oculoz cōstituta q̄ qdē
aliq̄ntulū s̄ mollia et nervosa ⁊ s̄ fuit neces
sariū pp̄ sensuz ⁊ motū oculoz p̄ficiendus.
Nā p̄ tempora ad instrumēta sensuū medi
antib⁹ nervis spūs aīalis deferē ⁊ p̄ eadē s̄m
anatomia spūs vital̄ p̄ q̄s dā arterias a cor
de ad cerebz demandat. Unde pp̄ nervoz
sensibilū ⁊ pp̄ arteriaz venazqz pulsatiū
i loco tempoz colligantā. tempora s̄ passibi
lia ⁊ facilia ad lesionē. vñ aīal p̄cussum in
loco tempoz d̄ facili motū. qz sicut dī. Arist.
li. xij. p̄cussio q̄ cadit sup ossa tempoz morta
lis est qz si in eis p̄tingit vulnus aīal p̄clitaf.
Et accidit qz humor q̄ est in tempoz ab⁹ ci
to exit pp̄ tenuitatē ossuz. ⁊ tempora citius
canescūt pp̄ter humoris paucitatē et siccita
tem in eis dominantē ⁊ pp̄ter p̄uertibilitatē
ad naturā frigiditatis. Itē tempora interi⁹
villosa sunt aliq̄ntulū. vñ humorē a cerebro
venientē recipiunt ⁊ somnū oculis inducūt
Et si illi villi fuerint cōpressi p̄ eliquandem
p̄tenti būoris oculos lacrimare faciunt.

De auribus // Caplm XII

Auris est instrumen
tus audit⁹ ⁊ est dicta auris a voci
bus hauriendis aut qz greci ipsā
vocē audensidem vocāt. vñ dicunt aures q̄
si audet. vox enī rep̄cussa p̄ eaz amfract⁹ so
nū facit. q̄ sensum excipiūt audiendi. Sum
ma auris p̄ricula d̄ pinula. pinum ei antiq̄
acutū vocant. bec Arist. est autē auris pp̄rie q̄
dam suba cartilaginea que duabus causis
fuit necessaria. defendit enī ne qd nociuū in
auditū cadat sicut oculos defendūt alia. p̄
terea auditū adiuuāt. Nā vox p̄cussa aeris
cū venerit ad cartilaginē ibi forit coaduna
tur. vñ intrat foramina q̄ sunt audit⁹ pp̄ria
instrumēta. Sūt autē bec foramina in petro
so osse p̄stituta in q̄bus nervi descendentes
a cerebro sunt infiri. sensuz et motū auribus
deferētē ⁊ imitatōz vocis a foramib⁹ rece
ptā iudicio aīe deferentes. et sūt bec forami
na sicut toxular trāsuerla et s̄ ne frigidus
aer nimis cito intret. ⁊ interiores p̄niculof
siue nervos ledat ⁊ ne aliqd nociuū incidat

q̄ audit⁹ impediāt instrumētū vñ d̄ i pan
tegni li. iij. ca. xv. patit⁹ auris multiplici. qz
aliq̄n ex apostemate in aure existēte vnde ⁊
sanies egredit⁹ ab aure. Itē ex vermib⁹ fora
men ab extrinseco intrātib⁹ vel ex putridis
būozib⁹ intrinsec⁹ nascentib⁹ quoz signuz
est purigo intra auriclas ⁊ titillatio ⁊ sentit⁹
eoz motio. Item ex supflua carne atqz ver
ruca patit⁹ auricula quādo mali būores in
ea adunant. Item patit⁹ ex mala dispositōe
nerui aurē ingrediētis. sicut patet i sonitu ⁊
tinnitu ⁊ h̄mōi que p̄tingūt ex v̄tositate in
p̄niculof cerebz se claudētē in p̄te nerui au
ricularis. Itē patit⁹ ex grossis būozib⁹ illic se
mouētibus ⁊ tūc sentit⁹ grauitas capitis. cū
sonitu ⁊ tinnitu. Item deficit audit⁹ ex Defe
ctu v̄tutis audibilis vel ex p̄ractione nerui
sensibilis sicut in senib⁹ p̄ungere p̄suevit. Itē
aliq̄n fit surditas cū puer p̄creat in v̄tero q̄t
nata negligit instrumētū audit⁹ p̄forare ⁊
hoc ē pp̄ sui defectōz vel pp̄ materiā quaz
inuenit sibi natura inobediētē. Itē patit⁹ ex
acuta egritudine cū colerici humores ad ce
rebz ascēdentes auditū impediūt. hos adiu
uat si p̄ digestionē colera purget. vñ dicit in
amphoz. surditas si solutio colerica supuene
rit surditatē tollit hucusqz p̄stan. Item dicit
Arist. li. xij. instrumētū audit⁹ plenū est spūs
naturali qz sicut spūs naturalis facit i venis
motū pulsatiū. sic in aure facit v̄tutez audi
tus ⁊ pp̄ hoc addiscunt res p̄ sensū auditus
Et d̄ ibi q̄ creatio aurū fuit manifesta tela
et p̄tens fuit tenuis et s̄ pp̄ter subtilitatez
audit⁹ ipsius. Debilitat⁹ autē audit⁹ timpo
rib⁹ būnde p̄plexionis ⁊ p̄cipue in frequenē
coenub⁹ et s̄ pp̄ter p̄turbatōz spirituum
q̄ p̄ficiunt auditū. Nā vt dicit idē Arist. fre
quens nimis coit⁹ corpi et cordi nocet. idēz
dicit Gal. Itē s̄m arist. li. xij. in rōnali aīali
aures ponūt naturalit in medio capitis ro
tundi qz auris nō in vna p̄te recte sed pon⁹
vndiqz vocū et sonoz differētiā p̄p̄bendit.
in aīalib⁹ vō quadrupedib⁹ que caput hūt
inclinatū ad terrā et nō sūt eleuati. corpi s̄
aures in supiori p̄te capitis v̄p̄t̄z in bobus
asinis ⁊ equis ⁊ mot⁹ auriculaz h̄mōi aīali
um sunt multi pp̄ eleuatōnes sui loci. et qz

muleū mouent in pres diuerſas. recipiūt ſo-
num repcuſſione multa. Itē idē Ariſt. ibidē
nullū aial ouās bz auriculas expſſas. nihil
omin⁹ tñ bñt talia aialia q̄ſdam vias occul-
tas. et etiā volatilia carēt aurib⁹ exteriorib⁹
bñt tñ foramen mediū ⁊ viā aptam p̄ quaz
audir⁹ p̄fectiſſime celebrat. Item hō int oīa
aialia bz aures min⁹ mobiles et etiā ſm di-
menſionē ſitus breuiorē ſed ad audiendū
maxime ſūt efficaceſ vt dicit li. j. et Beſt p̄ bo-
nitatē p̄plexionis. vñ qñ nimis ē excēſus in
aurib⁹ hoīs in magnitudine alijs ſignis cō-
currentib⁹ ſignū eſt ſtoliditatis ⁊ tarditatis
intellect⁹ vt dicit Ariſto.

De naſo Caplm. XIII.

Nalus eſt inſtru-
mentū olfact⁹ ſm Ariſt. a nari-
b⁹ autē dicitur naſus. Nares autē
iō ſic vocant⁹ q̄ p̄ eaſ odorifera ⁊ ſpū aialia q̄ſi
odoremus et inter ſentidum et odoriferum
diſcernamus. vnde quia odorifera nobis p̄
eaſ manant. nareſ dicunt⁹ ſicut p̄ ararium
inſcij ⁊ rudel ac inep̄ti ignari. q. ſine nare di-
citur. Nareſ autē duo bz foramina ſm Ariſt. q̄
p̄ q̄ndā ſubam cartilaginofam ad inuicē ſe
diſtincta. Et hoz foraminū vnū ad ꝑcauita-
tem palati tendit. alter⁹ ſup⁹ ad pelliculas
cerebri vadit vt aerē attrahat cerebro ⁊ deſe-
rat ipliſ nariſb⁹ ſpūm aialem ⁊ ad ſenſū odo-
ratus ꝑficiendū adducat. ꝑmū foramē fuit
neceſſariū ad eiciendas ſupfluitates a cere-
bro veniētē aliud ad ſpūm attrahendū ⁊ et
odoratū ꝑficiendū. Sūt tñ ꝑꝑria inſtru-
menta odorat⁹ due carūcule que dependēt
a nariſb⁹ ꝑ modū māmillaꝝ que ꝑmo aerez
attractū in ſe recipiūt. deinde ad interiorē
ꝑtem cerebri trāſmittunt. Iſtis autē carūcul⁹
ſubſeruiūt nareſ exteriores ac rē. ſ. attrahen-
do ⁊ intra ſe includēdo ⁊ ſubtiliando vt tan-
to facili⁹ ⁊ ꝑfecti⁹ imuteſ in organo odora-
tus. neru⁹ ei a cerebro veniēt. illa duo vbera
naſi ſubintrat ⁊ eis aialem ſpūm admittat
vt dicit. cōſtan. ſum⁹ igit mediāte aere ꝑ naſū
attractus ſpū aiali ſe aſſociat. q̄ imutatus
illam imutatōz in cerebro aie iudicō reſpen-
tat. Naſus igit ſm conſtan. fuit neceſſarius

ad aerem ꝑate attrahendū ad cerebry ꝑ ſua
emūctoria expurgādum. ad calorē innatū
i vetriculis cerebri ꝑandū necnō ad diſcer-
nendū fumū a quacūqz ſuba reſolutum re-
dolentē ſuauit ac fetentē. Et iō ſm Ariſt. li. xij
ſenſus olfact⁹ eſt diuiſus ſicut ſenſ⁹ audit⁹.
⁊ ſi ita nō eēt nō faceret opus ꝑꝑtionatū ⁊
ſenſus olfact⁹ nō eēt niſi ꝑꝑ attractiōz aeris
in aiali bñte naſū. Et ſm membry. ſ. naſus in
medio eſt. ſ. anteriori ꝑte capitiſ. Et ꝑꝑter B
poſuit natura naſum in medio triū inſtrus-
mentoz ſenſibilū quaſi truinā poſitā ꝑꝑ
motū anbelit⁹ alijs ſenſibus neceſſariū. Re-
collige igit breuit ex ꝑdictis q̄ naſus ē mem-
brū ſiue organū officiale aeris attractiū ⁊
emiſiū int odores diſcretiū. groſſaz ſup
fluitatū cerebri purgatiū ſpū aiali miſtra-
tiū ꝑ attractiōnē aeris pulmonis dilatati-
uum ⁊ ꝑſtrictiū. Et iō ſm Ariſt. nareſ ꝑꝑ
ſite ſūt ex trāſuerſo ⁊ ſi ex oppoſito pulmonē
vt ſi frigidus aer qñqz ſubeat pulmonē ſubi-
to nō ledat ſi qd cū aere ſicut puluis vel qb
cū qz aliō intrauerit pulmonē obelle nō ꝑoſ-
ſit. Et etiā naſus. vt dicit. Gre. ſup cantica faci-
ei maximū ornamentū ita q̄ ei carētia tora-
facies reſidua deboneſtat. Bebet autē diſpoſi-
tio naſi eſſe mediocriſ ita q̄ in longitudine
latitudine. altitudine modū debiti nō exce-
dat. Nā ſi nareſ fuerit nimis tenuēſ ⁊ late-
mli aeris attractōe ferocitatē aie ꝑtendūt et
mentē indignantē. Ex diſpoſitionib⁹ ei mē-
broꝝ cozꝑis ſumunt ꝑnoſtica iudicia de af-
fectionib⁹ mentis ſicut dicit in ꝑncipio ꝑbiſoz
nomie. Nā accidentia mentis ſepe imutan-
tur ſm accidentia cozꝑis ſicut vinū albu⁹ ⁊
viro rubeo qñ infundit. colorē ꝑrabu ⁊ ru-
bozem. Et iō mediocritas diſpoſitiōis medi-
ocritatē deſignat bonitatis ſic dicit ꝑbiſ i li.
ſuo in ꝑncipio. Impedit autē naſus i ſuo effe-
ctu ſic dicit. Gal. ſup ꝑnoſtica ibi Nareſ acu-
ti oculi ꝑcauit. ꝑꝑter vebementiaz caloriz
hūiditatē ꝑſumentis vñ et acuum nareſ et
ꝑfundant oculi in acutis ⁊ eſt ſignū moris
et accidit idem nariſbus ſicut dicit Gal. qñ
calor naturalis eſt debilis qui nō ꝑoteſt ſe
expādere ad extrema ⁊ iō conſequit q̄ ſpūſ
et ſanguis non concurrunt ad extrema. Et

ideo ppter frigiditatem mortificantes & stringunt membra et cor alterant & accidit acumen narium quod est signum pessimum et mortiferum in patientibus acuta. Item impedit nasus. ut dicitur constantinus. l. ix. ca. xv. aliquando ex mala cerebri dispositione aliquando ex nervi odorabilis opilatione. aliquando ex humorum fetidorum & corruptorum in carunculis narium replendo. quoniam ex carnis superflue corrupte in foraminibus nasi generatione ut patet in poliposis & leprosis et si lesio non solum ledit olfactum. verum etiam facit morantibus vocis. Aliquando patitur ex nimio fluxu humoris in ventriculo cerebri defluentis. & si vel ex caloris dissolutione. vel ex frigiditatis nimia contractione sicut patet sepius in catarro. Aliquando ex nimia repletione & acumie sanguinis orae venarum nasi apertis. unde dicitur naribus fluit sanguis tunc fluxus maxime per nares in multis egritudinibus causa est dissolutionis morbi et certum indicium quod valet salutaris. ut patet in acutis febribus quod per fluxum sanguinis narium sepius imminant. Et in amphobus dicitur. Mulieri deficientibus menstruis sanguinem ex naribus fluere est bonum.

De genis Caplm. XIII.

Gene sunt inferiores partes oculorum partes vnde barbe iacobus ante. ut dicitur. Iud. l. xj. ca. ij. Genos est grece barba dicitur. eadem enim partes dicuntur maxille que per diminutionem a malis sunt dicte. maxille autem sic eminentes dicuntur oculi partes ad eorum protectionem supposite. vocate autem sunt male siue quod in rotunditate prominent infra oculos quam greci mala appellant. siue quod sunt supra maxillas. vnde et a malis diminutive dicuntur maxille sicut a palo parillus. ut dicitur. Iud. Sicut autem maxille siue gene sunt secundum constantinum. ex nervis & ossibus interius supposite & hanc ossa craneo cerebri sunt iuncta. Que ideo de variis et multis frustulis supposita sunt. ne alta lederent si vnum aliquid pateret. Exteri autem sunt calide & carnosae ut frigiditate ossium & cartilaginum aurium & narium temperent ut organis sensibilibus sibi vnde dicitur adiacentibus suo calore fomentum administraret. Et ideo maxille oculi supponunt ad eorum protectionem. In medio sensuum se possunt propter nutrimentum administrationem calide sunt & nervo

se propter frigiditatis instrumentorum sensuum mitigationem. Candide sunt et rubicunde propter ornamtu faciei & vultus compositionem. Maxima est pulcritudo hominis resultat in genis & maxillis. maxime sicut dicitur. Aristoteles. maxille potissime hominis ostendunt complexionem. que si fuerint multum rubicunde mixte cum terpta albedine et in substantia non nimis crasse. sed mediocriter carnosae. calidae & humidam pretendunt complexionem & ipsius temperamentum. Si vero fuerint in colore albedine sine alicuius rubedinis admixtione & in substantia pingues molles & fluide frigiditatis & humiditatis ostendunt excessum. si vero fusce in colore aut citrine. in substantia autem tenues & macilentum dicitur designant siccitatis nimie & caloris ut patet in colericis. Si vero fuerint quasi livide in colore & in substantia a carnibus depauperate excessum signant frigiditatis & siccitatis sicut in melancholicis videri potest. nec solum declarant complexionum diversitates verum etiam animi & affectionum notificant qualitatem. Nam secundum animi affectiones. ex subito timore vel gaudio pallescunt vel rubescunt subito ut dicit constantinus.

De barba Caplm. XV.

Barba ut dicitur constantinus. faciei viri est ornamentum. vnde apparet. & cooperiens maxillas in vna parte est ad ornamentum in alia ad maxillarum adiutorium siue famulatum. Nam sua villositate nervos maxillares tuet a nimia aeris frigiditate & ideo maxillarum est necessarium tegumentum. Barba vigoris & caloris naturalis est indicium. Et hec est causa quare vir et non mulier barbescit. quod masculi feminis naturaliter sunt calidiores. & ideo in maxillis fumus qui pilorum est materia magis augmentat. que quia natura non sufficiebat consumere expulit per duo loca scilicet per caput et per barbam vnde accidit aliquando in mulieribus calide et humide complexionis quod videntur barbescere. Et e contrario fit in masculis frigidis et siccis quod barbescunt parum vnde & in eunuchis non crescit barba quia perdidit illa membra calidiora. que calidis humoribus sumi quod

piloz est materia sunt generatiua. Et q̄ p̄t̄ q̄ barbe spissitudo caloris et humoris subal ac vigoris ē indicium et differētie sexū certū expimentū. Itē in pueris n̄ crescit barba q̄z uis puuli calidi sint et būdi. q̄z fumosa sup̄ fluitas q̄ piloz et capilloz est materia. trāsit in augmentū et nutrimentū puerorū. Huc usq̄z p̄stan. s̄m v̄o Arist. li. xix. pili barbe sicut et capilli in sua dispositōe representant q̄ litates vaporis ex q̄ generant quoniā si fuerit humor calid⁹ fumosus et siccus. erūt pili barbe sic capilli crispi reflexi et inuoluti. Et hoc accidit. q̄z p̄ duas vias vadūt p̄trarias q̄z pars terrestris mouet ad p̄tes inferiores et calor mouet ad p̄tes superiores. et sic inuoluti pili et erunt pili crispi p̄pter debilitatē suā. Et hoc accidit p̄pter paucitatē būditatis et multitudinē p̄tis terrestris. vñ ex intenso calore corrugant et inuoluti. Si v̄o fuerit vapor multū būndus. erūt pili lenes et longi. Nam humor decurrit lubricando donec pueniat ad pilos et p̄pter hoc pili et barbe eoz q̄ morant in tracia sunt lenes. Nam eozum p̄plexio est humida et aer p̄ueniens eos ē būmidus. Eōtrario accidit in hoibus cerebry siccum būndus et habitantib⁹ in regionib⁹ calidis p̄pter siccitatē aeris p̄uenientis. Itē alterat color piloz barbe s̄m etatis varietatem. et ideo canescit barba in senectute p̄pter debilitatē caloris et abundantia frigiditatis defluūt aut q̄nq̄z pili barbe p̄pter caloris et humoris inceptiōne vt in castratis. q̄nq̄z ex corruptione būois vt patz in leprosis. Nam sicut idē di. Arist. Casus piloz silis est fluxui folioz arboz et causa isti⁹ est diminutio humoris calidi et pinguis. Et ideo non fluunt folia arboz in q̄bus est humor pinguis. huc usq̄z Arist. li. xix.

De mandibulis Capl. m. XVI.

Mandibule a man

ducando sunt dicte. vt di. Arist. li. xi. Mandibularū aut quedā est superior in qua dētes superiores infigunt. que daz inferior in qua dētes inferiores radicāt. Et est p̄p̄uū mandibule superioris q̄ in omni aiali fixa est et immobilis excepto centeaculo.

id est cocodrillo q̄ mouet mātibulam superiorē p̄tra naturam oim animalium et fixā et immobilem tenet inferiorē. vt dicit Arist. li. iij. Sunt autē mandibule ex diuersis et duris ossibus p̄posite. neruis et lacertis varijs p̄nere. Et hoc fuit necessariū p̄pter mot⁹ cōtinuitatē. et aptiōis clausure necessitatem vt dicit Constan. Sūt ei quasi due mole cōtinue ad p̄terendū et molendū cibum se mouentes. vñ toti corpi nutrimentum mandibule submitrant. Mandibule autē q̄busdā picul carnosus et neruosus que gingiue dicunt circūdanē vñ diq̄z et velant et hoc p̄pter fortiozem dentū in maxillaz fundamentis radicationem. et p̄pter nutrimentū neruis dentium ad mīstrationem et frigiditatis dentū moderationem. Et dicunt gingiue vt dicit Arist. a dentibus gignendis. q̄z in eis dentes gignunt et nutriunt. Facte ei sunt ad decorē dentium pariter et necessitatem ne nudi horrozi potius existerent q̄z decori pelliculis labioz circūdanē. quod fecit natura vt tā dentes q̄z maxillas nō solum intrinsicus iuuarent. vñ a lesione extrinseca defenserent. cōtingit gingiuas corrumpi in aialibus aliq̄n ex negligentia et q̄nq̄z ex putridis humoribus infici et corrumpi et tunc diuersas inferunt molestias et passiones. vt fetorem dentium casum vel relaxationem.

De labijs Capl. m. XVII.

Labia s̄m isi. a la

bendo sūt dicte. q̄d autē superius ē labiū dicitur quod vero inferi⁹ est labrum nuncupatur. Sūt autē labia necessaria s̄m constan. q̄z dentes muniūt atq̄ tegūt. Sūt ei neruosa et ex diuersis lacertis cōposita vt sic ad sensum et motū essent abiliora. Nam ad vocis formationē necessario se apiunt vel claudunt. q̄z illis abscisus vel p̄ aliquā opilationē vel p̄tractionem aliaz impeditus. v̄ba p̄fecte nō possunt formari. Itē labia mollia sunt et carnosā et hoc p̄pter duriciē dentium t̄pamentū fuit necessarium. Dentes igit et eoz nerui cum ex natura sint frigidi nimis lederent aeri frigido expōsi si nō labioz tegmine tuerent. Item labioz ex

trema sunt rubicunda. qđ accidit fm pstan. ppter cunis labioꝝ subtilitatē que de facili a colore sangneo recipit quodā mō roseam q̄ litatem. vñ rubedo labioꝝ signū est puritatis cōplexionalis et impuritonis turbati sanguinis et interioris v̄tutis sicut econuerso labioꝝ liuiditas signū est defectū v̄tutis et caloris naturalis. Itē labia tenuia sūt in suba et subtilia vt sunt flexibiliora ad motū et abilia ora ad aerem imittendū et incidendum ne subito attractio interiorū sua frigiditate inferat lesionē. et ideo labia aeri frigido se opponunt et ipsū recipiēdo depurātū reddūt vt suauit̄ et vilius ad interiora attrahat bec oīa fm pstan. Cōsimiles pprietates narrat Arist. li. xij. circa finem vbi dicit Labia hoīs mollia sūt et carnosa et sepe p̄nt pp̄ salutē et custodiā dentū et vt cōueniant ad exitū sermonis. vñ et labia duplices h̄nt vsum. sic et lingua cuius creatio est ad gustandū humidum et ad sermonē pferendū sicut idē exp̄sse dicit Arist. et ideo optet qđ labia sint humida qz si creatio lingue nō eēt talis dispositōnis ad labia nō posset lingua ptingere ad dicens multos modos literaz quoniā quedā ex eis dicunt per p̄cussionē lingue et etiā quedā p̄ iunctōz labioꝝ. et ideo necessaria fuit labioꝝ creatio vt optima eēt nature opatio. et ppter h̄ fuit caro hoīs valde mollis q̄ niam hō est boni sensus tactus scz et gustus magis q̄ alia aīalia. bec oīa Arist. li. xij. Recollige igit qz labia sunt tegmina dentū custodia. mollicie sua duricie dentūz p̄tina. vocis articulate et literalis formatiua. aeris frigidi v̄ calidi inceptiua. sua rubicūditate vel liuiditate defectus vel vigoris designatiua. v̄tutis interpretatiue pp̄ia organa passionū anime scz odij et amicitie doloris vel tristitie exp̄sua. vñ d̄ qđ tremor labioꝝ in frenesi et acuis morbis mor̄tēptendit vt d̄ in p̄nōsticis. Et bec de labijs sufficiāt.

De mento Caplm. XVIII.

Mentū est dictum quasi mandibularū fūdamentū eo quod oriant vt d̄. Arist. mēri aut vt dicit pstan. duo sūt ossa et ipsa iuncta sūt

in medio vbi dētes subtiliores firman̄t quā dupli atqz pares. Hoꝝ ossium extremitas duas h̄z furculas vna est acuta cuius acūmē quōdam ligamen inserit qđ ligamen a latere timpoꝝ p̄tendit p̄ quod etiā et bucca clauditur et aperit. Altera v̄o furcula grossa est et rotūda cuius rotūditate mentū fit mobile vt dicit pstan. qz hoc membrū fuit necessariū ppter originē mandibularū et dentū inferiorū radicationē et ppter voluntariā aeris clausuram et ap̄tionem. fuit etiā pueniens ppter faciei cōplexionem et pfectā ipsius vultus cōsummatōez qđ si fuerit p̄portio natū fronti totā honestatē faciei et decorat h̄ omnia dicit constan. In mento aut aīalis maxima ē fortitudo ppter ossis duriciē et neruoꝝ cōpagnationem et ppter fortem dentū radicationem. et ideo bruta animalia se tangi p̄mentū de facili non p̄mittunt. nam mento p̄ fracto tota eoz ferocitas q̄li armis p̄dis eneruatur. vt patz. j. Regum. xvij. vbi d̄. Confregit dauid mentū v̄rli et eruit ouem de ore eius. **De ore Caplm. XIX.**

O est dictū ex eo quod ipsum quasi postū cibos immitimus et spūtū foras eijamus vel eo quasi de ostio sermōes egrediunt vt dicit Arist. os etiā. vt dicit idem aīe nunciū est qz illud ore exp̄mim̄ quod p̄us in mēte p̄cepimus. Est aut os vt d̄. Greg. multis circum septū custodijs scz dentibus et labijs vt tot in mēdijs mens p̄uus discernat qz p̄ferat siue dicat vt p̄us v̄bum transeat p̄ limaz qz p̄ linguam. Fuit aut os instrumentum necessariū fm pstan. pp̄ nutrimentū susceptiōnem. nullum ei membrū in aīali nutrīē nisi p̄us nutrimentū in ore recipiat. os enī p̄mo cibū recipit et masticādo et imutādo aptū digestionī stomacho trāsmittit. et pp̄ natura fecit os hūidū intrinsec̄ vt cibi siccitas ē hūiditate facili imutet. Fecit ei os neruo suz et mediocri duruz et p̄cauum. Neruo suz vt saporositas cibi facili sentiret. duruz

ne cibi aspitale lederet nec nimis factus durum est sed mediocriter ne nimia duricia sensualitas gustus impediret. Concaui autem et rotundum fuit intrinsecus ut cibum assumptus hinc inde facilius moueret et per dentes sine impedimento spiritus transduceret. Item necessarium est os propter aeris spiritus attractionem aer ei attractus per os in ipsius concauitate immutatur depuratur et subtiliatur et sic ad cordis refrigerationem per canalem pulmonis transmittitur sine cuius refrigerio cor per nimiam caloris incendio ureret et destrueret. Item necessarium est propter vocis formationem ad hoc ei est palatum os concaui ut plectrum lingue moueret facilius et ad vocem formandam expedite eleuaret et deprimet. Item utile est ad grossam superfluitatem a cerebro et pulmone ventum cerebram eiectionem quibus per ostium oculi eiectionis vitalis spiritus in corde et aialis in cerebro suas complectitur actiones expediri. Item utile est propter membrorum nutritiua a superfluis exonerationem quoniam ergo stomachus crudis humoribus oneratur natura per vim expulsiuam operare per os officium expurgat. sicut dicitur Gal. et Gal. super illud ampho. in vomitibus et purgationibus que sponte fiunt si qualia oportuit fuerint offerunt et bene ferunt. si vero non pariter patitur aut os. ut dicitur Constan. in viatico. quibus et alijs membris sibi vicinis infirmantibus. Ita dicitur autem pustulas vlcera et humorum ex corruptis humoribus alium de ad buccam defluentibus. si rubeat ita quod nigredini attineat et caleat doleat aut ardeat materia sanguinea est et colerica. si vero multum nigrescat tanto molestius est et timidius ne forsitan ad cancerum deueniat. Accidunt autem vlcera in ore lactentibus puulorum puenientia ex acumie lactis et eius corruptione. buculis quibus constat. in viatico particula secunda.

De dentibus Cap. XX.

Dentes secundum grecos dicitur odientes quasi omnia opposita diuidentes et incidentes ut dicitur Gal. Et sunt dentes secundum Galen. quedam placentaria in ossibus maxillarum et menti quibusdam radicibus inserti et sunt in maxillis secundum con-

stan. xxxij. Sed decem in maxillaribus sunt positi quorum quatuor in anteriori parte pares vocantur et quadrupli. et bilati sunt et acuti incisores vel percussores a medicis nuncupantur. ad incisiones cuiuslibet cibi sunt apti et quicquid in eis accipit in ore conterit et mordet. Sunt iterum duo qui canini sunt dicitur collaterales quod duples et in summitate acuti duris cibus in molendis apti. Et dicuntur secundum Galen. canini. quod ad similitudinem caninorum consistunt et canes proprios ossa rodunt. percussores enim dentes sunt fortiores acutiores et rotundiores. et ideo a quibusdam collumelle vocantur et quod priores percidere non possunt istis tanquam fortioribus ad stringendum tradunt. Sunt et decem alij ex utraque parte superioris mandibule quod collaterales quod dupli bi laterati atque grossi. bilmolares sunt vocati et ad molendum bene sunt apti. nam que percussa et contracta sunt a percussione more mole subigunt. ut dicitur Galen. Sunt quidem in superiori mandibula. xvij. dentes. scilicet quatuor quadrupli atque pares et duo canini et novem molares et rotundiores etiam dentes numero collocantur in inferiori mandibula seu in mento. dentes igitur quantum ad suum numerum etiam ad officium quadrupharie diuiduntur. quidam enim sunt incisivi et bi sunt quatuor. duo superiores et duo inferiores quod primo aspectui se offerunt. quidam vero sunt pares et bi sunt quatuor. duo superiores et duo inferiores qui aliter utrum iuxta incisivos positi mutuo se contingunt. Quidam vero dicuntur collaterales seu canini et bi quatuor scilicet duo superiores et duo inferiores se mutuo collidentes. quidam vero sunt molares et bi. xv. scilicet. x. superiores et rotundiores inferius mutuo se tangentes et que ab alijs inchoata sunt quasi mole continue concident. Hi omnes sunt mandibulis radicati et quodammodo furcati sed diuersimode quia anteriores. scilicet quadrupli et pares vna bene furculam seu radicem. canini vero molares tres vel quatuor habere dicitur. ut dicitur Galen. Dentium quoque numerum discernit quantitas sexuum. nam in viris plures. in feminis pauciores inveniunt. ut dicitur Galen. et Galen. Distinguunt etiam dentes secundum processum erantis. quoniam sicut dicitur Arist. li. ij. quod dentes senum generaliter sunt nigri et si acuti

ut patet in canibus quorum etas per dentes noscitur quia dentes iuuenum sunt albi et acuti. senum vero e contrario. Excipit tamen Aristoteles ibidem ab hac generalitate dentes equorum quos dicit habere proprium quod procedente etate magis albescunt dicitur etiam ibidem oportet utique scire quod animalia que sunt multorum dentium et primum etorum sunt vite longioris que vero paucorum sunt dentium et separatorum sunt vite brevioris. Item dicitur ibidem omne animal quadrupes generans animal sibi simile habet dentes. Item homo eicit dentes in iuuentute anteriores non molares et hoc contingit forsitan propter furcularum et radicum debilitatem. molares autem non eicit propter causam contrariam et est generale in alijs animalibus que non eiciunt aliquem dentem priusquam alter sibi similis in loco ouatur permitus. Item Aristoteles libro xij. omne animal carens dentibus in superioribus mandibula est siccum et terstris nature. omne animalibus dentes in utraque mandibula est pinguedini simile. Item ibidem libro xiiij. Natura non facit aliquid nisi quod melius et perfectius est. et ideo necesse est ut materia puris terrestris declinet a quibusdam animalibus ad partem superiorem scilicet in dentes et culmos prominentes et in quibusdam in cornua. Et propter hoc non potest habere dentes in utraque mandibula animal habens cornua. Item ibidem libro xvj. Solummodo inter alia ossa crescunt dentes dum remanet animal et hoc est manifestum in dentibus super ex crescens et declinans a locis suis primitiuis se inuicem. Et causa incrementi illorum est propter operationem eorum. Si enim non crescerent plumerentur cito et propter hoc teruntur cito dentes animalium comedentium multum et carentium dentibus magnis. Et propter hoc ingeniarum est natura et aggregauit dentes ad inuicem propter senectutem et finem. aliter si vita duraret per millenarium semper dentes plures essent quam in prima creatione. unde dicitur ibidem libro ij. Dentes quoque oriuntur intra gingiuas. non oriuntur in viris et mulieribus nisi post viginti annos et forte in quibusdam mulieribus post. lx. et origo eorum erit cum maximo dolore. Item ibidem libro xix. Dentes acuti oriuntur ante latos quam quatuor dentibus acuis indiget ad abscisionem cibi

pus. quod prius est abscidere quam molere. ideo enim citius crescunt. quam maiores sunt quia origo minoris rei est ex calore quam origine rei maioris Item calor enim lactis facit oriri dentes cito et propter hoc est quod pueri lactentes lac calidum nascuntur in eis dentes citius. Item ibidem etiam ibidem. Anteriores dentes nascuntur in osse tenui et enim debili propter hoc sunt velocis casibusque aristoteles. Item ibidem Aristoteles in uiancopricula secunda. Dentium magnum est iuuamentum. et cum iuuamento magnum corporis ornamentum ipsorum inquam non patientium quoniam in patientibus actio corrumpitur. Quorum passio diuersa est. Cuius diuersitatis pars est visui manifesta sicut putredines fetores. ruptiones. perforationes. motiones casus. limosis tates et similia. pars vero non apparet et occulta. sicut quoniam dentes nimium dolent et tamen exterius sani apparent. Causa autem talis doloris sunt humores a capite descendentes vel a stomacho mediante fumositate ascendentes. vel humores acuti in gingiuis et tunc dolores nimium cum salu et pulsu sentiuntur propter malitiam humorum et acumen. Si vero dolor est a capite grauius sentitur in capite et dolor. in facie rubor ex sanguine vel colera ad radices dentium descendente. Si vero fuerit a stomacho. dolor sentitur in stomacho et assidua eructatio egreditur et erumpit. Dentes etiam aliquando perforant. aliquando rumpunt. aliquando ex vermicibus in cutinam viridem seu nigram colorem mutantur. que omnia ex corruptis et pessimis humoribus. ex malis cibis per nervos ad ligamentum dentium descendendum accidere dinoscuntur. Dentes etiam aliquando mouentur et causa morus humores sunt in dentium radicibus quod si sint acuti necesse est in dentibus foramina effici ac fetores et putredines generari. Quod si vermes fuerint in causa dolor maximus contingit. quod nervum sensibile corrodendo penetrant. Obstupescunt et dentes et exacerbantur humore acido inter. vel extra nervos sensibiles inficere et dormire videtur ex causa nimis frigida sicut ex niue vel glacie nervos dentium stringente. Item dentes quoniam cadunt ex nimia humiditate ligamenta dentium relaxate quoniam ex nimia siccitate. ut patet in senibus quorum

Dentes ppter subtractionē humiditatis nū-
tribilis dilabunt. **H**as & multas alias denti-
um recitat **A**stan. passides. s; s; sufficiat. **R**e-
collige igitur ex p̄dictis q̄ dētes in mādibulis
tanq̄ in fundamētis pprijs radicanē ex fri-
giditate dñante albiores ceteris ossib⁹ effici-
untur ppter sui duritiā d̄facili nō leduntur
Substātia enī dentū est ex se impassibilis.
cū nō sit sensibilis. vt dicit **A**stan. vñ dens ru-
ptus nullū dolorē patit. **D**icit tñ pati et do-
lere ppter neruū sensibile q̄ in eius radicib⁹
sepe ledit & grauat. **D**ētes enī intrinsec⁹ ner-
uis colligātur terminos carnis dentes exce-
dunt & tñ in carne radicanē nihil intra se nec
in se eē patiunt. **C**lausi sunt labijs ne videāt.
Indecēs est enī cū apparēt nisi forsā p̄p̄ri-
sum. **I**tē supiores ad inferiores reuertunt &
sibi inuicē mutuo coaptant & si inferiores ali-
quando moueant supiores tñ fixi immobi-
les repiunt. **O**rdinate autē ad inuicē cōpo-
nūtur. ad informationē articulate vocis ma-
xime coopant toto corpi obsequūtur

De lingua Capitulum. XXI.

Lingua a lingen /
do cibū est dicta. vel q̄a p̄ eā aricu-
laris son⁹ v̄ba ligat. sicut ei plectrū
corde. sic allidit lingua dētib⁹. vt dicit **A**stid.
Est autē lingua instrumētū gustus & locutō-
nis. vt dicit **A**stan. & cōponit de suba molli
carne porosa & spongiosa. **E**st autē neruosa.
ppter sensum & motū porosa vt facili⁹ sa-
por penetret ad neruū facientē gustū ad quē ve-
niunt multe vene sanguīe plene. vñ rubicū-
da est in colore. **H**ec opat p̄aniculis quib⁹
spaciū buccę & palatum induit et vestit. a su-
periori pte patet tota. ab inferiori autez par-
te patet vsq; ad ligamēta q̄bus merito ē cō-
nera vñ radices lingue & sensibiles nerui q̄-
bus recipit sensum & motū a spiritib⁹ sūt oc-
culi. **I**n q̄busdā autē hominib⁹ vt dicit **C**on-
Astan. p̄trabit lingua pl⁹ q̄ oportet intantuz
q̄ nec in diuersas ptes mouet vñ oportet in-
cidi ligamenta vt motus p totū buccę spaci-
um ampliet. **P**assiones enī multe accidūt
lingue vt in suba ipsi⁹ vel in neruis ad illam
uenientibus vñ in viatico **A**stan. **L**ingua aani

malis p̄dit motū voluntariū **A**nde & vsū
amittit p̄monis cui⁹ causa est ex defectu vir-
tutis motiue ex cerebro veniente vel ex neruo
opilato p̄ quē v̄tus trāsit aīmalis. **A**liqñ ex
apostemate vel ex pustulis i lingua acciden-
tibus. **A**liqñ sunt ppria vicia in suba lingue
sicut cōplexio mala ex q̄ est sensibilis distem-
perātia ex nimio calore frigiditate vel humi-
ditate vel siccitate vel apostema vltumor. &
similia q̄ si lingua videat nimis tumida ex-
cessum caloris designat. **S**i v̄o alba frigidit-
ate. si mollis humiditate. si sicca & aspera sic-
citate. & oīa talia lingue impediūt vsū v̄ tol-
lunt in toto vel i pte. **S**i autē lingua sana vi-
deatur nullas habens maculas. loquela tñ
sit ablata. ex cerebro est defect⁹ vel ex neruis
sensibilib⁹ opilatis. **A**liqñ est p̄ditio loque-
le ex p̄dita mēte vt in frenesi v̄ liturgia. **H**uc
vsq; **A**stan. in viatico. alios designat defect⁹
lingue in p̄tegni. **A**stā. vbi dicit. accidunt
pustule late & extēte in pelliculis exteriorib⁹
lingue sicut accidit pueris malū lac suggen-
tibus. & sunt qñq; albi qñq; nigri coloris. ac-
cidit autē apostema lingue. eā nimis magni-
ficās. & ab ore exire faciēs. & vocat exiluz lin-
gue. **A**liud etiā gen⁹ apostematis lingue ē
q̄d rana vocat eo q̄ sicut rana nascit sub lin-
gua & aufert vsū lingue. & ita rana muta d̄r
ab effectu. **E**st autē aliud apostema lingue san-
guinolentū vñ tota lingua patit et loquela
pariter cū gustu impedit. **E**x viscosis enī bu-
morib⁹ in lingua dñantib⁹ sensus gust⁹ cor-
rumpit & imutat ita vt dulcia amara et insu-
pida iudicent & ecōtrario. vt dicit **G**al. **I**tes
Gal. sup amphoz. q̄ accidit lingue balbucies
ex nimia humiditate qñ lacerti lingue p̄
nimia humiditate i extremis nequeūt dila-
tari sicut est videre i ebriosis q̄ balbucit qñ
in cerebro humore nimio pfundunt. **A**n di-
cit ibidē **G**al. naturalit autē balbucietes vel
ppter nimia cerebri humiditatē balbucitunt
vel ppter lingue humectationē vel p̄opter
vtrūq; **I**lla etiā supflua humiditas ē causa
quare aliq̄ efficiunt d̄rauli. q̄ aliq̄s lrās p̄fer-
re nō pnt. scz r. pn. vel c. p. t. p̄ferūt. & **B** patet i
infantib⁹ q̄ multas lrās corrūpunt et eas p̄-
ferre nō pnt. **H**ec oīa dicit **G**al. super illum

amphoni. ipodrauli a diarria maxime capi
unt. quia nimia humiditas talium que e cau-
sa draulizationis redit ad stomachum et testi-
na sepe lubrificando inducit diarriam vel dissen-
teriam. fluxum ventris. sicut dicit Gal. **Ite** dicit
Constantin. in pantegni. quod in lateribus ligamentorum
lingue sunt quedam vene. que salivam lingue admi-
nistrant. **Hec** ab initio lingue incipiunt. a quibus
emanat quedam humectatio rheumatica que
saliva appellatur. unde ille vene vocantur a medicis
salivales siue habitatio salivales. In initium autem
lingue unde exeunt de vene est caro glandulo-
sa et alba ipsi salivae generativa que humectat
linguam et temperat ciborum siccitatem. et augmen-
tat eorum succositatem ut post dicitur. unde dicitur **Aristo-**
sto. in vi. quod oves aliquando habent sub lingua ve-
nas albas et ille facit fetus albos et aliquid ha-
bent nigras et ille facit fetus nigras. alie va-
rias et ille precreat fetus varios etc. **Recollige**
igitur breviter etiam dicitur quod lingua est substans
carnosa sanguinea et porosa. influente spi-
ritus receptiva in complexione calida et humi-
da. in dispositione tenuis et oblonga anteriori
parte sitis gladio in cono. in colore rubicun-
da. in loco caudo et humido sua ad motum
facilima. vocum informativa. saporum discreti-
va. permissione salivae oris humectiva. conce-
ptionum anime interpretativa. dentibus et labiis
quali muro duplici circumsepta. In diversis
aerialibus quo ad figuram varia. **Ma** in quibusdam
brevis est et grossa. in quibusdam vero e converso
Qui vero habet linguam grossiorem habet vocem
gravioram et e converso. **Quedam** etiam aialia sunt
linguas medicinales et salutiferas. et hoc vel
ex nature bonitate. vel ex occulta aliqua proprie-
tate ut lingua canis. ut dicit **Cassiodorus**. **Que-**
dam autem linguas habet mortiferas prope ma-
liciam et furiositatem humoris in eis diantis
sicut lingua serpentis draconis et rabidi ca-
nis cuius morsus est summe venenosus cuius
lingua apparet se extra os et distillat venenum
et inficit aquam in quam cadit. de qua quibus biberit
efficit rabiosus. ut dicit **Avicenna** et constanti-
nus in tractatu de venenosis aialibus et vene-
nis. **Unde** etiam serpentum lingue secundum **Aristotelem**
nigre sunt siue lutee siue subrose et maculo-
se. acute et in motu velocissime. **Et** **Pringit**

propter humoris furiosum et venenosum. que tam
velociter linguam agit ut vna numero bi-
furcari videatur. lingua in aspidis quevis in cor-
pore viventis serpentis plena sit veneno morti-
fero. sepata tamen a corpore et desiccata venenum pro-
dit. et venenum si prius fuerit potest unde in presen-
tia veneni sudore prumpe succit. unde talis
lingua velut utilis et proficua reputatur inter
thezauros regios preciosa. quevis prius fuerit
venenosa etc.

De salivae proprietatibus Ca. XXII

Saliva est humor
rheumaticus ex naturalibus venis lin-
gue generatus. ut dicit **Constantin.** **Est**
autem saliva naturaliter humida in colore alba. et
continuitate motus lingue et instrumentorum spirituum
alium spumosa in sapore insipida. que poten-
tialiter est omnium saporum in se receptiva. **Si**
enim esset alicuius saporis determinati non esset
alterius susceptiva. **Est** etiam secundum eundem **Constantin.**
saliva inter gustum et eorum obiectum media nihil
enim sensu gustus percipit nisi cuius sapor median-
te saliva gustus organo percipitur. **Unde** etiam ipsa
secundum qualitatem saporis rei gustate imutatur.
Fuit autem necessaria saliva. ut dicit **Constantin.** ad
humectationem oris. ut salivae beneficio irriga-
retur. **Ite** propter digestionis preparationem. **Et**
bus enim siccus in ore assumptus non vultus sto-
macho mitteretur. nisi saliva media prius hu-
mectaret. que sine salivae adminiculo. res sicca
non de facili transglutiret. **Ite** utilis est ad faci-
liorem supfluitatum cerebri et pulmonis eva-
cuationem. que tales emunctiones calore vel friv-
gore induratur aut inuisantur non ita de facili
postum oris extraheretur. nisi primo cum hu-
moris salivales adiutorio lubricando ad exitum
pararetur. **Ite** saliva bovis ieiuni habet
quandam vim laetis infectionis unde et sanguis
aialis ledit si in aliquo vulnere aliquid sangui-
ni admisceretur. ut dicitur predicti auctores in tra-
ctatu de venenis. **Et** hoc forsitan est ut dicit
Avicenna. ratione cruditatis. **Humor** enim crudus
sanguini perfecte digesto in suis quantitatibus repu-
gnat et suum ut dicitur auctores perturbat tempe-
ramentum. **Hinc** est etiam ut dicitur sancti. et ha-
bet a **plinio** quod saliva siue spiritum bovis ieiuni

interimūt serpētes ⁊ venenosis aīalibus est
venenū. sicut dicit Basili⁹ sup illud vbum ī
exameron. *Spa* pteret caput tuū ⁊ tu insi. cal
ca. eius. *Sen. iij.* Itē sicut dicit Gal. sup am
pbois. ibi. insanae spūto fit pbrilis ⁊ flux⁹ et
vbi salua tenet moriunt zc. *Sp*brifici ppter
vlcus pulmonis spūssunt. ⁊ a supfluitate
saniet vlteri⁹ spūendo se exonerant. put pnt
sed tū mors imminet qñ nō spūit. qā retēta
ei⁹ salua cū sanie vie spūs interi⁹ claudunt
⁊ sic pbrifici suffocati moriunt Itē sicut dicit
Gal. in li. c. ysis. *Inter* spūū ⁊ saluā est dif
ferentia. *Nā* salua est supfluitas naturalis
nutrimēti pectoris ⁊ generat digesta. *Spū*
tum vō est illud qd ad pecc⁹ aduenit fm di
uersitatē cursus naturalis ⁊ cursus pter natu
ram. nec est spū digestū. Et nō spūū in acutis
febrib⁹ ⁊ apostematib⁹ si leuiter fiat cum si
gnis digestionis ⁊ sine tussi laboriosa. fori
tudinē signat vritus ⁊ defectus morbi. sicut
dicit in pnostica. et cōuerso. Et fm Gal. et ali
os cōmentatores ibidē. *In* salua siue in spu
to psiderant tria generalia. *Color.* s. odor. ⁊ sa
por. *Quia* si spūū fuerit in colore luidū cor
dis ⁊ spūaliū signat lesionē. *Si* vō sanguine
um cū sanie admixta pulmonis designat al
terationē. *Si* etiā fuerit in odore fendū inte
riorez signat corruptionē. Itē si in sapore fu
erit amarū aut acidūz humors corrupti in
stomacho ⁊ pulmone seu ī suba lingue sigē
dñationem. Itē in spuū babū dare signūz
est fleumance cōplexionis. vñ ⁊ in senibus
solēt spūta abundare grossa ⁊ viscosa fm in
tensionē frigiditatis ⁊ resolutionez vel disso
lutionē humiditatis substānalis zc.

De voce Capitulum. XXIII

Uox est aeris tenu
issim⁹ ictus. plectro lingue forma
tus. vt dicit *Al.* ⁊ *Plustian⁹.* *Orga*
na aut vocis siue instrumēta multa sunt. vt
dicit cōstan. s. pulmo. arterie. guttur. vuula.
os. dētes. labia. atqz lingua. *Sine* enī istozū
instrumēto vox nō format. *Et* hoz qdā sūt
vocal receptiua sicut pulmo cū suis recepta
culis ⁊ canalib⁹. *Quedā* vō sunt vocis ordi
nariua sicut vuula q̄ fm pstan. pulcrā red

dit ⁊ forte qñ ad alia se habet pportionaliter
Aerē enī introeuntē tpat. ⁊ ne nimis ipetuo
se exeat cobibet ⁊ refrenat. *Receptiō* etiāz
pulueris guttura ⁊ arterias pbibet ⁊ p̄uat
Quedā enī sunt vocis emissiua. vt canales
pulmonis ⁊ arterie q̄ sunt quedā fistule. q̄ si
fuerint lenes mūde ⁊ tēperate dulcē ac tem
peratā ⁊ equalē reddūt voces. *Si* vō aspere
fuerint ⁊ plus debito fuerit late ⁊ stricte aut
distorte. nimis grauē vel exilē dissonā aut in
equalē emittunt vocē. *Ad* formationez igit
vocis aer in folliculo pulmonis recipit et p
ordinatū arteriaz motū pos emittit. *Quā* ex
veloci aeris cōmouone ⁊ organoz vocis ex
tensione son⁹ reddūt q̄ in ore aīalis platus ⁊
plectro lingue format⁹ vox a sapiētib⁹ dicit
Hucusqz p̄stā. in pantegni. vñ *Aristo. li. iij.*
Pulmo est pmū vocis receptaculuz. *Et* iō
omne aīal carēs pulmone caret ⁊ voce ac lo
quela. *Loqui* enī est distinguere vocē. *Quō*
omne aīal nō habēs linguā absolutā nō ha
bet vocē. vt dicit idē. *Alpes* vel musce carent
voce. faciūt tū crepitū in volādo extendēdo
⁊ p̄rabēdo alas p̄ aerē cadentē inter corpus
⁊ alas. ⁊ sic faciūt locuste. *Et* bui⁹ p̄batio est
q̄ nunqz faciūt sonū in sedēdo. *Sz* tantū mō ī
volando rana aut habet vocē p̄piaz ⁊ ante
ri⁹ lingue sue applicat ori suo ⁊ qd ex lingua
ppinquat canne pulmonis absolutū est et
ppter hoc habz vocē p̄piaz. et est coar nec fa
cit hoc nisi in aqua tantū. ⁊ p̄prie masculus
tpe coitus qñ clamat feminā p vocē cognuā
Rana vō multiplicat vocē qñ ponit mādi
bulā inferiōrē in aquā ⁊ extendit supiōrē ⁊ p
extensionē duarū mādbularū vociferant ⁊
ppter nimīū conatū extensionis lucent earū
oculi sicut candele. cantāt ⁊ vociferāt pl⁹ de
nocte qz de die. qā tūc est sept⁹ coit⁹ earū dez
zc. *Itē* ibidē. aues pui corpis pl⁹ vociferant
⁊ garrūt qz magni ⁊ maxime tpe coit⁹. qñ
am vociferatio auiū est maxime in illo tpe.
Itē idē. gall⁹ vociferat post bellū ⁊ victoriaz
Itē in auib⁹ est q̄ masculus dat vocē et non
femina sicut gall⁹ ⁊ mas coturnicū. loq̄ aut
appropiaz boi. q̄ aut naturaliter sunt muti
sunt surdi ⁊ habēt vocē sz oīno in diffinitam
vt dicit idē. *Itē* idē in eodē libro. oēs femine

sunt subtilioris vocis et acutioris quod masculi propter vaccam. quia vox femine est grossior. Item ibidem exitus spermatis est in maribus apud alterationem vocis. et hec est in termino duorum septennium aliquam mutat tamen vox citius in quibusdam. et est significatio motus ad luxuriam. Item ibidem quoniam equi capiunt coire erit eorum vox maior simuliter femine. vox tamen femine clarior est. Item ibidem voces masculorum mutantur quoniam mutantur. Item dicitur li. viij. voces omnium quadrupedum mutantur et efficiuntur. sicut voces feminarum quoniam castrantur. et li. xix. dicitur causa acuminis et alterationis vocis est secundum alterationem etatum quoniam vox iuuenium animalium est acutior voce senum et mulierum quod virorum et voces omnium animalium sunt acutiores in iuuetute Item ibidem multe femine et multi iuuenium vociferantur voce acuta. quoniam propter debilitatem mouet paucum aerem et quod est paucum mouet velocius. et vox velox est acuta. grauitas autem vocis sequitur tarditatem. et aer multus mouet tardum. maribus autem et senes mouet multum aerem. et ideo sunt grauioris vocis. nervos enim et arterias habent fortiores masculi quod femine. et senes quod puuili. et non castrati quod castrati. propter debilitatem ergo nervorum erunt voces castratorum siles vocibus feminarum. Hucusque Aristoteles. Vox equalis clara. flexibilis inter acutum et graue mediorum cris est laudabilis. sicut e contra uerso. vox tremula rauca et aspera debilis et dissona nimis grauis vel acuta est vitupabilis. nam vox unica dissona et inordinabilis multum confundit vocem cum armonia. Vox itaque consona dulcis et ordinata est letifica. amoris excitatiua. passionum anime expressiua. vigoris et virtutis organorum spiritualium prestatua. puritatis et bone dispositionis earundem organum. laboris subleuatiua. tedij seu fastidij ablatiua. etatis et sexus discretiua. preconij et laudis acqisitiua. affectum audientium mutatiua. sicut de orpheo dicitur in fabulis quod vocis sue modulatione arbores et nemora in montes et saxa demulcebat. ita est etiam vox composita nature consona et amica quod non solum delectat boies. verum etiam bruta animalia quod patet in bobus quod cantu bubulci dulci sono potius quod iaculo ad laborandum excitantur volucres etiam in dulcis vocis modulo delectantur

intantum quod sepe per dulce sonum ad laqueos et picula ab aucupe vocatur. iuxta illud poeticum. Astula dulce canit volucrum dum decipit auceps Item per dulces cantilenas et armonias musicas infirmi et maniaci et frenetici ad sensum mentis et sanitatem corporis sepius reuocantur. Unde dicitur Constantinus in viatico ptecla ij. ca. de amore quod dicitur Heros sic dicitur Dicunt alij quod orpheus dixit. Imperatores ad conuiuia me inuocant ut ex me se delectent. ego tamen delector ex ipis cui quo velim animos eorum flectere possim de ira ad mansuetudinem. de tristitia ad leticiam. de auaricia ad largitatem. de timore ad audaciam. Hec est ordinatio musicorum que circa suauitatem anime esse dinoscitur. et cum dulcisona etiam melodia demones aliquam coartant. et exire de corpore compellunt. ut patet in saule a quo spiritus malus voce dauidica recedere cogebatur. ut patet 3. i. Regum xvij. Ex quibus omnibus iam patet quod vtilis sit iocunda vox atque dulcis. Et contrarium vero est de voce inordinata et horribili. quae non letificat sed pristinam et aures ac mentem grauat. Unde Constantinus in quodam capitulo supra dicto. inirogatus quidam phisus. quare homo horribiliter grauior esset quod quodlibet pondus taliter rursus dissefertur. Homo inquit horribilis pondus animi est. et cetera. Hec de voce bona et mala nunc sufficiant. Nam de his quae vocem impediunt supra dictum est in tractatu de lingua. Et ad huc etiam dicitur infra etc.

De gutture Ca. XXIII
Guttur est extremitas canaliu pulmonis. ut dicitur constantinus. et est duplicis iuuamenti. maius et primus est ut aerem attrahat et emittat. secundum est ut cibos interiorem traiciat et vocem faciat. Hec canalis sub cartilaginosa est atque dura. ut cum vetus exeat vox emissa fiat clara. nam rancitas vocis fit ex humiditate canalium pulmonis. Compositum igitur tribus cartilaginibus. prima est anterior. gibbosa exterior. pauca interior. Secunda parte est maior et recte iuxta os stomachi collocata. Tertia cartilago media inter primam et secundam. ex istis cartilaginibus quae quodam concatenatione guttur componitur ut dilatetur et

cōstringat. induit tota suba gutturis eis de
pāniculis q̄b⁹ lingua induit ⁊ palatum. Cō
cauitas autē gutturis quā aer irat ⁊ erit ba
bet quoddā corp⁹ lingue simile cōpositus ex
glande ⁊ pinguedine ⁊ pelliculis. et vocat a
medicis lingua gutturis siue cataracta. et ē
primū vocis vt dicit instrumentū. Nō enī pōt
aliter vox esse nisi claudat ista cataracta. q̄a
si via gutturis fuerit ap̄ta impossibile est vo
cem esse. q̄a aer paulatim erit. **Uñ** gutturis
cataracta ad flatū p̄stringendū fuit necessa
ria. q̄a vō guttur patit ab humorib⁹ a capite
descendētib⁹ vñ raucitas generat ⁊ tussis
q̄nq³ a tractu corrupti ⁊ sicci aeris. q̄nq³ eti
am ab iniectione pulueris. id̄o habet vuulā pro
obstaculo ne puluis ⁊ h⁹ mōi aliq̄d pulmo
nez valeāt subintrare q̄ fuit necessaria vt vo
cem faceret pulcrā. forē. ⁊ expeditā. **Alit**
at autē aerē introeuntē eiusq³ tēperat frigiditatem.
Uñ quidā moriunt q̄n radicitus eis
incidit. q̄a nimīū recipiūt aerē guttur et pul
monē infrigidantē. **Est** igit guttur organū
vocis informatōi necessariū cibi ⁊ pot⁹ i p̄
mū digestione locū. s. in stomachū inductu
uum. q̄a id̄o longū est ⁊ rotundū vt amplio
ris aeris ad infrigidationē caloris cordis sit
facili⁹ attractuū ⁊ expulsuū. **Est** autē in vtra
q³ extremitate magis p̄cauū ⁊ i medio mag
stricū. vt sic sit vocis magis informatiuū.
Est autē ex diuersis cartilaginib⁹ more cipi
se coopitētib⁹ cōpositus vt forū existat. ⁊ ita
vt ex teneritudine cartilaginis ad vocē vari
andā facilius se reflectat. **Ingeniata** autē est
natura circa guttur. vt s̄m duplex officium
animali necessariū duplicē vie habeat cōca
uitatē. **Habz** enī viā canalē ad aerē attrahē
dum ⁊ anbelitū p̄ficiendū. **Habet** etiā ⁊ viā
manifestā ad cibū recipiendū. et bec duplex
via quodā coopculo qd̄ epiglottis dicitur distin
guat. habet enī se in superficie gutturis ad mo
dum veltis ad vtrūq³ foramē gutturis eq̄li
ter se habētis. **Cū** ei natura cibū appetit clau
so foramine anbelit⁹ foramen ad susceptiōz
nutrimētū oino se aperit ⁊ ecouerfo cuz na
tura attractionē aeris desiderat foramē ali
ud gutturis se claudit ⁊ obturat. **Itē** p̄tingit
guttur multiplici⁹ pati. s. p̄ extrinsecas cōpas

sionem siue qualēcūq³ lesionē. **Itē** q̄nq³ per
incautiā cibi vel pot⁹ sumptionē. **Si** ei cib⁹
intrauit meatū p̄ quē p̄trahit aer via spūs d̄
facili intercludit ⁊ aīal suffocat. q̄nq³ p̄ b̄uō
rum fluxū ⁊ reumatizationē. **Cōtingit** autē
humores a capite ad canales gutturis p̄flu
ere ⁊ ibidē facere apostema. q̄ si materia co
lerica fuerit ⁊ furiosa cito mortificat animal
⁊ suffocat. nā vt dicit p̄stan. angustat flatuz
ita q̄ infirm⁹ vix cibū vel potuz sumere pos
sit vt recipe. doloze panis nimīū. si autē sit ma
teria sanguinea infirm⁹ apparet plenus cor
pore. rube⁹ in facie. vene sunt plene. plenus
pulsus. tumor calid⁹ ⁊ dulcis ex supabūdā
tia sanguinis sentit gustus. **Si** vō ex colera
rubea doloze est foris angustia nimia. calor
cū siti maxima ⁊ vigilia amaritudo i gustu
est. **Si** autē sit ex fleumate nō tantū dolet sed
tumor lingua ⁊ mollescit. **Si** ex salso sit fleu
mate oīa saporat in gutture tanq̄s salsa. vox
patiētis efficiē sicut puuloz catuloz. quia ex
siccitate salsi fleumatis trachea arteria coar
tatur. vt dicit p̄stan. **Cōtingit** autē istā mate
riam malā q̄nq³ totā recolligi interi⁹ in pel
licula q̄ diuidit viā aeris q̄ dicit trachea arte
ria a via p̄ quā trāsit cib⁹ q̄ dicit isophagus
et facit squinantia que in vno die interficit.
Ex cōpressionē ei trachee arterie denegat ae
ri liber trāsitus ad cor. **Ex** cōpressionē autez
isophagi ciboz trāsitus denegat q̄nq³ collu
gitur materia p̄tim intra ⁊ p̄tim extra. ⁊ tūc
iterum dicit squinantia ⁊ nō est ita mortifera
q̄nq³ tota materia est extra ⁊ dicit synātia. ⁊
est adhuc minus mortifera in piculosa. **In**
omnib⁹ his est doloze rebemēs gutturis. s.
p̄cipue in p̄ma cū suffocationē vocis. est etiā
difficultas spirādi ⁊ respirādi. ita etiā replēt
nerui ex squinantia. et ita maxille spasmanē q̄
vix etiā cū malleo p̄nt dentes aliq̄n apiri. et
ita acurtaē lingua q̄ vix vel nunq³ potest ex
trahi. **In** omnib⁹ istis morbis guttur p̄men
tib⁹ bonū signū est velox aspiratio anbeli
tus ⁊ respiratio. q̄a trachea arteria nō nimi
um est cōpressa. **Uñ** nō ita timeē suffocatio
nibil ei ita timeē in hac passioe sicut amissio
aeris. a q̄ nō potest aīal p̄ excessimā p̄te vni⁹
boze sine piculo abstinere. **Hec** ⁊ multa alia

vt dicit Cōstan. patit guttur. scz vlcerationē
z inflationē. sicut imoderatā. vocis raucita
tem ex humiditate nimia arteriā gutturis i
fundēte z vocē impediēte vl' qñqz extingūē
te vocis asperitatē ex siccitate aeris vl' corpo
ris siue cibi vl' pulueris instrumētū loqñdi
exasperate. Sz de gutture dicta sufficiāt

De collo **Ca. XXV**

Quod dicitur collum est dictum
eo qd rigidū sit z rotundū. caput ba
uulans z sustentans cui⁹ p⁹ anterior
gula. posterior vō ceruix vocat. vt dicit Jli.
Ceruix autē est dicta eo qd pillā p⁹ ad medul
lam spine cerebri dirigit. An ceruix qñ via
cerebri d⁹. vt dicit Jli. Est igit collū mēbrū ro
tundū inter caput et corpus mediū. et est of
seum ex multis ossib⁹ z nervis cōpositus. of
seum quidē est vt fortius sit ad caput susten
tandū. nervosum autē ad motū voluntariū
faciendū z ad sensus ad inferiores ptes cor
poris deferendū. Collū enī influentiā v⁹u
tis motiue recipit a cerebro. et etiā sensitiue
z receptā ad inferiores ptes corporis nervis
mediātib⁹ trāsfundit. Debet autē collum
habere quandā puenientiā z pportione cū
capite. nā si forma capitis fuerit tpate mag
z ceruix aliquantulū grossa bonitatē signat
cōplexionis z dispositōis. vt dicit p⁹stann. si
vō fuerit caput puū et collū magnū quanti
tati illi⁹ nō pportionatū abundantiā desig
nate materie supflua z v⁹utis informatiue defe
ctum z eiusmodi caput sup cephalica infir
mitate. et auricularū dolore fatigat. vt dicit
cōstan. sm autē Aristo. li. xiiij. colli dispositio
variā in animalib⁹ z volatilib⁹. P⁹ā i qua
drupedib⁹ spissi corporis z crurū mediocriū
collū curtū est z grossum. et b⁹mōi aialiu⁹ in
collo plurima est fortitudo. vt p⁹z in bob⁹ et
bubalis z visis z lupis. quoz maria i spōdi
libus colli fortitudo est. z iō solent boues p
colla i uoz vinculis alligari. aialia vō lōgi
cruris z grossioris corporis solēt eē colli longi
oris. et hoc ppter necessitatē pastus. vt patet
in equis. camelis. ceruis. z b⁹mōi. maria autē
equi pulcritudo est in collo. nā sm eius ere
ctionē et spissitudinē z extensionē a pluribus

estimat animosus. Itē Aristo. in eodē. auel
babētes curuū rostrū habēt curtū collū. vt
patet in accipitrib⁹. aquilis. et nilis. que vō
sunt bñtes rostrū longū et rectū hñt collū
longū. vt patet in gruib⁹. ardeis. anseribus.
et hoc est qd acquirūt cibū de p⁹fundo. Itē
idē ibidē. Omnes aues pedū longozū hñt
collū grossum et spissum. et volāt extēso col
lo. et si babuerint collū longū et abile ad de
clinandū declināt illud et quali cōplicat i
volādo. Itē idē. si qd animal fuerit lōgi crur
is erit longi colli. et si curti. curti. Itē omne
animal babēs collū habet pulmonē. tale ve
ro qd nō anbelat aerē interi⁹ collū nō babz.
animalia autē annulosi corporis nō hñt collū
distinctū a corpe sicut nec pisces. et h⁹ qd nō
babēt scapulas. qz nō vocat collū nisi mem
brum qd est inter caput et scapulas. vt dicit
Aristoteles ibidē.

De humeris **Ca. XXVI.**

Humeri dicti sunt
quasi arma ad distinctionē boīs a
pecudib⁹ mutis vñ nos humeros
illi vō armos habere dicunt. vt dicit cōstan.
Sunt autē humeri ex varijs ossib⁹ cōpositi.
quoz p⁹cipue ista duo spatule dicunt ad mo
dum spatulate. spatū enī latū d⁹. fuerūt autē
ossa necessaria. vt dicit Cōstan. de causis du
abus aut vt defendāt pectus ne qd retro pa
teret ab extiorib⁹. aut vt armoz ligent ossa q
interi⁹ sunt p⁹caua. exteri⁹ vō gibbosa. Erat
autē intra cōcauitas vt p⁹deset costis. q ossa
sunt habētia nodos qz medici vocāt spatul
larum oculos. qd nomē ex officio assumpse
runt. sicut enī oculi totū corporis anteriores
sunt defensores. ita ista a posteriori pectora
et eoz costas et ossa defendūt z custodiunt.
Sunt autē isti iō oculi p⁹caui vt armozū acu
mia possint ingredi. Habz aut spatula duo
acumina retro. vnū corūi rostro assimilat.
p⁹ qd eadē spatula furcule ē cōnexa ne a supe
riori locū suū exeat interi⁹. Ad h⁹ natura po
suit alterū ne sub⁹ exiret acūmē armoz. fur
cule aut fuerunt ad h⁹ necessitate vt armos li
garent z a pectore differre facerēt. horū ossa
exteri⁹ sunt rotūda. interi⁹ vō cōcaua et cuz

teneritudine pectoris aſſi colligata. retro vō cū corui roſtro. Sunt aut̄ eoz ligamēta ofſa cartilaginofa q̄ vocāſſi ſpatulaz̄ capita ad hoc poſita tantū. vt cōcatenationē facerēt a2 moy. Ex iā dictis patz̄ q̄ humeri 7 armi iſti neceſſarij ſunt etiā ad ſpūaliū membroy deſenſionē. Itē ad brachioy ſiue coſtaz̄ ſiue pectoris 7 vitaliū oſſiū cōcatenationē 7 colligationem. Itē ad oſſiū 7 ſpondiliū colli ſupportationē. Itē neceſſarij ſunt ad ponder̄ diuerſorum ſuſtēnationē. nā rōe ſue oſſeolitatis 7 neruoſitatis maximā habēt fortitudinem 7 vigorē. Itē poſt caput 7 collū in corpe maximā obtinēt eleuationē. Alijs enī membris ſupeminēt ſub capite ſtuturis. vt piz̄ in omni aiali. Itē patiunt̄ humeri q̄nq3 ab extrinſeco. vt vulnera ſiue qualēcunq3 leſiones. ſiue ppter̄ nimiam laboris 7 oneris p̄nuitatē. 7 tunc potiffime curant̄ p̄ quietē 7 alicuius vngenti aſpoſitionē. vñ dicit Ariſto. li. vii. q̄ iuncture elephantis ſolēt inungi oleo oliue ppter̄ faciliōrē oneris 7 laboris tollerandez̄ vt meli⁹ dormiāt. Itē q̄nq3 a cauſa intrinſeca. ſ. ex fluxu humoy p̄currētū ad iuncturas in neruis humeroy. ex q̄bus nerui grauant̄ 7 in ſuo effectu impediunt̄. Q̄nq3 etiā ipſe iuncture ſupfluis humoyb⁹ replent̄ ex q̄ru3 acumine dolori ſenſibili neruo generat̄.

De brachijs Ca. XXVII.

Brachia a fortitudine ſunt dicta. Barim ei grece forte dicitur latine. vt dicit Iſi. In brachijs ei thori lacertoy ſunt et inſigne robur exiſtit. Hi thori dicunt̄ muſculi. Et dicunt̄ thori eo q̄ illuc quaſi viſcera tora videant̄. vt dicit Iſi. Brachiū aut̄ vt dicit Aſtan. ex duob⁹ cōſtat oſſibus. vnū eſt ſupra. 7 appellat̄ cubit⁹ ſuperior. alter infra 7 dicit̄ cubit⁹ inferior. Eſt aut̄ oſ inferi⁹ p̄on̄ maius. q̄a portās portato mai⁹ eē debet 7 firmi⁹. Cōcatenat̄ aut̄ brachiū cū armo ſupiori. 7 p̄necit̄ neruis fortiffimis q̄ bus mediātib⁹ ſenſū 7 motū voluntariū recipit 7 ad manū poſt̄ tranſmittit. Sunt brachia rotūda ppter̄ maiorē ad opationem et mot⁹ abilitatē 7 maiorē impaſſibilitatē vt n̄ facile patiāt̄. Sunt etiā flexibilia i iuncturis

tribus. ſ. circa manū. cubitū. 7 armū. vt motū voluntario ſint abilioza 7 ad obediendū voluntatis imperio p̄mpioza. Idēterea brachia reſpectu alioy membroy min⁹ ſūt carnoſa. 7 ppter̄ ſubam oſſiū neruoſam ex q̄ cōponūt̄ ppter̄ roboris 7 v̄tutis ampliōz. In brachijs enī maxima eſt boīs fortitudo ad portandū. ad eleuandū. ad aſtringendū. ad repellendū. ad pugnandū. ad opandū. Itē brachioy oſſa ſunt groſſa. dura. cōcaua. medullis plena. Groſſa quidē ſunt et dura ne de facili rumberēt. cōcaua ne nimia ſoliditate nimis p̄oſeroſa redderent̄. Medullis plena. vt oſſa ſicca 7 dura medullaz̄ pinguedine irrigarēt. et vt ſpūs a neruis 7 venis cōfluētēs medullari tēperie ſeruarent̄ 7 nutrirerent̄. Cute muſculis 7 lacertis intermixta carne tegunt̄ ne ab aliquo extrinſeco de facili lederent̄. In iuncturis 7 vertebus cartilagine veſtiunt̄. ne nimia duricie oſſium mutuo ſe collidentū nerui ſenſibiles aliquā moleſtiam pateerēt. Et vt ipa oſſa i ſuis iuncturis planicie et mollicie cartilaginea expedit⁹ mouerent̄. 7 nulli⁹ aſperitatis occuſu tarbarēt. Itē brachia ppter̄ vnitatē quā habēt cū regione cordis. ſpūm 7 pulſum p̄ quaſdā arterias recipiūt 7 variā ipi⁹ mutationē et p̄ſiſtētiam defectū 7 p̄fectū in venis 7 arterijs pulſantib⁹ manifeſtāt. Itē brachia ppter̄ viciinitatē cerebri familiārē habēt cōuenientiaz̄ cū capite. et ab eo recipiūt latētis v̄tutis influētiam. Et iō p̄ deſenſiōe capitis ſm ſenſuz̄ nature 7 ſine deliberatiōe p̄ira ictus ferentius ſe opponūt. Itē vene ton⁹ corpis et maxie de regione capitis cordis 7 epatis p̄ueniunt in manib⁹ 7 digitis nutrimentū tribuūt. Et iō q̄ ſanguine repletos ſe ſentiūt 7 grauatos aliquā de venis brachioy apire p̄ſueuerunt. 7 ſic brachia ſepe vulnerant̄ 7 p̄cutiunt̄ vt alia mēbra ſanitatis bñficiū p̄ſequant̄. Dicunt etiā medici q̄ ſicut habēt in libro de ſtomia. Qui infirmat̄ in vna pte corpis debet venā in pte oppoſitā apire. An̄ q̄ patitur in dextra minuit de ſiniſtra. et ecōuerſo. niſi materia fuerit venenofa vel alias furioſa. Tunc enī ſanguis ad pte oppoſitā nō eſt attrahendus ne materie venenofitas trāſiens per cor vel

aliud mēbz nobile ipm ledat. sic dicitur ibidem. Brachia itaqz ppter utilitatē aliaz pmi cor-
poris sibi mutuo seruiūt. et p mēbz orū custo-
dia vulnerari et percuti et a suo onere minui
nō subterfugiūt. et se pcuriētibz resistūt. Hoc
autē dicit Gal. brachia hnt ppaū vt qd cor di-
ligit. brachia diligāt. et in amplexū eoz volū-
tarie se extendāt. Quāut cor de diligentiētiē
qnto vicini⁹ pnt cor di applicāt et pstringunt
intantū vt totū dilectū toti amāti cor di im-
pmerent si valerēt. Et hec de brachioz ppi-
etantibz sufficiāt. Itē denudatio et inqeratio
brachioz mortiferū signū est in acuis. vt dicit
in pnoticiis

De manibus ¶ Ca. XXVIII

Manus est dicta eo

q̄ sicut corpis mun⁹. vt dicitur. Si.
Ipa enī cibū orū administrat. Ipa
oia opat ac dispēsat. Per eā accipim⁹ et da-
mus. Abusue enī man⁹ ars vel artificium
dicitur. sicut aliqui de aliquo pictore vel scriptore
dicitur. Ille habet bonā manū. i. scribēdi artē vel
artificiū. Dextra a dādo est dicta. Nā vt dicit
Si. Dextra pign⁹ pccis dat. Ipa fidei et salu-
tis testis adhibet. Et hec illud apud Tulliū
fidē publicā iussu senat⁹ dedi. i. dextraz. Et
apud ad Gal. Quibz dedi dextrā fidei et so-
cietatis. Sinistra autē dicitur quasi sine dextra si-
ue q̄a rem fieri sinat. a sinēdo ei sinistra ē vo-
cata. Palma autē dicitur digitiū expāsis manus
intēsa. sicut ptractus pugni. Pugni autē a
pugillo ē dicitur. sicut man⁹ expāsa dicitur palma.
ab expansis ramis. Est itaqz man⁹ magnū
corpis iuuamentū piter et ornamentū ppi-
um et pncipale tact⁹ instrumentū. Nulla enī
ps corpis est tactu tā sensibil. sicut vola ma-
nus. vt dicitur Si. et enā Cōstan. Man⁹ autē
fm eundē Cōstan. quo ad exteriorēz pte sui
ex nouē puis ossibz medulla carentibus di-
uersis et solidis ē cōpacta. habuit autē tot ossa
vt man⁹ eēt mobilis. Sunt autē ossa diuerse
forme. Alia scz gibbosa. alia cōcaua. alia re-
cta. vt cū oia iungerent q̄li vnū os redderēt.
Ita autē ossa in duobus ordinibz stātia ex
vna pte cū vole pectinibz. ex alia pte cū du-
abus brachioz pcatenationibz foriter colli-

gant. Cōcatenatio ad supiora habet horum
trū vnā pcauitatē brachia subeuntia p quā
manus lateraliter extendit atqz stringit. con-
catenatio vō inferior atqz minor interiori ex-
tremitan brachij iungit ipsi⁹ acumen pcaui-
tate qnqz ossiū subintrāte. Hec vō pcatena-
tio motū facit añ et sicut etiā retro. Vola ma-
nus dicitur interior ps vbi maxime viget tactus
Et ideo in illa pte est magis carnosa et magis
mollis ppter tact⁹ bonitatē. Et duas habet
ptes. Hec ten est vna ps. digiti ps altera. cō-
ponit autē ex q̄tuor ossibz. vt si forte vnus le-
dat. alterū nō patiat. In pcauitatibz autē q̄t-
tuor ossiū pectinis q̄tuor digiti sunt inserti.
et in eis pcatenati. Et ideo dicitur Aristo. lib. xiiij
Man⁹ nō est vnū instrumentū sed multa.
Natura enī dedit boi instrumenta vt in bus
pveniētia. vt pote man⁹ in q̄bus sunt multi
digiti et diueri. vt p eos mima et maria va-
leant retineri. Nā vt dicitur idē. creatio man⁹
est pueniens: multis et oppositis opatōibus
Est enī diuisa et extensa in multas ptes et po-
test homo vti vna sola pte. et duabz et plibus
fm diuersos modos. hnt enī vole manū h
sibi appropriatū. q̄ nūqz in boie pilescūt. qz
uis exteri⁹ in aliq̄bus pili crescūt. Maxime
autē h ptingit in masculoꝝ manibz. et h ppe
caloris abūdantiā dñantem. Est autē man⁹
dextra fortioris caloris et maioris siccitatis
qz sinistra. Et ideo ad opandū dextra leuior ē
et abilior qz sinistra. Vñ Aristo. li. ij. aialia q̄
dupedia q̄ generāt aialia. loco manū ho-
minis hnt pedes anteri⁹. Et pes sinister in
aialibus nō est absolut⁹ neqz leuis mot⁹ sic
nec sinistra man⁹ in hominibz pter qz in ele-
phāte. Elephas etiā vt dicitur Aris. li. j. vti naso
forti et longo loco manū. et p ipm accipit ci-
bum et reddit ori suo. Reddit etiā p nasum
ori suo potū. Et nullū animal pot h facere
nisi ipse. Inter volatilia autē vtuntē pede pro
manu p̄litac⁹ et porphirio. s. pellican⁹. Nāz
p̄litac⁹ pede cibū accipit. et intingēs i aquas
cibū cū pede suo ori porrigit sic intinctū. Si-
militer et porphirio Man⁹ autē man⁹ multipli-
citer. s. cōtractionē. arefactionē. pustulatiōz.
scissionē. vermiū corosionē. p̄uritū et trilla-
tionem. iuncturaz dislocatiōnē. et cirurgicā

passionē. Causat contractio qñz ex calidis & siccis humorib⁹ nervos desiccantib⁹. vñ frigidis & humidis eosdē inficiētib⁹ & transitū spiritūū includētib⁹. vt patet in paliticis & leprosis quoz man⁹ ex putridis et corruptis humorib⁹ nervos sumētib⁹ & desiccantib⁹ strabunt. Arescūt etiā man⁹ ex debiti nutrimēti subtractiōe. vt patet in decrepitis & squamidis fame laborantib⁹. & in p̄fractis. Qñqz ex distemperātia caloris. et excessu totā humiditātē cōsumente. vt patet in psilicis et bicis & hmōi. Quandoqz etiā ex vicio venaz & nervozum qui opilātur. Unde ex defectu hūiorum et etiā spiritūū v̄rus regitua impediē ex q̄bus man⁹ arescūt & a vigore et corpulētia depaupant. Puslule autē & vesice turgētes generant ex prauis & corruptis humoribus extrema petētib⁹. vñ et caro int⁹ superficialiter corrupit. et cute eleuata in vesicas vñ puslulas immutat. Scissure autē & pruritus & hmōi accidūt ex humorib⁹ calidis & acutis fumis itercutaneis q̄ cutē scindūt & suo acūmine carnis superficie diuidunt & incidūt & p̄mum pruritū & nullationē faciūt. s; post dolozem nō modicū supducunt. Itē etiā humor corruptus sub cute latēs. qñ nō expellitur nec a calore naturali cōsumit paulatim plus & pl⁹ corrupit & i puos vermiculos cōuertit. q̄ paulatim cutē corrodētes. nullationem puocāt & pruritū. Dislocatio qñqz accidit ex casu vel percussura vel cōpressionē nimia. Vñ ex hmōi violētia iunctura locuz sum exit & supinducit doloꝝ grauis & totā manus reddit impotēs ad aliqd opandū. Accidit etiā ab intrinseco. s; a nimio humore nervozum iūcture infrigidāte lubrificāte & relaxāte. vñ de facili iunctura dislocat. Cirogra v̄o d̄: eadē passio in manib⁹ q̄ et podogra i pedibus nūcupat. Generat enī ex humoribus grossis & crudis. in iuncturis coadunatis & cōglobatis. vñ & articuli & iūcture indurant & quasi nodose efficiūt. Et qñ tal' infirmitas est lōga artetica solet in manib⁹ generari et vir curat si fuerit diuturna vt d̄: i amphorif. Multa alia incōmoda solēt p̄cipue manus occupare. sicut vesice & hmōi. & h̄ sufficient. Hoc solū addendum est qd d̄: in amphorif.

mulier ambidexter nō fit. Sup qd verbum dicit Gal. M̄sculi ambab⁹ manib⁹ equaliter opant. qd a muliere fieri nō vidim⁹ nec audiūm⁹. qd ex sue defectiōe ē nature. Vir enī fortis est ad opanduz in dextra. qnto minus in sinistra. M̄sculi autē fortes h̄nt nervos et lacertos i vtraqz pte. et calozē habēt mulierib⁹ fortiorē. et id septi⁹ p̄tingit q opantur sinistra sicut et dextra.

De digitis Capitulum XXIX

Digiti nuncupati sunt vel quia decē sunt vel qz decēter iuncti existūt. habēt inter se nūerum et ordinē decentissimū. vt dicit M̄dor⁹. Prim⁹ pollex vocat. eo q̄ inter ceteros pl⁹ virtute polleat & p̄ualeat potestate. Secundus index et salutaris. sicut dicit demōstratiuus. q̄a illo omnes fere salutant⁹ et omnia demonstrant⁹. Tertius est medius q̄ & impudicus. Quart⁹ est anularis q̄a eo anul⁹ geritur. Et dicit etiā medicus vel medicinalis qz eo trita coluria a medicis colligūt. Quintus est auricularis sic dicitur. quia eo aures scalpimus. vt dicit M̄d. Cōponunt autē digiti s̄m Cōstantinū singuli ex trib⁹ ossibus que sibi inuicē p̄catenant. Et quattuor digiti sunt qui cū pectine colligūtur. Pollex autem cū brachij interiori cōcatenatiōe iūgit. Sunt autē noduli inferiores maiores qz superiores & latiores sicut portās eo qd portatur latius et firmitus esse debet. vt dicit cōstantinus. s̄m autē Aristo. li. iij. M̄obilitas digitorū conueniēs est ad recipiendū & retinendū. Sunt etiā digiti in longitudine distincti graciles inter se diuisi. in extremitatibus vnguib⁹ muniti. et qnto sūt erectiores et flexibiliores. tanto sunt ad opatiōes parias aptiores. Sunt modice carnis pp̄ motus facilitatē et faciliōz tactū. q̄a nihil facilis in corpore discernit inter obiecta tactus sicut extremitas digitorū. Et hoc forsā est p̄pter viuacitatē nervozū q̄ in digitorū summitatibus reflectūtur. et p̄pter cutis in digitorū extremitatib⁹ lenitatem. vt dicit Cōstantin⁹. habēt etiā digiti hoc pp̄riū q̄ ante

abum sunt grossiores q̄s post cibū. vnde et
 anulus q̄ pp̄ sui strictionē vix añ prandū
 diripit de facili poterit post cibum amoueri
 sicut d̄r sup amphobol. Itē dicit Aristot. li. viij
 Aues aquatice bñt intra digitos q̄li coruuz
 z eoz mālio ē in aqua. z aues bñtes digitos
 diuisos manēt pp̄rie sec̄ aquā z cibant ex eo
 qd̄ crescit in terra. Et iste nō comedūt carnē
 nec viuūt de rapina sicut aues habētes cur-
 uos vngues i digitis q̄ comedūt oia aīalia
 que pñt venari z viuūt sanguine. nñ non co-
 medunt se inuicē s̄ pcunt auib⁹ sui generis
 quod nō faciūt pisces. q̄niā alios comedūt
 sui generis

De vngula **Ca. XXX**

Ungula est pars di-

Ungula est pars di-
 gitū extrema in supiori pte digitorū
 collocata. q̄ vt dicit Cōstantin⁹ cū
 carne et cute sibi vicina est iuncta cuius li-
 gamēta sunt cordosa. veniunt etiā ad vngu-
 las vene nerui z arterie vt eis dent sensum z
 naturale iuuamētū. Hāz incrementū lōgū
 est z latū. quantitati autē digitorū pporciona-
 tum. Qd̄ autē supercrescit z neruoz tactum
 trāsire n̄bil sensit. Et iō sine dolore p̄cindi se
 p̄mittit. Hā vngule incrementū z nutrimē-
 tum est s̄le nutrimento piloz. Et iō excedūt
 in crescēdo extrema digitorū. vt dicit Cōstan-
 tin⁹. Generat autē ex q̄buldā fumolitanibus
 a corde resolutis vsqz ad digitorū extrema-
 tes circūfusis. vbi fumolitates ingredientel
 exteriori aere deliccāt z in vngule subam cō-
 mutant. sicut d̄r sup li. p̄nostr. in cōmēto. Et
 Had extrematū digitorū subsidiū q̄ de faci-
 li. ppter sui teneritudinē lederent nisi per vn-
 guium duriciā munirent. vñ ipoz digitorū
 sunt vngues iuuamētū z nō minimū orna-
 mentū. Est autē vnguis osse mollior. carne
 aut z cartilagiē durior. corneā q̄dam modo
 bñs dispositionē z naturā. z iō habz in se qd̄
 ammodo corneā luciditatē z planiciē ppter
 ei⁹ supficiē politā z aliquātulū trāsparentē.
 An et q̄ndā in se repñtat luciditatē z specio-
 sitatem. q̄a vō vnguis ex cordis fumolitati-
 bus generat cordis ipius viuacitas vñ mor-
 tificatio in eis ap̄tissime p̄nostricat. Calore ei

cordis deficiēte vngues nigrescūt z pallefcūt
 z iō etiā sui mutatiōe vel p̄tractiōe. extinctio-
 nem caloris vel mortificatiōē nature pñtat
 z p̄tendūt. vt d̄r in li. p̄nostr. Itē Aristot. li. viij
 Aquilaz vngues incuruant et ebentant qñ
 cubant sup oua z nutriūt pullos suos et al-
 bescunt ale eaz et debilitāt. Hoc autē habet
 aquila pp̄tū vt residens sup arborē et qu-
 escens. sepius respicit vngues suos timens
 forsan ne bebetentur. Hā vngues habz pro-
 mucronib⁹. et iō ne ledant nō libēter residet
 sup petrā. vt dicit idem. et qñ quiescit se vn-
 gues claudit et reflectit. vt sic illesi p̄seruent
 Hoc idē facit leo et animalia curui vnguis
 Itē idē li. viij. Aues vncoz vnguiū nō potāt
 oīno p̄ter paucas. z omnes aues curuoz
 vnguiū curuū habēt rostrū z breue ac gros-
 sum collum. z cibātur a carne z venāt. aues
 tñ ex suo genere nō comedūt nec eas ipētūt
 vel inuadūt causa cibi. Ad inuicē tamen pu-
 gnant rostro ac vnguib⁹ se dilacerāt ppter
 feminas z etiā pp̄ nidos. variat autē vngu-
 la in omnib⁹ volatilib⁹ z animalib⁹ quo ad
 dispositionē. etiā q̄ ad vsum. Hā in homine
 manus muniunt et ornamt. In volatilibus
 muniunt atqz pedes eoz armāt. Aliiū vō
 pedes custodiunt et calceant. An in quibus-
 dam animalib⁹ vngues sunt rotūde et inte-
 gri. vt in equis. in quibusdā sunt longi z ab-
 scili. vt in porcis. Dicit enī ab Aristot. li. xiiij.
 Omne aial habens culmos p̄minētes sicut
 porci bñt vngulas scissas. et in vnguib⁹ po-
 nit natura fortitudinē aialū. An Aristot. li.
 xiiij. Natura inquit semp ponit vigorem in
 membris quibus viuūt aialia. vt facit i dē-
 tibus q̄ sunt quasi serra. et vnguib⁹ ppter vi-
 gozem et iuuamentū

De latere **Ca. XXXI**

Stus s̄m Jido.

Latus s̄m Jido.
 est dicitur eo q̄ i acētib⁹ latet Est enī
 leua ps corpis vñ sinistra. In latere
 aut dextro abilio est mor⁹. s̄ ps leue formor
 est z oneri ferendo accōmodatioz. vñ ps illa
 leua a leuando dicta est eo q̄ aptior sit ad le-
 uandum aliqd̄ z portandū. vt dicit Jidorus
 ipa enī gestat clipeum ensem. pharetram et

culcellū ⁊ cetera onera vt expedita sit dextra ad agendū. **I**lli latera ossib⁹ costarūz potissi mefulcunt. Et dicunt coste s̄m **I**lli eo q̄ ab ipsis interiora custodiunt. ⁊ tota vētris mol licies costarūz munimine p̄suet cauti⁹ ⁊ salue tur. cōponūt aut coste laterales ex plurib⁹ ossib⁹ dorsi s̄pōdilib⁹ colligatis ⁊ ex diuersis cartilaginib⁹ ossa p̄dicta iungunt. vt dicit **Cōstan.** et habent bec ossa similitudinē semicirculi. que dū simul ex p̄te s̄pōdiliū dorsi ⁊ pectoris iungunt. circulū facere vident. vt dicit **Cōstan.** Sunt aut ossa quattuordecim. vt dicit idem. septena ⁊ septena. ex vtroq; latere collocata q̄ cui⁹ septē tenent ossib⁹ cartilaginis sp̄m p̄tendentib⁹ in furcella pectoris iungunt. quorū summitas tenera cartilaginosa sicut gladi⁹ acuit ⁊ ouī stomachi supponitur ad sui cordis defensionē vñ in cōpositōe costarū ⁊ pectoris i vnuerſo trigintaduō ossa p̄currūt. quorū quattuordecim in laterib⁹ et in cōpositōe pectoris. ⁊ decē posteriores i dorſi cōpositōe. ⁊ octo ossa cartilaginosa oīa p̄dicta iungētia p̄ueniūt. vt dicit **cōstan.** **C**ontingit aut lat⁹ sepe pati ex cā extrinseca. vt ex casu ruptura p̄cussōe ⁊ b̄mōi. q̄nq; ex intrinseca. vt ex fluxu humorū ⁊ p̄cursu ipocūdrorū ad locū ⁊ p̄cauitatē costarū. **A**liquādo apostema generat. vt p̄t̄ i pleuresi q̄ generatur ex apostemate existēte in teneritudine costarū. **C**ui⁹ signa sunt dolor lateris. tussis. febris acuta. cognoscit aut p̄cipue p̄spūtu sanguineū si ex sanguie. p̄ citrinū si ex colera. p̄ albū si ex fleumate. p̄ liuidū si fuerit ex melācolia. raro tñ ex humore melācolico generatur. sicut i practica cōtinet. **T**alia enī apostemata q̄n radicāt in latere. gūissimuz inferūt dolorē ⁊ suffocationē ⁊ inflammationē. ⁊ tūc i latere apostematico patēs q̄escere non pōt nec iacere. **E**nī d̄ in p̄noſt̄. q̄ i febrib⁹ acutis egrū iacere in latere ⁊ p̄cipue in dextro bonū signū est. q̄ signat loca vicina nō esse apostemata. ⁊ spūalia mēbra sunt liberiora ⁊ habēt locū in quo dilant. et sic bō melius spirat ⁊ respirat. q̄a nec stomachus nec alia mēbra cōprimūt spūalia. **C**ontingit etiā i ipocundarijs in regione vacua sub costis vētosi tatem aggregari ⁊ i costarū pelliculā includi.

ex quarū distensōe punctura ⁊ dolor generat. **Q**uq; etiā contingit ex humorū grossorū cōcursu locū opilari ⁊ indurari. ⁊ ita loca lateralia vel indurari nimis ⁊ p̄trahi vel etiā nimis eleuari. **E**t id̄ d̄ in p̄noſt̄. **I**po. **I**n ipocundarijs si fuerit sine dolore ⁊ si molles sint si bñ cōposite. hinc ⁊ inde bonū **S**i vō fuerit aut dolētes aut sp̄asmo distēte. si p̄tracte fuerint. vt solet fieri i sp̄asmo. **S**i in se distiles **S**i in aliqua eaz fuerit pulsus magn⁹ vt saltus. malū. **S**ignat enī angustia vel alienationē zc. **Q**uōd q̄dē vez est i acutis febrib⁹. ⁊ maxime si fuerit visus oculorū horribil⁹ ⁊ inordinatus. vt dicit idē cōmentator. **S**i vō fuerit ordinat⁹ mot⁹ oculorū. nō est tāt⁹ timor de futura alienatōe etiā i acutis. vt dicit idē

De dorſo

Ca. XXXII

Dorsum a duricie

Dest dicitur eo q̄ sit durior corpis superficies ad modū saxi ad portādū fortis. ⁊ ad patiendū durabil⁹ vt dicit **I**id. **D**icit etiā tergū. eo q̄ in ea p̄supini in terra iacemus. q̄d sol⁹ bō pōt. **N**ā bruta animalia aut in ventre aut in latere iacēt. vñ in animalibus tergū abusuē dicit. vt dicit **I**id. **A**terendo tñ potest dici tergū. q̄a varijs flagellis terit. nō solū dorſum animaliu verū etiā dorſum hominū captiuorū. vt dicit idē. **R**el s̄m **R**emigium. tergū dici potest a teros grece quod ē rotundū latine. eo q̄ dorſus animalis q̄ndā sp̄m p̄fert rotunditatis. eo q̄ omnia ossa corporis fundatur supra dorſum. sicut carina nauis. **I**ncipit aut dorſum s̄m p̄stantinū ⁊ **I**idoriū a puppi capitis ⁊ p̄tendit vsq; ad renū vicinitatē. **E**st aut dorſum ex varijs ossibus ⁊ spondilibus cōpositū. ⁊ hoc ob quatuor causas fuit necessariū. primo q̄a omniuz aliorū est fundamentū super q̄d omnia alia ossa sunt posita sicut nauis super carinam mediam est locata. **S**ecundo q̄ visceruz interiorum defensio est et cooperculū. **T**ertio quia neruorū a cerebro ad diuersas p̄tes corporis inferius descendentiū est adiutorūz. vt hinc ⁊ inde motus voluntariuz et sensus diffundat. **Q**uarto vt medulle descēdētis a cerebro sit vehiculū ⁊ ab intrinseca lesione

illius defensionem. Ex multis aut ossibus compositum est animal ut facilius se erigat et inclinet. et pondera supposita ferat fortius et supponet. Vocatur aut ossa dorsi spondilia. et sunt concaua ut medulla spinalis que a physica dicitur nucba facilius ferat ad inferiora membra ad motum voluntarium faciendum. Eadem est natus ra et vitus in cerebro et in nucba. ut dicitur Aristoteles. et ideo duplici pellicula sicut cerebri est vestita. ut dicitur idem. Quod si hec medulla in spinadoz si ab aliqua causa fuerit impedita siue lesa vitus animalis ledit. et in suis actionibus impeditur sic et quasi cerebri ledit. Quod si animal lesa nucba de facili moritur. propter quod natura fecit ossa spondilia dura et nervosa et insuper acuta et spinosa propter maiorem medulle defensionem et propter facilitatem resistentiam et repulsam iurie scilicet inferentis lesionem. Est autem cutis dorsi siue pellis spissior et durior quam in ceteris partibus animalis. et propter causam supradictam. Partem autem dorsum multa ab interiori et ab exteriori quia exteriori partem habitationem et excoitationem et multiplicem lesionem. interiori autem partem nervorum protractionem humorum nimiam repletionem viarum et meatuum spirituum opilationem puncturam et horripilationem et multiplicis gutte in festationem etc.

De pectore Ca. XXXIII.

Pectus est ossea pars et inferior inter mammillas et pulpas et ideo pectus est dictum. quia est primum inter pres eminentes mammillarum. ut dicitur Galenus. secundum vero Galenus et Constantinus. pectoris fundamentum est infra dorsum positum. cuius magis est concavitas ut intra posita custodiat et cor ac pulmonem cum alijs membris spiritalibus protegat et defendat. Magnitudo autem concavitas pectoris fuit necessaria et utilis ut pulmone et illuc possit dilatari ad refrigerandum calidum fumum cordis. Fuit autem osseum et nervosum propter maiorem fortitudinem et fortiores vitalium defensionem in quibusdam pelliculis interioribus cum quadam pinguedine circumdatur interioribus et munitur propter caloris naturalis fomentum et conservationem et frigiditatis ossium pectoris et thoracis mitigationem

Sunt autem secundum Constantinum due concavitates a se invicem quibusdam pelliculis sepeate. et fuit hec divisio necessaria ut si status pectoris in una parte casu in aliquo amitteret. in altera parte cavitas ad vite animalis custodiam servaret. quod si vitasque cavitas infirmaretur anbelitu intercluso de facili moreretur. Item pectoris pelliculis cor et pulmo colligantur. et ne de suo loco creant inuolunt. ut dicitur Aristoteles. libro ij. ca. xv. Est igitur pectoris mammillarum fundamentum et hoc non solum propter ornatum. verum etiam propter necessarium pectoris iuamentum. nam sua carnositate cooperunt et eius ossium frigiditatem temperantes ab extrinseca lesione aeris frigidi protegunt et defendunt. nobilissimum namque membrum est pectus humanum. quod sedes sapientie est et domicilium caloris vitalis et vigoris quod bene dispositum cum suis partibus atque sano corpore totum vigor in suis actionibus conservatur. et converso lesio pectore totum corpus cōpago deterioratur. partem autem pectoris multipliciter. quoniam a nimia frigiditate restringente nervi et ligamenta thoracis contrahuntur. et in suis effectibus impediuntur. et aliquid ex nimia caliditate et siccitate substantialem eius humorem consumente. et nervos pectoris strabente. ut patet in pulicibus et erbicis calore nimio consumptis. quandoque ex nimia humiditate sanguinea vel stematica meatus pectoris infundente et replente. unde et quoniam sequitur suffocatio. et quoniam rancitas et quoniam vocis ablatio. ut dicitur Constantinus. quoniam ex humore corrupto in pelliculis pectoris collecto. unde et pectoris apostemata et impedit anbelitus et animal aliquando vias suffocatur. aliquid partem ex colligantia aliorum membrorum que ledunt. nam gutture lesio aut pulmone aut stomacho necesse est ut pectus doleat et patiatur. maxime autem sunt passiones pectoris periculose et precipue interiores propter cordis ubi est sedes vite vicinitatem. Quod magis ledi modica punctura interiori in pectore quam vulnus maximum exterius in brachio vel icrura. variatur dispositio pectoris in hominibus et in volanlibus. ut dicitur Aristoteles. Nam homines habent pectus latum et aliquantulum a dextris et sinistris elevatum in medio. et ipsa elevatio est signum animositas et virtutis.

et nullū aīal habet māmillas in pectore p̄ter boies et elepbātes. vt dicit *Aristo. li. ij. anima* lia enī vbera h̄nt aut in latere aut i ventre vt porci et canes. a lini. vacce atq3 oues. sic dicit idē. plures fet⁹ generāt aīalia h̄ntia vbera in ventre. vt patet in canib⁹ et in porcīs. q̄z illa que h̄nt in pectore. vt p̄z in boie et elepbāte q̄ nunq̄z generāt nisi fetū vnū. vt dicit idē li. v. *Aues* autē generalit̄ habēt pectus acutiū et maxime aues p̄de que sūt curui rostri et acuti vnguis et modice carnis ac boni volat⁹ et acuti visus. quoniā vidēt cibū suū a remoris valde. et iō tales aues eleuāt se in aere valde alte pl⁹ q̄z alia volatilia. et h̄ p̄pter p̄dictam cām. sicut dicit *Aristo. li. ij. acuitas* autē p̄ pectus in talib⁹ auib⁹ animositas et generositas est indicū. vt dicit *Al. de accipitre*. magis autē in q̄t aīosus pectore q̄z rostro vel vngue accipiter est armat⁹. et iō accipit aīosus pectore in aere p̄cunt et deicit p̄dā suā

De māmilla Ca. XXXIII.

Summilla enī a ro

Rotunditate est dicta. maso enī grece rotundū latine. vt dicit *Al. papilla* dō dicit caput māmille quā infans sugit labijs et apprehēdit. et dō papilla quā p̄ uero tangitur et palpat. Dicunt autē māmille vbera qualī lacte vbera vel quā lactis h̄ntore in more vtris sit plena. nam post primum si sanguis nōdū fuerit p̄ueri nutrimento p̄sumptus naturali meatu fluit in māmillas et earū v̄tute albescēs. lactis recipit qualitatē. vt dicit *Al. s̄m Costantinū* autē māmille de glandulosa suba sunt cōposite carne. s̄. molli. et alba sic lactis est natura. Sunt autē vene et arterie glandulosa in suba māmillarū intermixte. p̄ quas diffundit sanguis ad māmillas cum spū. Sunt autē māmille in pectore posite. vt cordi essent vicine. vt p̄ caloris cordis decoctione sanguis in materiā lactis facili⁹ conuerteret. nā sanguis p̄ concavā venā ad cor veniēs et deinde ad pect⁹ tendēs tandem ad māmillas penetrat. et in earū carne spongiosa in materiā lacteā vi caloris se transmurat caro ei ipsi⁹ māmille carnosa est et cauernosa. porosa sc̄z vt spōgea. vñ ad generationes

lactis est apta ad cuiuslibet nutrimentū p̄ueri. *Habz* autē māmilla h̄ppriū. vt dicit sup̄ am̄p̄boris. q̄ mulierū q̄ facture sunt abortiuum māmille exmolescāt. vt dicit *Pro. Itē* si dextera māmilla mulieris postq̄z gemios p̄ceperit exmolliet. mascul⁹ abortiu⁹ sit. si vero sinistra femia abortiabit. et si vtraq3 vterq3 fetus patiet abortiuū. cui⁹ rōez assignat ibi *Gal. in cōmento*. dicit enī q̄ gracilitas māmille paucitatē lactis signat vñ cum infans debitū nō habeat nutrimentū. necesse ē vt abortiat ipse fet⁹. *Itē idē Pro. ibidē mulierib⁹* in quibus sanguis calid⁹ sup̄flus⁹ cōuertit ad māmillas infantiā futurā signat. cui⁹ rō est s̄m *Gal. quā* cū sanguis calid⁹ et sup̄flus⁹ v̄ feruens ad māmillas fluxerit si p̄ numerate sui et etiā caloris excessu nō poterit i lac mutari in fumositate acutiā resolut⁹ caput p̄nt et sic infantiā p̄pter p̄turbationē cerebri generat et inducit. *Itē idē in eodem. mulieri mens* trua si volit it̄ retinere suāz maiorē. a. ventosam debes aponere ad māmillā. idē. sub māmillarū venis de matrice ascēdentib⁹. vt dicit *Gal. p̄ attractionē ventosarū sanguis* sup̄flus⁹ attrahit ad māmillas. et sic inferis or fluxus mēstrui minorat. sicut idēz recitat *Gal. Itē in eodē* si mulieri habēt i vtero lac multū fluxerit ex māmillis fetū debiles signat. si vō fuerint vbera dura iterū debile signant esse fetū. idē enī nō diminiuit lac. quā fet⁹ est debilis ad accipiendū et p̄uertendū in suum nutrimentū. vñ nimia fluxibilitas māmillarum corruptiois et imp̄fectiois signū est. vt dicit *Gal. si vō fuerit mediocri dure sanitate fet⁹* designat. nimia ei māmillarū gracilitas et macilētia post p̄ceptū fetū eē debiles signat et corruptū. nā signū est q̄ subleq̄ debeat abortiuū. vt dicit idē *Itē* si imp̄pregnatō fuerit masculi apparebit dextra māmilla maior sinistra. si vō fuerit femie erit sinistra maior. et h̄ p̄mo apparet quā fetus incipiet se mouere. vt dicit *Aristo. li. xij. Itē* sicut dicit idem. sepe ex lactis multitudine et coagulatione māmille nimis idurescūt. et si sup̄creuerit pil⁹ aliq̄s t̄pe induratōis accidit infirmitas maḡ et dō pilosa. nec cessabit dolo: qusq3 exeat putredo. sicut ibidēz dicit *Aristo. Itēz*

Dicit idē li. vi. q. animalia que sunt multoꝝ
 vberū sunt multoꝝ filioꝝ. et habēt vbera a p
 te inferiori diffusa. vt patet in cunicula et in
 porca. et cuz parit porca dat pmo filio suo p
 mā māmilla. secundo secundā. et sic de alijs
 animalia aut pauca vbera habētia paucos
 habent filios vt mulier et elephas q̄ hnt vbe
 ra anteri⁹ in pectore collocata. māmilla igit
 tur est mēbz nutrimento fet⁹ necessariuz san
 guinis mēstrualis ad generationē lactis su
 scepiuū. et suscepti sanguinis ipuri depura
 tiuum. digestiuū. imutatiuū. dealbatiuum.
 dulcoratiuū. inspissatiuū. pectoris et cordis
 defensiuū. sex⁹ et etatis discretiuū. corruptō
 nis monstratiuū. rotundū. oblongū. neruo
 sum. carnosum. puuloꝝ dentib⁹ expositum
 cauernosum seu porosum.

De pulmone Ca. XXXV.

Pulmo cordis est
 flabellū nomē trahēs ex agitando
 greco. in pulmōe ē pneuma. s. spūs
 est q̄ flando etiā aerē recipit et emittit. vel dicitur
 pulmō quia palpitat se aperiendo. vt flatus
 capiat et stringēdo emittat vñ in p̄tinuo mo
 tu est inspirando et respirādo. vt dicit Galeno.
 est aut pulmō de carne molli et aerea creat⁹
 spume coagulate similit⁹. vt dicit Galeno. cuius
 iuuamentū est vt cor vñdūq; circundet
 et aerē frigiduz ad sui temperiē administret.
 Est etiā pulmō instrumentū spūs et vocis.
 Spūs fuit necessarius ppter cor. vt p attra
 ctionem aeris refrigeraret. et p eius constri
 ctionem fumosa superfluitas expelleret. Et
 ideo pulmō inter cor et guttur est medi⁹ ne
 subito ad cor aer irrumperet. sed pot⁹ aerē re
 ceptum temperaret. Est itaq; pulmō q̄dam
 celle simili. vdo seruans aerē frigidū ad cor
 dis scz feruorem mitigandū. vel calidum ad
 vocē necessariū vel ad flatū. Sine enim pul
 mone vor formari nō potest neq; anbelius
 vt dicit Aristoteles libro. xij. Propter ergo p
 dictas causas caro pulmonis mollis est et le
 uis ac p̄caua. vt de facili mutet aerē in sui na
 turam. vt sic vitalis spūs facili⁹ trāseat i vē
 triculo cordis ad p̄seruationē vite animalis
 Et est generale vt dicit Aristoteles. q. omne aīal

anbelās habet pulmōnē. et omnia animalia
 ambulātia anbelant. et quedā animalia aq̄
 sa anbelant. vt delphini. Item omne animal
 generans habet nigriū pulmōnē. et est mul
 ti sanguinis propter caloz nature. pulmō
 vero animalis ouantis est paruus et siccus
 et potest inflari et tumescere. vt dicit Aristoteles.
 Et sicut dicit idem libro. xij. Quedā anima
 lia non habent pulmōnē. sed branchas loco
 pulmōnis. Item ibidē libro. xvj. Omne ani
 mal habens pulmōnē calidius est animal
 carente pulmōne. animal enī habēs pulmo
 nem multū sanguineū est respectu animal
 nō habentis. Partē aut pulmō multiplici.
 qñq; ei ex humore reumantzate ad canales
 pulmōnis. et tūc varie generatur passiones.
 sicut vaas humorū ad pulmōnis p̄ncipium
 fluxiones. sicut sunt squinātia. tussis. pituis.
 raucedo. asperitas vocis et silita. Qñq; partē
 ex coadunatiōe humoris i p̄nis pulmōnis
 vñ sit p̄bitis et alie horēde passiones. vt patz
 in sanguinē et sanie excreatib⁹. vt dicit Galeno.
 Itē aliquā partē ex p̄pue sube vlceratiōe. et h
 accidit ex acumine humoris ad pulmōnis
 subam defluētis. Talis passio non de facili
 curat. quia cū ex humoris acumine substā
 tia pulmōnis fuerit vlcerata ppter ipi⁹ pul
 mōnis tenuitudinē et mor⁹ cōtinuationem
 nō de facili solidat. vñde et tunc aer attract⁹
 p foramen vlceratū de facili euanescit vñde
 ad temperiē caloz cordis nō sufficit quin
 potius ppter aeris attracti paucitatē cor in
 se penitus marcescit. Itē dicit Aristoteles. li. xvij.
 animal si anbelauerit i comedēdo cadit ali
 quid ex cibo in p̄cauitatē pulmōnis. et tunc
 accidit animali tussis et strāgulatio. Itē tussis
 nihil aliud est nisi mor⁹ animate v̄tuis
 ad expellendū supflua circa spūs instrumē
 ta. vt dicit cōstan. Recollige igitur ex p̄edu
 ctis q. pulmō p̄pui cordis ē instrumentum
 quia cor refrigerat subtilitate sue substātie
 aerem attractū alterat et immutat. voces for
 mat. a motu nequa qz cessat. qz cōstringit se
 mutuo et dilatat aerē ad supplementuz calo
 ris in suis folliculis et p̄nis referuat. An tū
 diu pōt viuere aīal sub aqua sine suffocatiō
 ne qz diu pōt recollectuz aerem retinere. sui

motus p̄nuitate. aerē admouet ⁊ deponit
vel depurat. spiritui vitali p̄tinuū nutrimen-
tum administrat. cor deniq; ab instrumentis
sensibilib; separat. humorē spumoluū generat
cordis subam localiter circūdat q̄n aliq; oc-
casionē parit mortē accelerat. actionē v̄rnis
vitalis impedit ⁊ turbat. **Hec oia dicit Cō-**
stantin⁹ p̄ ordinē

De corde

Ca. XXXVI

De s̄m Hidorū
Qua cura dicit eo q̄ omnis sollicitudo
et scientie causa in eo manet. quod
quidē pulmonē est vicinū. vt cū ira accendi-
tur humidū pulmonis remedio tēperet. **In**
medio cor animalis positū est. vt ad omnia
corpis membra vitā influat atq; motus. vt
dicit **Hidorus**. Est autē cor s̄m **Cōstantinū**
substantia quedā carnea villosa. dura. oblon-
ga. ⁊ rotūda. Fuit autē cor cōcauū p̄pter ca-
loris cōseruationē. Est enī cor tonus corpis
fundamentū. Fuit autē villosū vt facilius
dilatando ⁊ stringēdo se moueret. Fuit enī
am durū ne de facili lederet. Fuit etiā rotun-
dum vt maior abundantia spiritui in eore
periretur. Fuit ⁊ oblongū in forma piri. s. tē-
dens in acutū vt actio caloris naturalis sp̄i
conū tendēs. fortior reddat. **Positur** autē
suba cordis in ambabus p̄cauitates pectoris i
medio ipsius animalis. vt a corde q̄si a cen-
tro ad circūferentiā toti⁹ corpis sp̄us vitalis
deferret. **Caput** autē cordis qd̄ acutus d̄.
in sinistra pte humani corpis collocatur.
⁊ quia in hac parte cordis acuta plus viget
⁊ inhabitat sp̄us vitalis iō in sinistro brachio
pulsus fortissim⁹ inuenit. vergit autē cor ad
sinistrā ptes boīs vt ipsius calore frigiditas
sinistre p̄tis temperet. **Habet** autē cor duas
cōcauitates. s. sinistra. que in acumē tendit. ⁊
dextrā que intra subsistit. ⁊ hec cōcauitates
ventriculi cordis nuncupant. **Et** inter istos
duos ventriculos ē vnū foramen qd̄ a quibus-
dam vena. vt via cōcaua nuncupatur. **Hoc**
foramen cōtra dextrā ptem est latū. cōtra si-
nistram vō ptem stricū. **Et** fuit necessari-
um vt sanguis a dextro ventriculo veniens
subtilaret. ⁊ sic facilius sp̄us vitalis in sinistro

ventriculo generaret. **Dicit** enī **Aug.** lib. de
differētia sp̄us ⁊ anime. q̄ i dextro ventriculo
cordis plus est de sanguine q̄ de sp̄u. in sini-
stro vō ecōuerso. quia ibi sp̄us vitalis gene-
ratur ad viuificandū animal p̄ quosdā arte-
rias diffusus v̄ndiq; dilatat. **Sinistra** ei p̄s
cordis duplex habet foramen. vnū inter ar-
terias vne que portāt sanguinē a corde ad
pulmonē. **Alter** foramen est vñ exit arteria
maior que est forma arteriarū toti⁹ corpis.
p̄ quā pulsus i corde generat potissime i pte
sinistra p̄pter causam supradictā. **Sit** p̄s
dextra duo habet foramina. vnū intra venā.
que dicit cōcaua. portans ab epate sangnē
in dexteram cordis cōcauitatem. **De** altero
vero exit vena arterie vt nutriat pulmo-
nem. **Cooperiuntur** autē foramina q̄busdam
pelliculis que aperiunt sanguinem a corde
emittēdo. **Be**inde claudunt reditū p̄hiben-
do p̄ humido. **In** vtroq; autē cordis ventri-
culo est frustulū quoddā exteri⁹ qd̄ auricu-
le assimilatur. et hec duo frusta cordis aure-
ole nuncupantur in q̄bus vne ⁊ arterie radi-
cantur ⁊ solidantur. habet cor in sua latitudine
quedā ossa cartilaginosa. q̄ cordis sedes ap-
pellatur. **Circūit** autē cor quidā p̄nicul⁹ qui
dicit esse capsula cordis. ⁊ hic cū panniculis
pectoris p̄solidat. **Hic** p̄niculus nō nimiuū
p̄pe cor iungit ne forte ei⁹ mor⁹ impediret. q̄
cordi fuit necessari⁹. vt esset fundamentū ca-
loris naturalis vñ aial generet. **Hucusq; cō-**
stant. li. iij. c. xxi. **Dicit** autē **Aristo.** li. i. q̄ non ē
mēbz in q̄ sit sanguis ita infix⁹ sicut in corde
Sanguis enī in pulmone est fixus. s. cordi
fixior est. **Itē** idē li. xi. **Cor** positū est in omni
animali i medio pectoris p̄ter q̄ in boie. q̄a
cor hominis declinat ad ptem sinistram. p̄s
autē acuta cordis declinat ad interi⁹ pectoris
in omnib⁹ animalib⁹ p̄ter q̄ in piscibus
q̄nā p̄s acuta in istis ad p̄te capitis depēd̄
in loco iunctiōis branciarū. **Itē** in eodē d̄
q̄ omne animal habēs sanguinē habet epar-
et cor. **Itē** idē li. xi. **In** corde enī est p̄ncipi-
um venarū ⁊ p̄ma v̄tus creans sanguinem
et eius sanguis est mūdus. clarus. calidus
⁊ maioris sensus et conueniens intellectui.
Itē in eodem. p̄ncipiū sensus animalis est

in corde et sensus cum corde sunt continui. Et iij. et viij. li. di. Cor ponit in anteriori pectoris et in medio quod principium est vite et omnis motus et omnis sensus in eo est. Sensus autem et motus non sunt nisi in anteriori parte cordis. et propter hoc distinguitur medullam et plenum. Et anbelius primo vadit ad interiori cordis. Natura autem creatio cordis est ex venis. quia ex genere venarum. Et sit cordis est pueniens. quoniam est positum in loco superiori et in anteriori. quia nobilissimum ordinatur in loco nobilissimo naturaliter. cor autem inter omnia membra nobilissimum est. et ideo positum est in medio corporis quod indiget necessario. quia animalium est complementum. nec est aliquod membrum ita necessarium ad vitam sicut cor. unde corde lesio non vivit animal. Et ideo corpus cordis est in medio et creatio eius est in corpore spisso et naturaliter concavo. et est concavum quoniam principium venarum est ex eo ad recipiendum sanguinem spissum aut ad custodiendum principium motus. Et in nullo membro est sanguis sine venis nisi in corde tantum. quia exit sanguis a corde et vadit in venas. et non venit sanguis ad cor ex alio loco. quoniam cor est fons et principium sanguinis et principium membrorum habens sanguinem sicut manifestat ex anatomia. quoniam creatio cordis apparet primo sanguinea. et est principium motuum delectabilium et offensibilium. Et vniuersaliter motus cuiuslibet sensus ex eo incipiunt. et ad ipsum redeunt. et eius virtus expandit ad omnia membra secundum unum modum. In aliquibus autem animalibus inuenitur os in corde propter sustentationem eius. sicut ossa ponuntur in membris. et in cordis animalium magni cordis sunt tres ventriculi et in animalium parui cordis sunt tantum duo ventriculi. Et ideo debet esse in corde animalis veteris. quoniam cor debet esse receptio sanguinis puri et tunc in quantitate et qualitate. Et est valde calidus et humidus. quia cor est membrum in quo est prima virtus. Puciusque Aristoteles. li. xiiij. ubi multa dicunt de hac materia. Item idem li. xvj. s. quod cor animalis debet esse complementum propter hoc creatur cor prius. Et propter calorem cordis et exitum venarum ex eo posuit natura membrum frigidum ex opposito cordis. scilicet cerebrum. et propter hoc creatur caput in generatione post creationem cordis. Contingit autem cor pati vel ex aliorum humorum

colligatio. ut dicit constantinus. vel ex propria distemperantia. Si enim in corde dicitur excedens caliditas. ebullit sanguis cordis et agitatur sic vitalis spiritus leditur. Si nimia frigiditate cor restringitur et gelat sanguis vnde et mors sequitur. Quoniam etiam patitur ex aliquo apostemate capsulam eius inficiete. et tunc animal non diu vivit. Item accidit cordi tremor. et hoc ex humiditate aquosa in pelliculis cordis dispersa. que debita eius impedit dilatationem et restrictionem. Unde videtur infirmo. quod cor de loco ad locum moveatur. Item accidit ei defectio ex spiritu vel virtutis spiritualis dissolutione. Spirituum evaporatione. Et hoc contingit vel ex nimia repletionem virtutem aggravate et profundate. aut ex nimia in anione virtutem dissolvente. sicut patet in cardiacis et in quibusdam post nimium sudores. siue nimis acuta ponone. Item patitur aliquando ex fumositate aliqua corrupta et venenosa ad cor penetrare et cordis meatum corrumpente. unde motus sequitur indilate. Item patitur quoniam de venere concupiscentia. unde in sanguis nutrimentum cordis et vitalis spiritus denegatur. His et aliis modis cor patitur. ut dicit constantinus. li. ix. ca. xxij. Dicitur ad hoc Galenus in tegni. quod virtus ea complexio cordis ostenditur per hec signa. scilicet per magnitudinem respiracionis vel velocitatem pulsus et frequentiam eius per virilitatem et festinam actionem per iram audaciam et furorem per amplitudinem pectoris et eius pilositate. Hec omnia calorem dicitur in corde signant. Omnia vero signa contraria designant eius contrarietatem. Super que locum dicit Haly. in commento. cor in bove se habet ad modum radicis arboris. Arteria nascens ex sinistro ventriculo sinistra est trunco vel cruri arboris que elongata a corde ramificatur in duas partes. quare una tendit ad sursum alia deorsum. et ille ramificatur et dividitur ad modum vige ex ramis per totum corpus usque ad arterias capillares sparsas in cute et quando dilatatur cor dilatantur et omnes arterie sunt. et quando restringitur et ipse se restringunt. et per dilatationem earum attrahit aer frigidus ex exterioribus cordis ad interiora eius et per restrictionem exprimitur. vilioribus musicis generatur et extrahit ipsum ad exteriora. et per hoc calor euentatur. et per eius evocationem eius complexio adequatur. Et ut autem idem virtus motiva que est fixa in corde. currit per arterias ad

vnā quāq; pte corpis. 7 defert vnicuiq; ppu
am vitā 7 ppuū calorē vitālē. Seruit enī pe
ctus cordi se apiendo 7 frigidū aerē attrabē
do 7 se claudēdo. ac fumosum vaporē gene
ratiū ex corde expellēdo. vñ si pect⁹ 7 arteria
7 alia vitalia instrumenta fuerint salua. obe
diunt vtutes in opibus suis. 7 qñ sunt infir
ma nō obediunt. An bonitas 7 malicia sub
ministrantiū organoz pmouet. vel impedit
cor ad suas pagēdas actiōes. An qñ cor est
forte 7 habet mēbra sibi obediētia. bñ i dila
tando 7 pstringēdo se babētia. fortis pcedit
a corde respiratio. 7 foris pull⁹ 7 foris ope
ratio fm bonitatē organi 7 vtutis. Qñ vō v
tus est debilis et remissa nō potest extēdere
arterias in oēs dimēdiones vñ sequitur mi
nor respiratio 7 minor pulsus. Itē ibidē. Si
cor fuerit nimis frigidū 7 nimis humidū et
pulsus mollis erit bō puatus virilitate 7 au
dacia. timid⁹ atq; piger et a plis in pectore
nudus ppter vaporis fumosi vñ generātur
pili paucitatē. Si vō fuerit cor nimis siccus
7 frigidū faciet pulsum asperū durū 7 puū 7
respiratio tarda ē et rara maxime si pect⁹ p
uum fuerit atq; stricū. Hucusq; Daly sup
regñ. Gal. Et h sufficiāt.

De anhelitu Ca. XXXVII

Anhelitus cordis

7 pulmonis est mor⁹. ppe attractō
nem frigidū aeris ad tparentū in
nati caloris cū eiusdē expulsiōe generatus
Cor enī nullo mō carentiā attrabēdi aeris
pati pōt. Si ei pmodicū spaciū ab attractō
ne aeris qēsceret ledere vel deficeret. Anbe
litus ergo p rarios habet mot⁹. qz dilatādo
pulmonē aerē trahit 7 cōstringēdo expellit
Anhelit⁹ itaq; est caloris cordis p attractio
nem aeris tpatu⁹ et expellēdo vaporē fu
mosum eiusdē purgatiū⁹ Est etiā animalis
spūs 7 vitalis nutritiu⁹. Itē fortitudine vel
debilitate p sstētie spūaliū onsiuus sicut su
perius de pulmonis pprietatib⁹ dictus est.
Itē in anbelando plus de spū attrahit qz ex
pellat. ps enī nō modica transit in vital spū
ritus nutrimentū. Infra enī pulmonē se re
cipit. 7 tādū aial sine suffocatiōe viuūt qz diu

inter instrumenta anhelitus spūs se includit.
Itē panēibus instrumentis anhelitus spūs
corumpunt. 7 fm qualitatē organi panētis
immutat. vt dicit Costan. Id aut anbeli
tus qñq; ex defectu vtutis mouētis neruof
7 regētis qñq; ex pstipatiōe instrumentoz
spūs que puenit ex grossis humorib⁹ vel ex
grossa ventositate viā anhelitus opilāte. vt
ex aliquo apostemate pulmonis pannicu
los cordis aggraunte. siue ex nimio calore
cordis in pulmonis substantia dñante. ex q
bus omnib⁹ debilis reddit anhelit⁹ atq; ra
rus. Si autē fuerit velox 7 puus. calorē alie
num signat. q vtutē suffocet 7 potissime vin
cat. Si tactus fuerit calid⁹ et sitis ac lingue
desiccatio subsequat. anhelitus vō puus et
frigidus vt in acutis febrib⁹ signū mortis ē.
Eius enī tarditas defectuz vtutis designat
expulsiōe. frigiditas vō extinctionem signat
caloris naturalis. 7 defectū vtutis in substā
tia cordis 7 instrumentoz spūs. Itē immuta
tur anhelit⁹ ex membrorū interiorū vniuersa
li corruptiōe. vt patet in leprosis. qbus anbe
litus fens⁹ est 7 corruptus 7 aeris vicini cor
ruptiuus. An talū flat⁹ solet eē appropinq
tium corruptiu⁹ et infectiu⁹ Inficit enī aerē
vicinū 7 reddit corruptibile sic sibil⁹ reguli
flādo aerē corrupit 7 aues volātes interficit
vt dicit Auicē. 7 Costan.

De stomacho Ca. XXXVIII.

Stomachus grece

os dicit. eo q sit ostiū ventris. 7 ipē
cibū recipiat atq; ad intestina trāf
mittat. vt dicit Isi. Est aut stomach⁹ fm Cō
stantinū rotundus. oblongus. 7 cauus interi⁹
asper in fundo 7 carnosus duo bñs officia.
vnū inferi⁹ alterum supius. Est aut asper et
villosus vt cibū receptus meli⁹ retinere pos
sit. Nā si esset lubric⁹ 7 in superficie planus. ex
sua lubricitate ab⁹ exiret indigest⁹ Fuit aut
7 carnosus in fundo. vt digestio pfortaretur
Caro ei⁹ est calida 7 etiā humida. ex qbus q
litatib⁹ marie viget digestio i corpe aial⁹ Ro
tundus aut fuit vt capacitare sua cibū recipe
ret ampliorē. Idreterea qz si alteri⁹ ess⁹ figu
re scz triangularis. vel bñdi humores mali

in eode facili ad putredinē colligerent cū ta-
 lis forma nō posset a supfluis pp̄ angulos
 deficcari. Oblōgus etiā fuit ne nimia rotū-
 ditate sua spūalia cōpimeret. Et vt etiā tan-
 to facilius cū supiorib⁹ et etiā inferiorib⁹ iū-
 geretur. **H**eteres stomach⁹ p̄cipue buma-
 nus in pte supior est strict⁹. In pte inferio-
 ri latus. et h̄ quoq; fuit necessariū. Quia cū
 homo ceteris animalib⁹ sit erectior. cib⁹ ei⁹
 semp ad inferiora descēdit. et ideo vtilis fuit
 eius inferior latitudo. vt i eo recipi possit ci-
 bi multitudo. **I**neruosus est. p̄pter maio-
 rem sensibilitatis et appetitus vigorositatem
Epate etiā circūdat. vt ei calor maior ad ci-
 borū decoctionē ab epate ministraret. **E**par
 enī suis qnq; frustul⁹ stomachū circūcingit
 et ei calor tribuēs succositatē et humorē vñ
 sanguis generat p̄ qualdā venas quas mi-
 sericordias medici vocāt. recipit et a fortiori ca-
 loris actione in sanguinē alterat et conuertit
Ald⁹ dicit **C**ōstan. q̄ si stomach⁹ fuerit sub-
 stantialiter calid⁹. cibos grossos bene dige-
 rit. delicatos vō cōsumit. et pl⁹ digerit q̄ ap-
 petit. et p̄pter similitudinē cibos calidos ma-
 xime querit. nec famē sustinere potest. **F**rigi-
 dus vō stomach⁹ grossi cibi nō est bñ dige-
 stiuus. et ex eis cito grauatur. et eos cito mutat
 in hūiores acidos et corruptos. **S**tomach⁹
 vero siccus cito siccus nec parū aque sufficit. q̄
 si supflua fuerit rugituz in ventre facit. **H**ū-
 si fuerit humid⁹ stomach⁹. nō sicut humidū
 cibū appetit. sed parū digerit. **H**ucusq; **C**on-
 stan. li. i. c. xiiij. **A**ccidūt autē stomacho. vt di-
 cit idē libro. ix. ca. xxvj. **D**iuerse passioēs. s. ma-
 la digestio. sumositas diarria. vomit⁹ singl⁹
 tus. inflatio. ructuatio. et hec ex diuersis acci-
 dunt causis. **Q**uia quādoq; ex mala cōple-
 xione. qñq; ex nimia inanitione. qñq; ex nimia
 repletionē. qñq; ex nimio humorū acumie
 qñq; ex cordis putrefactione. qñq; ex virtutis
 digestiue defecione. qñq; ex cibi q̄litate. qui si
 sit pungitiuus stomach⁹ pungit. et ad exēū
 dum cōpellit. aut si viscosus lubricat. et sic de
 facili egredit. qñq; ex virtutis expulsiue nimia
 debilitate. nō solū ex se patit. verū etiā ex ali-
 orum mēbroz colligantia et vicinitate. **S**to-
 mach⁹ ei est ton⁹ corpis paterfamilias. om-

niū mēbroz nutrimentū recipiēs. et singu-
 loz mēbroz put expedit admittans necessi-
 tati. vt dicit idē **C**ōstan.

De epate **Ca. XXXIX**

Epar siue iecur no-

Emen habet. eo q̄ ignis in eo sedem
 habet q̄ vsq; ad cerebrū subuolat et
 deinde ad oculos et ceteros sensus et mēbra
 se diffundit. et calore suo succū sibi attractuz
 in sanguinē trāsmutat quē ad vsum pascen-
 di nutriendiq; corp⁹ simul mēbris admini-
 strat vñ epar dicit. q̄a talia mēbra pascit. **I**n te-
 core sedes est voluptatis et concupiscētie. cui⁹
 extremitates fibre vocant. q̄ sunt q̄si lingue
 eminentes et stomachū amplectētes. caloz
 ad ciboz digestionē deferētes vel exhibētes
 et dicunt fibre. q̄ ad aras p̄bebi ab ariolis de-
 ferebant. q̄bus oblati et succis rūsā dabā-
 tur. **H**ucusq; **I**sid. **E**st autē epar vt dicit **C**ō-
 stan. membz calidū cōcauū et lubricū
 in dextro latere aialis collocatū. stomacho
 suppositū. vt suo calore p̄mā iuet digestiōz
Est enī sanguineū et in colore rubicundū. q̄
 succositas ei⁹ nimia caliditate in humores
 sanguineū est trāsuerfa. **A**liquātulū est etiā
 durū ne de facili ledat. **V**aria ē enī epar i bo-
 minib⁹ in q̄ntitate et p̄mā multitudine. q̄ in
 hominib⁹ est maior q̄ in alijs bestijs eius-
 dem quātitatis. **N**umer⁹ p̄mā ei⁹ i q̄busdā
 est duplex. et h̄ ad min⁹. in q̄busdā triplex vt
 quadruplex vel ad maximū q̄ntuplex iueni-
 tur. **A**lata autē epatis cōcauitate p̄greditur
 quedā vena q̄ a medicis porta nūcupat. et
 hec a n̄qm exeat in qnq; diuidit venulas qn-
 q; ptes epatis intrat. **E**par enī succositatē
 p̄me digestionis p̄ qualdā venas in sua p̄ca-
 uitate attrahit. et p̄ calozis naturalē ebullitio-
 nem celebrat digestionē. secundo i massam
 sanguineā et q̄tuor humorū naturā p̄uertit
Quē calidū est et humiduz trāsit in mate-
 riam sanguis. cui⁹ receptaculum sunt vene
 q̄d aut calidū et siccū est in naturā colere cu-
 ius p̄mā receptaculuz est cista fellis. q̄d vō
 frigidū et siccū in materiā cedit melancolie.
 cui⁹ p̄mā receptaculū est cistula splenis. s̄
 q̄d est liquidū et aquosum i humorē transit

fleumatis ppiū receptaculū est pulmo. Ex quo patet q̄ epar naturalis v̄tus est p̄cipuum fundamentū p̄me digestionis stomacho maximū iuuamentū. secūde v̄o digestionis in sube sue cōcauitate est p̄fectiuuz puri ab impuro sepatiū. singulis mēbris nutrimenti trāmissiū. amons venerei excitationū. diuersaz passionū receptiū. Ad aut̄ ei q̄nq; ex nimia calozis intēsiōe. An̄ et pori aperiant̄ interi⁹. ex quoz ap̄tione v̄tus euanescens remissi⁹ opat̄. q̄nq; ex nimia frigiditate p̄uersionē attracte succositatis i natura sanguineā impediēte. et ex h̄ sepissime cōtingit idropisim generari. cū idropisim nihil aliud sit fm̄ p̄m nisi erroꝝ v̄tus digestiue in epatis p̄cauitate. hac ei v̄tute errāte ⁊ in sua opatione deficiēte. necesse est sanguinez corumpi q̄ indigesto corp⁹ q̄o inde nutriti tumescendo extendit̄. v̄n̄ et idropisim generat̄. Itē patit̄ epar ex substātie sue mala cōplexione. ⁊ h̄ fm̄ humorū q̄tuoz distemperantiaz in ip̄ius essentia d̄nantem. Itē patit̄ ex viay eius opilatōe. Cōtingit enī sepe humorem grossum ⁊ viscosum i venis epatis adunari. An̄ cuz sanguis clausus exire nō p̄t causa est cōstrictiōis ⁊ opilatōis. Itē etiā accidit ex nimio caloze humore sanguineū desiccāte ⁊ subam venarū epatis p̄trabēte q̄ nō potest sanguis libere diffundi ad alia membra corp̄is nutritiōe. Hoc idē aut̄ aliq̄n̄ p̄t contingere ex nimia frigiditate humores p̄gelāte. et meat⁹ epatis p̄stringēte ⁊ ad mēbra nutritiōe discursum sanguis p̄hibēte. Itē idē etiā accidit ex apostemate subam epatis aggrauāte. ⁊ putredinē in ipsi⁹ suba generāte. Itē idē accidit ex inclusa ventositate pelliculas ipsi⁹ epatis extendēte et ex membrorū in ordinatiōe dolorē ⁊ merorē inducēte. Itē sepe patit̄ ex immoderato fluxu sanguis q̄ accidit ex venay ab ipso egredientiū apertōe ⁊ hoc p̄tingit ex nimio sanguis acumine. v̄l ex nimia repletōe. vel ex debilitate v̄tutis retentiue vel ex nimio exercitio ⁊ labore. sic dicit Cōstan. Ad bec de natura ⁊ signis cōplexionis epatis dicit Gal. in tegni. Signuz epatis q̄n̄ est calidū. est amplitudo venarū; nō pulsatiū. sup̄ quē locū dicit Haly. q̄n̄ d̄nat

⁊ vincit caloz in epate. sit epar mai⁹ et vena eius maior dilata ⁊ magnificata est. Ad significānt̄ oēs venē nō pulsatiū in omnib⁹ mēbris. ⁊ calefit sanguis ⁊ generat̄ q̄nq; colera citrina. ⁊ p̄ p̄cessum ip̄is post statū ad olescēte adurit̄ colera citrina. et fit ex ea colera nigra ⁊ diuerse aliquādo ex tali colera accidit̄ passiōes. aliq̄n̄ autē nimio caloze epatis cordis resistit̄ frigiditas. nā a corde velut a mēbro sup̄iore et nobiliore epar i suis actiōibus moderat̄. et h̄ idē dicit Aristo. li. xiiij. vbi p̄ponit̄ cor epar tanq̄ p̄cipiū ei⁹ regitiū. It̄ di. Gal. q̄ frigiditas epatis ex caloze cordis epatis. et signuz frigiditatis et siccitatis epatis ē strictura venay ⁊ paucitas sanguinis sicut humiditatis eius dē signū est mollicies venarū ⁊ sanguis multitudo. Itē idē dicit Haly. q̄ epar est fons humiditatis corp̄is. v̄n̄ cū sit radix b̄n̄on̄is si sit epar siccuz nō poterit̄ aliq̄d memby corp⁹ p̄uerrere ad humore vel humiditātē vt ei⁹ possit resistere siccitati. Intendit̄ aut̄ ⁊ remittit̄ siccitas ⁊ humiditas epatis fm̄ cordis dispositionez. Epar ergo est mēby nobile cui⁹ alteratione alterat̄ corp⁹ ⁊ influit nutrimentū ⁊ v̄tutes nutritiū ⁊ in mēbra reliqua inferiora sine medio. ad sup̄iora v̄o mediāte corde fm̄ iudiciū Gal. Ec̄ouerso aut̄ ponit̄ Aristo. li. xiiij. q̄ cor facit omnia p̄dicta mediāte epate. que autē verior sit opinio aliorū iudicio de relinquo. Et bec de p̄prietatibus epatis dicra sufficiant.

De felle Ca. XL
H Est dictū eo q̄ sit follicul⁹ gestans humore ex domino colere rubee amarissimum vt dicit H. Est enī cistula fellis quedāz pellicula sup̄ gibbū epatis collocata. ⁊ habz duos furculos. p̄ vnuz deportat̄ colera rubea ad intestina vt p̄ ea v̄tus expulsiua cōfortet̄. vt etiā acumiē suo intestina meli⁹ expurgēt. Per aliū aut̄ deportat̄ colera ad stomachū vt sua caliditate v̄tutē adiuuet digestiuam. Est igit̄ fel memby calidū et etiā siccuz. gibbo quoq; epatis suppositū est p̄cipū colere rubee receptaculū. Cuius est iuuamentum

vt sanguis a cœra rubea mundificetur. san-
guis enī ex p̄ntia colere incendere nisi intra
cistulā fellis eius supfluitas locaret. Est au-
tem sua caliditate decoctōis cibariōz iuua-
mentū sua subtilitate penetratiuū. sua mo-
dificatiōe et acumine pungitiuū. et intestino-
rum corrosiuū. et ad supflua ac ferida eicien-
da excitatiuū. et etiā ex nimia caloris intensi-
one amarissimuz. et p̄ sui admixtionē dulce-
dinis sanguinis immutatiuū. **Hucusqz Cō-**
stantin⁹. **S**cōm **Aristo.** in li. iij. de lpb̄n⁹ nō
habet fel. genus omniū volatiliū et omne ge-
nus pisciū et omne ouans habet fel. **Sed** p̄m
maius et minus et forte erit in v̄ijs subtilib⁹
extensis ab epate vsqz ad intestinū. **Iste** v̄ie
fortassis erūt feride. et forte erit fel in tali inte-
stino. et diuersificat. quia q̄nqz in supiori q̄n-
qz in medio. et quādoqz in inferiori. et q̄daz
volatilia habēt fel occultatū ī intestino. vt co-
lumbæ. coturnices et byrundines. quedam
h̄nt fel magnū in epate et ī ventre et intestino
sicut accipiter. miluus. **Ite** **Aristo.** li. xiiij. ani-
malia quedā nō habēt fel omnino sic equus
et mulus et asin⁹ et elephas. camel⁹ etiā nō
habet fel distinctū. sed habet venas puas in
q̄bus est fel. **Ite** quedā boies habēt magnū
fel in epate et quedā nō. **Et** est fel quoddā su-
perfluū aggregatū sicut fex ī ventre illo t̄n
supfluo v̄it n̄ natura ad aliquod iuuaментū.
In illis autē q̄ habēt naturā epatis sanaz. et
quorū sanguis naturaliter est dulcis nō in-
uenitur fel. aut si inuenit erit puū. et hoc ī ve-
nis valde gracilib⁹. et p̄pter hoc erit epar eo-
rū qui carēt felle boni coloris et dulci⁹ alij
quādo autē habet aliqd animal fel inuenit q̄
est sub felle valde dulce. **Nā** p̄ collectionē fel-
lis ad locū v̄nū alie vicine p̄res reddunt dul-
ciores. **Fel** etiā ex sue substātie subtilitate et
acumine est grossoz humorū infissuum et
sua siccitate cōsumptiuū. **Unde** in collirijs
oculorū est necessariū ad visum clarificādū
et acuendū ad impedimentū sp̄s vitalis re-
mouendū et maxime fel accipitris et aliarū
volucrū diuentū ex rapina. sicut in viatico
Constan. tāgit. ex feruore autē nimio et bulli-
tione fellei humoris ad epar tendētis inficit
sanguis q̄ infectus ea q̄ ad nutrimentū mē-

broz trāsmittūtur immutat et etiā ea inficit.
et cuti croceū colorē v̄l viridē. sive etiā nigz
supinducit. **Cui⁹** passionis signa sunt ista.
totius corpis infectio. suis adest et oris ama-
ritudo. dolor frontis. aurū videlicet unni⁹
et v̄rina crocea cū cōsimili spuma continua.
vomit⁹ croce⁹. **Aliq̄n** etiā p̄tingit poros ci-
stis fellis opulari. **Uñ** colera inficit ip̄s epar.
accōsimilē inducit passionē. **Uñ** **Constan.** in
viatico dicit. q̄n panē fellis suba. i. cistis et defi-
cit v̄tus eius qua solet ab epate colerā rube-
am extrahere remanēte colera cū sanguine
tingit et alterat. **Idē** etiā cōtingit q̄n aposte-
ma est natū in v̄ijs p̄ quas colera ad fel trā-
sit. **Uñ** ad epar rediens p̄totū corpus cum
sanguine se diffundit. q̄a si por⁹ inferior opi-
letur ascēdit ad viā superiorē sc̄ ad ip̄m sto-
machum. v̄n facies fit citrina. os amare sic-
cum. in stomacho ardoz et sūs. v̄na cū ege-
stione albescit p̄pter elongationē colere ab
epate et renibus vbi v̄na solet tingi. **Si** ve-
ro por⁹ supior opilet colera tingit inferio-
ra. et apparent signa que prioribus sunt con-
traria. vt idē dicit **Constan.** **Et** hec de felle di-
cta sufficiāt. et cetera

De splene.

Capitulum. XLI.

Splen est dictus a
supplēdo. q̄ p̄m sinistra tecon cō-
trariam supplet ne vacua existeret.
quē quedā causam risus esse existimant. naz
splene ridem⁹. felle irascimur. corde sapim⁹
cerebro sentim⁹. iccore amam⁹. q̄bus p̄stan-
tibus sanū est animal et integrū. vt dicit **Al.**
Et s̄m **Constan.** splen in sinistra p̄te collocat
cui⁹ forma naturalit̄ est oblonga. et parum
versus stomachū cōcaua. et versus costas ē
gibbosa. **In** his duob⁹ locis q̄busdā p̄ni-
cul⁹ colligata. **Et** d̄ splen duas habere venas
p̄ quarū vnā colerā nigrā a sanguie epatis
sibi attrahit. p̄ aliā v̄o quantū sibi sufficit ad
stomachū trāsmittit. vt ei⁹ appetit⁹ cōfōret.
Splenis igit̄ est iuuaментū vt ei in sinistra
p̄te corpis defectum suppleat. et ex cōposito
ad p̄seruationē stomachi icconi respondeat
vt p̄pter mundificationē epatis sanguinis

feces sibi attrahat. & quantum ad appetitum sufficit & ad confortationem stomachi transmittat. Est igitur substantia splenis rara & spogiosa propter facilitatem humoris feculentum attractionem & remissionem. & est nigra propter melancolie cuius est receptaculum assimilationem. Est etiam a sinistris inter costas & stomachum positam propter sinistram partem temperantiam & infrigidationem. ac propter conservandam stomachi cui coniungitur calefactionem. aliquantulum est dura ne de facili ex qualitate humoris feculentum contrahat lesionem. Contingit autem etiam splenem pati quandoque ex virtutis contentive defectu. & hoc quando non sufficit humoris attrahere vel attractum ad locum alium destinare. Item quandoque ex opilatione quandoque sunt humores grossi & viscosi in visceribus splenis opilantur & adunantur. Unde & eius actiones impediuntur. Item quandoque ex nimia humorum repletione. quia humores ad splenem confluentes propter sui similitudinem attrahuntur. & sufficienter non evacuantur. unde inuiscantur & in coacervatione splenis indurantur tantum ut ipsius splenis substantia crescere videatur. sed secundum sententiam Hippocratis si splen sit magnus corpus marcescit. & si splen marcescit. corpus pinguescit. Unde ipsius splenis mediocritas ad putritatem potius quam ad magnitudinem intendens bonitate complexione designat. ut dicit Constantinus. li. ix. ca. xxvij.

De visceribus Ca. XLII.

Viscera secundum Aristoteli
rum inferiora dicuntur proprie intestina membrum vitalibus subdita et subiecta. que quidem dicuntur intestina quasi quodam interiori nervi quadaam familiari reverentia sunt superiorum membrorum culcitra & eorum quodam necessaria instrumenta. Et dicuntur viscera quasi vitalia. quia locis vitalibus circa precordialia ubi gignitur vita sunt interioribus circumfusa. **Hucusque Aristoteles.** Secundum Constantinum autem intestina quedam sunt membra interiorum mutuo se tenentia coacava rotunda per veteris longitudinem & latitudinem collocata. quorum compositio & substantia stomacho assimilatur. Sunt autem numero sex principalia intestina. quorum

tria sunt subtilia que superius sunt iuncta. tria vero sunt grossa ab inferiori incipientia. Primum intestinum trium subtilium vocatur duodenum. quia in sua longitudine secundum mensuram cuiuslibet hominis est duodecim digitorum & super dorsum erigitur et in nullam aliam partem retorquetur. Secundum vocatur ieiunum. quia semper a cibis est vacuum. et dicunt sapientes & experimentatores quod mortuo animali spiritus inuenit illud vacuum. dicunt tamen quidam quod hoc dicitur ab anatomicis. quia a se omnia eiciens nihil de acceptis ad sui retinet nutrimentum. Tertium subtile est appellatum. secundo similitudinem. sed tamen nunquam sine cibi compulsa est inuentum. Inter grossa vero intestina primum vocatur orbium. et in subtile extremitate habet os vnum. et est illud intestinum sic vocatum. eo quod ipsum sit orbatum. id est. quasi viduatum ab altero orificio. Cum enim cetera intestina duo habent orificia. illud habet vnum solum. et ideo se habet ad modum sacci. quia multa recipit et pauca respectu aliorum eicit vel emittit. secundum vero intestinum suborbium siue sub sacco positum dicitur ileon. & haec dextra in sinistram tendit. et dicitur ileon eo quod in eo intestino iliaca passio fieri consuevit. tertium intestinum vocatur a grecis colon. & haec immediate cum inferiori totius corporis orificio est coniunctum. et in hoc intestino gravissima passio scilicet colica generatur. vel ex ipsius intestini nimia contractione. vel alicuius grossi & frigidi humoris coadunatione. & per consequens viam illius intestini intrinseca opilatione. sicut narrat Constantinus. et etiam Galenus super amphoribus. Dedit igitur ex predictis ad quod necessaria sunt intestina. quia cibum immutat. & in sua scaturitate superflua recipiunt ad nature exonerationem ad hoc etiam sunt necessaria viscerum rotunditas gibbositas & volubilitas. ut dicit Constantinus. ut cibus transmissus a stomacho in eorum gibbositate aliquantulum inbereret. & secundum animalis necessitatem superflua expelleret et necessaria retineret. Sunt autem rotunditate a stomacho in aliquo angulo superflue collecta remanent que corruptionem inducerent intestinis. Sunt etiam intestina duobus panniculis minimis vel ad minus involuta. & hoc fuit necessarium quia si vnum panniculus pateret ab altero

panniculo subueniretur. ¶ Sunt autem in
testina aliquantulum villosa, et eorum villi pla-
tum etiam exiens, ut fecis superfluitate expel-
lerent, et necessaria nutrimento convenienter
retinerent. Sunt autem viscera siue intestina
inuoluta ad inuicem et connexa, ita ut minora
maioribus et graciliora et debiliores grossio-
ribus et fortioribus innitatur, ut sic actiones
virtutis naturalis et in expellendo superflua et
in recedendo necessaria aptius perficiant. Di-
cit etiam Aristoteles li. ij. q. fm. varietatem
dentium in mandibulis animalium variari in quan-
titate et qualitate natura intestinorum. Unde
dicit quod intestinum omnium animalium habentium
dentes in utraque mandibula est minus inte-
stino non habentium, et nullum animal habet intesti-
num rectum nisi habeat dentes in utraque man-
dibula. Item ibidem veteris serpentis est stri-
ctus, et est similis intestino amplo, et si fuerit
naturaliter purus habet fel in intestinis, et si
fuerit magnus super epa. Item idem lib. xiiij.
Omnia animalia ampla et recta intestini sunt
gulosos valde, quia propter diminutionem usus
cibi et digestionem eiciunt superfluitatem abidi-
gestam, et cito erit cibus, et non appetunt multum,
et continue querunt cibum. Contingit autem parti vi-
scera et intestina multipliciter, ut dicit Constantinus
libro. ix. ca. xxxvi. Quandoque ex colerico
humore plerumque melancholico substantiam inte-
stinorum corrodente, et fluxum dysenterie indu-
cente, et huius passio pessima est et mortifera, ut dicitur
in amphobol. Solutio ventris in cuius iuuio co-
lera erit nigra est mortale. Item quandoque
ex ipsorum viscerum interiori punctura et vulne-
ratione, et hoc vel ab exteriori apostemate pu-
trefactione et punctura in panniculis ipsorum
viscerum inducente vel ab exteriori lesione. Item
quandoque ex interclusione vnicuiusque viscerum
panniculos et nervos extendere, et ille dolor gra-
uis est intantum ut aliquando intestina pene-
trari videantur. Item quandoque ex humore gros-
so et rheumatico inferiores partes intestinorum
obturant, et stercoreum exiitum prohibent et iliacam pas-
sionem vel colericam inducunt. Et huius morbus
pestilentialis est et mortalis, raro sanitate sus-
cipiens, et sepe die secundo vel tertio interfici-
ens nisi celeriter succurrat. Ceteras intestino-

rum passiones que infra in tractatu de infir-
mitatibus de colerica passione tractantur

De renibus Capitulum. XLIII.

Renes ut ait varro
sunt dicti eo quod obsceni humores ab
his nascuntur. Nam vene et medulle te-
nuem humorem desudant in renibus qui liquor
rursus a renibus a calore venereo resolutus
recurrat et ad loca genitalia se diffundit ut di-
cit Aristoteles. Hoc autem in lateribus spondilium dorsum
quibus est sedes renium dicuntur lumbi qui sunt
ob libidinis lasciuia lumbi sunt dicti, quia vi-
ris a renibus et lumbis est causa veneree volu-
ptatis. De renibus autem dicit Costantinus, quod fuerit
facti ut ab epate aquaticum sanguinem sugeret
eum depuraret et ei colamentum scilicet vinam
ad vesicam per meatus vitales, id est vias vinales
transportarent, quod etiam dicit Galenus super regnum.
Ordinavit inquit creator summus duos renes
ut attrahant aquositate sanguinis ab epate,
et ea transmittant ad vesicam expulsionis gratia
quia dicit Aristoteles li. xiiij. Renes inquam fuerunt
creati propter vesicam ut sic operatio vesice esset me-
lior et perfectior, quia renes sunt ad colandum super-
fluum humidum decurrens ad vesicam. Item idem
Renunculus dexter altior sinistro est in om-
ni animali habente renes, et hoc quia calor in dex-
tra parte fortior est vel superior. Item idem. In om-
nibus animalibus renes habentibus renuncu-
lus dexter est minoris pinguedinis quam sinister
et altior, quoniam natura in dextra parte lenior est
et maioris motus et caloris, calor autem dissoluit et
consumit pinguedinem. Item renes sunt de plu-
rimis membris interiorum, et propter huiusmodi
magno calore. Recollige igitur quod renes sunt
calidi et naturalis caloris conservatiui frigi-
ditatis, et dorsum spondilium sunt temperatiui, a
concauitate epatis aquosi humoris attracti-
ui, sanguinis colatiui, virtutis naturalis con-
fortatiui, humoris seminalis generatiui, poro-
si rotundi pinguedine cooperti, carnosissimi que
sunt et porosi propter facilitatem aquose superflui-
tatis attractionem, rotundi ne colligant aliquem
humorem ad putrefactionem, pinguedine sunt
muniti ne ex frigidityte ossium dorsum aliquam

sustineat lesionē. **R**ecipiunt autē renes quōsdam
venas stomachi ab epate egredientes quibus
humor in secunda digestionē superfluo deferri
ad ipsos renes. unde opilatis illis penis et in
suo officio impediens renes vna cum epate pa
tuunt. **A**ccidit aliquādo in renibus varie pas
siones. ut dicit **C**ōstan. li. iij. c. xxxiij. q. si vene
epatis pcludunt ab humore sanguineo ad
sui nutrimentū depauperant. vñ necessario
extenuant. si vero meatus eorum inferiores calore
et frigore cōstringant ex pūna humoris super
flui eorum substantiā subintrantis nimis extē
dunt et dilatant. et p cōsequēs corumpuntur
vel humores desiccantur purificantur. et calculi
cōuertuntur. **M**ultis etiā alijs modis pa
tiunt sicut ex apostemate vtiōsitate frigore
nimio vel calore.

De vesica

Capitulum. XLIII.

Vesica s̄m Iusto.

Va venti capacitāte est dicta. **N**ā p
venti cōtractionē aperit et dilatāt.
sicut ecōuerso p venti emissionē strabit et ar
tatur. **V**ocat autē vesicula p diminutionem
a vesica dicta quedā pellicula pendēs in gur
ture auis sicut bursa in qua volucrum primo
recipiunt cibaria que in p̄dicta vesicula dige
stioni secūde in recore faciēde sepanit. et in eo
dem folliculo tanq̄m in p̄mptuario p̄prio cō
tra futurā esuriē reseruant. sed vesica put
sumit s̄m **C**ōstan. est p̄niculus durus. rotū
dus. cōcauus sicut saccus in omni p̄te clausus
excepto solo orificio superiori. **F**uit autē substā
tia eius dura ne acumine vrine cuius est rece
ptaculū ledere. **F**uit autē ex omni p̄te clausa
inferius ut liquor subito attractus inuolūta
rie expelleret. **U**n̄ p̄ vnū et idē foramē vrina
ingreditur quod egreditur. ut p̄t̄ in anathomia
Fuit etiā rotundū ut in augmentū colame
ti sanguis dilaret. et ad ipsius susceptionē ca
pacior redderet. **S**icut enī **A**risto. li. iij. q. oē
animal habēs pulmonē multū sicut. et p̄pter
hoc indiget cibo humidio plus q̄ sicco. et idē
fuit necessaria vesica ad recipiendū huius su
perfluitatis humiditatem. **N**e ibidē. **N**ullū
animal habens plumas aut squamas aut

cortices siue testas habet vesicam oīno p̄ter
torrucam marinam aut siluestrem. **N**am
superfluitas in huiusmodi animalibus tran
sit in nutrimentū plumarū et squamarū et hu
iusmodi. **I**tem ibidē libro. iij. **O**mne animal
generans habet vesicā. ouās autē nō p̄ter q̄
genus lacertarū. et nō erit humiditas a ve
sica mortuorū. et forte aggregatur in vesica
superfluitas sicca et ex eo cōtingit lapides. **I**te
ibidem libro. vi. **I**n animali omni carēte ve
sica est vna via apprensus exitus stercoreis et su
perflue humiditatis.

De vrina

Capitulum. XLV.

Urina s̄m Isaac.

Uest colamentū sanguinis et aliorū
humorū ex acūde nature generatū.
Nā ab epate sumit initū. s̄m in renibus reci
pit substantiā et colorē. aquosa enī substantia
sanguinis p̄ quasdam venas subriles trāsmi
tatur ad renes nutriendos. **U**n̄ cū ad renū
deportata fuerit regionē vbi colat et ad mo
dum seri eliquati depurat. et vi caloris epa
tis et renū tingitur et colat. et sic desudans
p̄ poros vitides in vesicā in ipsius cōcaui
tate adunatur. **U**nde bec substantia humida
et liquida a vesica emissa est vrina sic dicta.
quā est vitiosa et mordicatiua. quā ut dicit **E**gi.
Quāgit mordet desiccatur vit. vitiosā enī
et desiccatiuā habet naturā. unde valet p̄tra
scabiem serpiginem et impetiginē. cōtra pu
stulas et vesicas si patiens inde se abluerit. in
potu spleneticis cōfert mūdāt vulnera pu
trida et loca saniosa. **C**uz felle etiā accipitris
colluriata et oculis caute linitis imissa p̄nū
comodit et delet maculas oculoꝝ. sicut expr̄
sedicit **C**onstantinus et **G**alienus. **E**t ideo
vrina nō est abhorrenda. quia in multis vit
est et accepta. **S**icut enī vrina ab vrb̄ gre
co. id est. demonstratiua. **D**emonstrati in
terioꝝ. quia ut certificemur de interioribus
vrine iudicio ducimur. **D**emonstrat ei vitutes
naturalē in epate et in alijs membris inferio
ribus. p̄ vrine substantiā et colorē et mari
me per eius sedimen siue substantiā quā
medici ipostalim vocant certificamur. **N**ā

si fuerit illa residētia ī fūdo valis alba pinea
coadunata nō diuisa fortitudinē designat v̄
tutis. ⁊ cōpletā actionē caloris naturalis in
ipsis membris. Per mediā autē regionem
vine quā medici enozmiaz dicūt de media
regione corporis. i. de corde ⁊ sibi adiacētibz
iudicamus. nā si vana in medio fuerit i co
lore ⁊ substantia bene disposita non liuida. n̄
volubilis aut obscura. vel obumbrata spūa
lia mēbra iudicat esse sana. Similiter p̄ par
tem vine supiorem quā nebulē nuncupāt
de fortitudine virtutis animalis in regiōe ca
pitis p̄nostricam. Nā si non fuerit circulus
nimis grossus. nō igneus. non liuidus. non
viridis. nō granulosus. sed in colore ⁊ suba
temperatus cerebrū ⁊ omnia alia membra
animali virtuti seruentia denūciat esse tuta
Si vero cōtraria signa fuerint in vna con
trariā designāt corporis dispositionē. Iudica
tur autē p̄cipue vna s̄m substantiā ⁊ colo
rem. Nam aliud signat q̄n tenuis est in sub
stantia quoniā humoris domināns siccita
tem. aliud q̄n est mediocris. q̄a tūc designat
temperamentū siue equalitatē ⁊ mediocritatē
s̄m colorē aut iudicat. quia multi sunt color
res. l. xx. vt dicit Isaac et Egidius. quoz q̄dā
caloris vel frigiditatis intensiōē alij remis
sionem alij mediocritatē p̄tendunt. Nam re
missum calozē designant glaucus lacteus ⁊
hmōi. Intensus vero a rufus supius. De
diocris v̄o subcurin⁹ ⁊ subrufus. In quos
quidā designant mortificationē. vt niger. vi
ridis. liuidus. quidā indigestiōē alb⁹ lacte
us glaucus. quidā digestiōis impfectionē
⁊ impfectā inchoationē. vt subpallidus. pal
lidus. Quidā p̄fectā digestiōē. vt curinus
rufus. Quidā excessum siue excedentē inten
sionem. vt subrubicūdus. rubicūdus. Qui
dam adustionē. vt in opostian⁹. Quidā su
peradustionē ⁊ mortificationē. vt niger. viri
dis. Nigredo tamen causat̄ quandoq; a fri
giditate calozem naturalē penitus extingūē
te. sicut p̄tendit liuiditas. sed quando p̄ce
dit ex vltimata adustione tūc p̄cedit viridi
tas. Istoz autē colorū causas dicere non
pertinet ad hoc opus. sed qui eas scire volu
erit libros Isaac et Theophili. Constantini

Egidij legat. in q̄bus tractat̄ p̄fectissime de
vniis. h̄ ista ad p̄ns hic sufficiat

De ventre

Capitulum XLVI.

Venter uterus et al

Venter inter se differunt. vt dicit Isido
rus. Venter enī est qui acceptos ci
bos digerit et apparet extrinsecus. Et ē dicit⁹
venter. eo q̄per ventrē veniat cibus ad totū
corpus. Alius est qui cibum recipit et pur
gari consuevit. Uterū sole mulieres habēt ī
quo cōcipiūt vt dicitur p̄teritis. eo q̄ fetu im
pleatur interior. vt dicit Isidor⁹. Est igitur
venter nutrimentū tot⁹ corporis receptaculum
vt dicit Costan. membrorū nutritiliū sedes
prime digestiōis ⁊ secunde fundamentū
cui⁹ creatio est carnosa calida et hūmida. ⁊
hoc p̄pter digestiōis necessitatē p̄aniculis
diuersis circūdatur p̄pter interiorē cōserua
tionem. cui⁹ dispositio est rotunda. p̄pter li
bertiorem ciboz nutritiliū collocatiōē. Ob
longa fuit p̄pter facilitatē ipsi⁹ cū supiorib⁹
et inferiorib⁹ coniunctiōē siue colligatiōē
Medium enī locus in corpore sibi v̄dicat.
vt nutrimentū inferioribus et superioribus
membris distribuat et transmitat. Est igit⁹
venter inter omnes p̄tes corporis mollior et ī
firmior et tamen ceteris est vtilior. Nā tāq;
nutrix corporis p̄oib⁹ alendis corporis mem
bris cibos recipit et decoquit ⁊ ad singla mē
bra debita nutrimenta deriuat et trāsmittit
Supfluitates multas p̄pter alioz mēbroz
nutrimentū in se recolligit. sed eas diu ferre
non sustinens ipsas a se reijcit et repellit. Et
mala dispositiōe membrorū nutritiliū que
intra se cōtinet. diuersas infirmitates cōtra
bit aliqui ⁊ incurrit. que quidē passidēs tāto
sunt piculosiores quanto v̄tri ⁊ alijs vitali
bus sunt p̄pinq̄ores. Natiū siquidē sepi⁹ p̄
pter nimiam repletiōē. et tunc nō curatur
nisi p̄ contrariā euacuatiōē. Et e conuerso
quādo molestatur p̄pter nimiam inanitiōē
ei succurritur per cōtrariā repletiōē. sicut
dicitur in amphorib⁹. Quecunq; enī egritu
dine ex plenitudine fuerint euacuatiō sanat
⁊ q̄cunq; ab inanitiōe soluit plenitudo. Itē

actiones ventris s^m diuersitate t^{ps} variat^r
 Nam in hyeme naturalis calor in interiori
 bus v^{tr}is cōclusus fori⁹ opat. vñ appetit⁹
 in hyeme magis accidit et digestio forior ge
 neratur. quia vt dicit in ampboal. v^{tr}es in
 hyeme et vere sunt calidissimi natura et som
 ni longissimi.

De vmbilico Ca. XLVII.

Vmbilicus medi⁹

Vest corpis loc⁹ sic dicit⁹. quasi lilioz
 vmbro sicut vmbro in medio clipeoz
 locus est dicitur. Et vmbilico eni infans in
 pendens nutrit. Est eni vmbilicus s^m Con
 stantinū ex neruis venis et arterijs cōposit⁹
 quo mediante fetus sanguinē subtilē attrahit
 et fugit. et p ipsas arterias spiritū recipit.
 Rumpit autē vmbilicus iuxta matricē duz
 fetus egredit. et cū fetu erit. quē obstetrices
 ligant quattuor digitoruz longitudine. et ex
 bac ligatura fiunt extremitates vmbilici et
 rotunditates. Hucusq; Constanti. Sup. Eze.
 autē. xvj. dicit Hiero. sic. Naturale est infan
 tibus oris pmo vmbilicū pscindi. Deind ad
 sanguinē diluendū a qua lauari. tertio hūo
 rem puuloz sole sicari. quarto tenera cor
 pora pannis stringunt mēbra diffuāt. et sic
 depaueñt. Ibidē etiā dicit gregozij q
 vmbilicus est quo fetus alitur i vtero sicut
 arbores et virgule p radices humore occul
 to terre nutriunt. In vmbilico autē sita sunt
 genitalia muliez. sicut i lumbis genitalia vi
 rozum. et iō vmbilico noie luxuria designat i
 Job. xl. Virtus ei⁹ in lumbis eius. et fortitu
 do eius in vmbilico v^{tr}is eius. De vmbili
 co autē dicit Aristo. in li. xiiij. q omne animal
 generās et ouans habet vmbilicū ipe par⁹
 et cum crescit ptus auis. latet vmbilicus. et ni
 hil omnino apparet. quoniā cōtinuat cū in
 testino paliquā pñū venaz. Itē idem li. xvj.
 Creatio vmbilici nō est nisi cortex cōtinens
 venas. et cū vmbilico pñūat. et currit san
 guis a matrice p venas vmbilici qsi p cana
 le ad pueri nutrimētum Crescit ergo conce
 pñū pesse vmbilici. vt dicit in eodē

De genitalibus
 Capitulum. XLVIII.

Genitalia sunt par

tes corpis vt et nomē ipm docet. q
 gignende sobolis v^{tr}itē acceperūt.
 vt dicit Isi. Nec etiā pudenda p verecundia
 dicunt. vnde et tegunt. ita q nō hñt eandem
 spēm decoris sicut alia mēbra que i pmp^{tr}
 sunt locata. Et ideo reputant inbonesta. inē
 que vñ dicitur veretrū. vel qā viri est tātuz
 vel quia membrū est verecundū. vel etiā ex
 quo virus emittit. Nam pprie dicit virus
 ille humor a viri natura fluens. vt dicit Isi.
 Sunt etiā alia membra v^{tr}itū generatiue
 fundamenta. scz testiculi. diminuuue a testi
 bus dicit. quozū numerus incipit a duobus
 sine quozū testimonio nō est aliquis vir pfe
 ctus. hi semen calamo administrant. quod
 a spine medulla et a renibus suscipiūt gratia
 pcreandi. Hucusq; Isidorus. s^m Constan
 tinū substātia eoz cōposita est de carne glā
 dulosa. alba. molli. et rara. et hoc fit ppriē calo
 ris obseruationē. et sanguinis imutationez
 in albedinē. quod fit p vebementē calozez in
 ipsozū substātia sanguinē decoquentem.
 et in albedinē cōmutantē. Et dicunt bec mē
 bra principalia. quia principalis actionis v^{tr}
 titus naturalis scz generatiue sunt proprie
 instrumenta. que si precisa fuerint. vigoz v^{tr}
 rilis ferus eneruat. et masculina cōplexio in
 femineā alteratur Et ideo s^m Aristotelem
 libro. iij. Eunuchi quando castrātur añ pol
 lutionem in somno nō oritur in corpe eoz
 post bec pilus. Si vero castrēt post pollux
 tionem pter pios pectoris omēs pili deflu
 unt et efficiunt effeminati et molles animo et
 corpore imbecilles. Unde Aristoteles libro
 viij. voces hominū quando castrantur mu
 tantur et efficiuntur sicut feminarū et forme
 eozum alterātur et figure. Animalia autem
 quando castrātur in iuuetute efficiunt ma
 iora. sed si castrēt post pfectionem non au
 gmentantur. Cerui etiā si castrētur post p
 fectionem nō augmētantur. Cerui etiā si cas
 trentur ante cremenū cornū nō oriuntur
 eis cornua. et si post orū castrēt. nō vteri⁹
 crescut cornua ampli⁹. nec mutant cornua.
 nec eiciūt ea sicut faciūt non castrati. Dicit

etiam ibidē q̄ si vituli non castrētur cito p̄
annū remanent pui. ⁊ dicit q̄n castrātur. ex
trahitur radices neruozū. et si acciderit lo
co vulneris apostema. cremabūt testiculū
absisum. et ponunt cinerē super apostema
Et quedā animalia castrātur solū p̄pter te
sticulos sicut castores qui etiā q̄n p̄sequun
tur a venatorib⁹ ipsis dentibus truncant te
stes ne ulterius p̄sequātur. **D**icit etiā q̄ ona
gri masculi castrant filios et eis dentibus te
sticulos p̄scindunt. s̄z matres a masculis oc
cultant eos. et p̄cauent eis a maribus ne ca
strentur. **I**tem dicit libro. xvj. q̄ auū testicu
li post tempus sibi ad coitū a natura depu
tatum efficiūtur puuli infantū q̄ tunc non
apparent. sed tūc quando instat amoris t̄ps
crescunt valde. **S**unt igit̄ illi testiculi cuz
alijs membris sibi administrātib⁹ b̄ozijs
feminalis principū. et eius primū et radica
le fundamentū. **N**ā vt dicit **C**onstantinus.
Deus ad animalū generationē cōueniētes
conuenientia p̄creauit membra in q̄bus in
seruit materiale principū generationis. q̄d
quidē sine amoris affectu non potest p̄duci
ad effectū talem. membris genitalib⁹ siq̄des
inseruit inseparabilitatē et appetitū. vt vnū
quodq̄ animal ad conseruationē speciei et
multiplicationē sui animaret. et hoc quidez
diuino nutu factū est ne forte abominato
coitu ab animalibus generatio euitaret. ad
generationis autē talis completionē neces
se est duo animalia cōuenire. scz masculū ⁊
feminā. ex quo:ū semine mutuo p̄crearetur
quodlibet indiuiduū. ita q̄ in vno scz gene
rantium. scilicet in femina esset quasi princi
pium materiale et passiuū. **I**n masculo vō
esset formale principū et principaliter effe
ctiuum. **E**t ideo dicit **A**ristoteles libro. v. q̄
generatio animalū duplex habet principū
scz marē et feminam. **E**x mare autē princi
pium motus ē sicut forma **F**emina autē est si
cut materia. ex cōmixtione autē vtriusq̄ sit
creatura et creatio embriōnis et cetera. **E**t p̄
tauit igitur deus membra generantium vt
alterum emitteret feminale principū alter
reciperet. **E**t hec membra taliter a deo sapiē
tissime sunt formata. vt ad opus suū nec me

liora possunt esse neq̄ p̄fectiora. vt dicit **C**ō
stantinus. **S**ed certe his membris plurimi
abutunt. quoniam ipsi ad generationis fru
ctum non vtunt. sed potius cōtra ratiōis or
dinem ⁊ nature iura non ad seruiendū pro
li. sed potius turpitudini ac libidini eadem
complevere dinoscuntur. **E**t ideo de ista mate
ria dignum duxi sub silentio p̄terire ne for
te spermasi explanādo originē progressum
vel finem videar carnalibus occasionem co
gitādi carnalia exhibere. de hoc solū admo
uens vniuersos ne quis putet p̄dictozum
membrozū officio esse p̄libito abutendum.
nam quicūq̄ p̄ter legitime generationis cō
cessum vsū voluntarie membris genitali
bus ludibria libidinis exercuit deus nature
parentē et genitores iam p̄didit. nec in gene
ratione iustoz nisi cū digne penituerit locū
inter filios glorie possidebit. **N**ā abusus ge
neratiue p̄ter patris luminū iniuriā ⁊ quā
meretur offensam tollit gratiā. vulnerat na
turam. perdit societatem angelicā. acquirit
gebennam. denigrat famā. euacuat substan
am. et spoliat gloriā sempiternā. vt dicit
Ambrosius

De matrice **Ca. XLIX.**

Matrix ī femina est
singulare membrū ad modum ve
lice dispositum ad susceptionē bu
mozijs semialis a natura deputatū ad quāz
tanq̄z ad muliebrijs corpis sentinā confluit
humozis mēstrualis superfluitas. que pro
pter mēstrualē fluxū et refluxū mēstru
um est vocatum. eo q̄ circuitu lunari lumi
nis solet accidere hoc supfluum. vt dicit **A**ri
stoteles. **H**ec etiā muliebria nuncupant q̄ in
mulierib⁹ durāt naturaliter q̄sdū viget in
eis vis cōcipiendi q̄bus totaliter deficientib⁹
deficit cōceptiōnis v̄tus. **E**t dicūtur mulie
bria. quia in solis mulieribus bec infirmitas
inuenit. **N**am sola mulier animal mēstrua
le est. vt dicit **A**ri. cuius cruore p̄acte fruges
non germinant moxūtur berbe. amittūt ar
bores fructus ⁊c. **H**uius sanguinis pprieta
tes et naturā quere supra libro. iij. i. tractatu
de humozib⁹. **H**oc menstruu est humane

generationis principium. **H** nobiliū et ignobiliū est cōmune in matris utero nutrimentum. **U**n̄ ager nostre natiuitatis irrigat et nutrit infantul⁹ q̄ diu in matrice cōseruat. **H**abet autē duas cellulas siue concauitates dextrā sc̄z in qua mascul⁹ generat. et sinistra que cōceptioni femine deputat. fetus autē inter duas cōcauitates p̄ceptus utriusq; sexus dispositionem habere cōsueuit. **I**n anatomia autē dicit q̄ matrix tres h̄z cellulas a dextris masculo appropriatas. et tres a sinistris feminis deputatas. in medio v̄o nascitur hermofrodita. in matrice v̄o p̄cipit fet⁹ qui a fouendo est sic dictus cui⁹ folliculus siue pellicula qua circūdat secundina d̄z q̄ si mul cū infante nascit. et si in matrice casu aliquo post partū in utero māserit piculus in ducit nisi nature v̄l medicine remedio expellatur. **S**ubiacet autē matrix ipsa multis passionibus. q̄nq; patit sup̄fluū humorū retētionē. et hoc ex viscoso humore ora venarū opilante vel ex frigiditate coartante vel et sic citate cōsumente. et be diuersitates dinoscuntur p̄ signa pp̄ia. **I**te q̄nq; patit nimius humorū menstrualium fluxū et effusionē. et h̄ v̄l ex nimia abundantia quā natura nō potest retinere. vel ex nimia acuminis humorū violentia. et bec passio si antiqua fuerit vix curatur. ex quo enī orificia venarū longo tēpore sunt apta difficile cōsolidantur. **I**te patitur matrix suffocationes. in qua passione videt mulieri d̄bere suffocari. matrix spiritalia cōpumente. quod cōtingit ex nūnia humorū repletionē matricē extendente vel corrupta et venenosa fumositate a corrupto humore resoluta vacuitatē matricis replente et extendente. **U**n̄ matrix repleta sup̄ius eleuata cōpmit sp̄ialia. vnde mulier pene suffocatur. **I**te quādoq; patit precipitationē quando dextrosū vel sinistrosum plus debito inclinatur. vel de loco suo exterius egredit. qd̄ accidit ex neruorū ipsius relaxatione ex sup̄fluis humoribus ipsam matricē aggrauatibus. **I**te patit aliquādo apostematis interioris puncturā et dolorē. vt dicit **Cōstantin⁹**. ex humorib⁹ collectis ad apostema. vnde sequitur punctura dolo: grauissimus et arsu

ra. **I**te patitur post impregnationē dolores et distensionē ex motu fetus et maxime circa primum. tunc enī mouet motu fortiori. **U**n̄ necesse est tunc t̄pis matricē concuti atq; ledi. maxime autez patitur quando in pr̄ se exonerare nititur. et exitus fetus a casu aliquo impedit. quod p̄tingit aliquotiens ex angustijs viarū ipsius matricis quādoq; ex pinguedine mulieris. aliq̄n ex nimia fetus magnitudine et debilitate ac defectu v̄ritus expulsiue in corpore parturiētis. aliquādo etiam cōtingit fetū esse mortuū. et ideo non adiuuat mouendo ad exitū siue ad partum. et aliquādo credit se mulier habere puerum et gestat in utero aliq̄d frustulū mēstruosum sicut narrat **Aristoteles** libro. xviii. **A**ccidit etiā mulierib⁹ post impregnationē infirmitas que mola dicit. putabat enī quedā mulier q̄ post coitū viri esset impregnata et inflabatur venter eius. et apparuerūt in ea signa impregnationis. et cū peruenit t̄pis pariedī non diminuebat in ea tumor ventris sed sic mansit p̄ tres annos. tandē peperit frustum carnis ita durū q̄ vix potuit ferro diuidi. et tale frustū mola dicit. et hoc quidē accidit sicut dicit **Aristo.** ibidez. q̄ videlicet fit suffocatio cōcepti ex pauore et humore male digestionis. q̄a tunc generat frustū. qd̄ qdē mola dicitur in matrice z̄c. **I**stis enī et multis alijs patitur misera matrix mater nostra z̄c. **S**equitur aliud capitulū.

De natibus Capitulum. L.

Nates dicuntur eo
quod ipis in initum dū sedem⁹. vt dicit **Al.** **U**n̄ globata est in eis caro ne p̄mentis carnis mole doleat. in natis itaq; ferē trūcus corpis q̄ a collo incipit et vsq; ad nates se extendit. vt dicit **Al.** **N**ates s̄m p̄stan. sunt neruose. et h̄ p̄pter corarū et femorū curu trūco corpis colligatioz. et iō fuerūt carnose ad t̄pandam neruorū et etiā ossiuz frigiditatem. et etiam ad defendendā neruorum sensibilitatem. vt dicit **Constantinus** libro tertio capitulo octauo. et cetera. **S**equit aliud capitulum

De femoribus Ca. LI

Femora dicuntur eo qd ex illa pte corporis viri a femis discernunt. Extendunt aut ab inguibus vsq; ad genua et mouent femora i coris quoru cocaua vertebra dicunt. core vo quasi coniuncte ari dicunt. Flectunt aute femora intus et no extra subtus scz et no supra sicut brachia. An a quibusda frustragines nuncupant. vt dicit Ili. Sunt aut femora ex magnis ossibus coposita. vt dicit Costan. li. iij. ca. viij. tota quide a superiori pte cocaua. a pte anteriori gibbosa duo habentia acumina. Fuit aut necessaria magnitudo. vt qa totius corporis sunt ossium fundamenta. vel qa maiores ponant lacertos et nervos p qd fit pedus motio voluntaria. fortitudo pris exterioris fuit necessaria vt locu habeat lacerti et nerui qui si essent intrinsecus tristarent et lederent. Sunt aut eadem intrinsecus aliquatulum rotunda. et si fuit necessarium. qd ex vna pte tantum toruolum esset totu corpus eet toruus et no rectu. cocauitas insup fuit necessaria cu gibbositate interiori. vt firmior eet incessus eoz. Cocauitas fuit necessaria vt pcauitatu cruru essent subintratiua. sunt etia femora carne et musculis munita vt ossa haberent tutelam ab intrinseca lesione. et etia frigiditatem ossium temperarent. Sunt etia versus ptes bovis superiores grossiora. ad ptes vo inferiores graciliora. et herat necessarium vt tanquam media inter extrema debita haberet cu vtriusq; proportionem

De genibus Capitulum. LII.

Genua sicut Iliodo. coniunctiones sunt femorum et crurum. Et sunt dicta eo qd vtero genis sunt coposita. Coheret enim sibi et cognata sunt oculis lacrymarum indicibus et misericordie. Nam a genio genua dicunt. Cu enim quis gignit ita format vt genua sursum sint quorum coniunctione oculi formant vt cocaua aut recodit efficiant sicut vbum pbi. Genua coprimuntur a gena. Inde est qd cum homines ad genua se prosternunt facilius lacrymant. Voluit enim

natura eos vteri materni rememorari vbi in tenebris pdebat ante qd ad lucem veniret. Duculq; Iliod. Sunt aut sicut Constant. li. ij. ca. viij. ossa quedam rotunda cartilaginosa atq; cocaua. fuerunt etia rotunda et vt crura et cora in ipsorum cocauitate facilius iungerent. nervosa sunt. vt de facili crura a superioribus separant. ppter hoc etia sunt nervosa vt actiones spiritus animalis ad motum gressibile faciendum ad ptes inferiores transmitterent. Depauperant autem genua a carnositate et pinguedine ppter motus continuitatem. Si enim essent nimis carnosae tunc de facili opilarerent. et sic actiones virtutis sensibilis p aliquam carnis grossiciem impediretur. Unde et genua qua nervosa sunt valde et sensibilia sunt de facili lesionem incurrentia quando nerui sensibiles interius vel exterius aggrauantur. vt dicit Constantinus. et cetera

De cruribus Ca. LIII.

Crua a curren sunt dicta. quia his currimus et gressum facimus. Et sunt dicte tybie. qd tybie sunt similes siue tube in specie et longitudine. vt dicit Iliodorus. Sunt autem crura sicut Constantinum inter femora et pedes intermedia. quibusdam nervis et lacertis cum inferioribus pcatenata p que influentia gressibilis motus et regitue virtutis ad pedes deriuat. Sunt autem crura ex ossibus fortissimis coposita. que tanquam coluine corporis ad deferendam ipsius mole sunt abilia. Sunt etia quibusdam musculis et carnositate a pte vestita superiori vt sic in coplicatione eorum cum femoribus. nec ab eis reciperent nec eis inferret offendicula. Unde tanquam culcitra ad molem corporis supportandam. carnositas ipsorum crurum in parte superiori interiusest collocata. Sunt etia nervosa. vt sic ad motus velocitatem essent fortiora. Sunt etia medullis plena. vt virtus vitalis et animalis per nervos et arterias diffusa custodiretur et ossium liccitas medulle humectatione irrigaret. vt dicit Constantinus

De pedibus Capitulum. LIII

Desut dicit isido.

Per dicit a podos grece. *Id est* pedes qui dem alternis motib⁹ solo firu ince-
dunt. Est aut⁹ pes extrema ps ipsi⁹ hominis sustenans etiā pōdus toti⁹ corpis. Cōponit aut⁹ s⁹m Cōstan. ex ossib⁹ q̄draginta quattuor. quoz duo sunt calcaneoꝝ. duo manicularū raste pedū decem digitoz triginta. Est aut⁹ subtus carnosus in extremitatibus planus. in medio aliquantulū cōcauus. *Id est* carnosus ut ossa & arteriaz duricie tuerentur. *Id est* planus sicut ut supposita facili⁹ portarent. *Id est* cōcauus sicut ut si pes acuto supponeretur. ad cōcauū locū refugiu habere. Diuersis ligamib⁹ & neruis ossa pedū colligant q̄d fuit necessariū ad maius robur p̄p̄fortiorem corpis sustentationez. & ut pedes motum haberēt leuioꝝ. Variant autē pedes i animalib⁹. Dicit enī *Aristo. li. iij.* quedā animalia pedes habētia habēt pedes anteri⁹ & posteri⁹. Et quedā in laterib⁹ sicut aial habēs sanguinē & multipes. Et hoc gen⁹ habet p̄p̄tū q̄ pedes eius sunt in anteriori corpore. Et causa illi⁹ est. q̄a ps anterior & posterior sunt adunate in loco vno. *Id est* ibidez dicit q̄ natura posuit loco manuz in q̄drupedibus pedes anteriores. *Id est* pedes autē posteriores sunt necessarij. ut portēt pond⁹ animalū. Et fuit hoc necessariū ut essent quattuor pedes in quadrupedib⁹. *Id est* ad terraz totū corū corp⁹ naturaliter inclinatur. & etiā ad terrā mouet toto brutali appetitu. Et ideo necesse fuit tot fulcimentis erigi. ut possent abilius & facili⁹ motu p̄gressiuo p̄gere & moueri. *Id est* etiā fuerunt pedes posteriores necessarij. q̄a sicut dicit *Aristo. q̄ ps anteriorū omniū animalū quadrupediū maior est & spissior p̄te posteriorū. Et ideo ut facili⁹ possent erigi & moueri posterius sicut & anterior pedes posteriores sunt necessarij. Sic suo modo est de pueris scz q̄a ps anteriorē ponderosior inferiori. & p̄pter h̄ incedūt pueri super man⁹ incuruati. & vtunt manib⁹ p̄ pedibus in repēdo. q̄a nō p̄nt eleuare corpa sua. quoniā supior ps corpis maior est inferiori. Cū ergo iuuenescit bō. augmentat ps inferi*

or. & attenuat ps supior corpis magis inferi or. vñ paulatim sursum erigit. *Id est* dispositio aut⁹ quadrupediū est econuerso. q̄a ps inferi or. p̄mo est valde magna. sed in iuuetute p̄ficat ps supior & eleuatur. Et p̄pter hoc erit eleuatio capitis & anterioris p̄tis equoz multo maior q̄z p̄tis posterioris. Signū h̄mōi est sicut ibidez dicit q̄ pullus equin⁹ pede posteriori tangit caput suū. sed q̄n intrat etatez non potest facere idē. *Id est* dicit *Aristo. li. iij.* q̄ pes sinister i animalib⁹ in p̄te anteriori abolutus nō est. neqz ita leuis mot⁹ sicut sinistra manus in hominib⁹ p̄ter q̄z in elephante. *Id est* *Aristo. ibidem dicit. q̄ elephas i sedendo flectit pedes suos. sed non potest flectere quattuor simul p̄pter pondus corpis sed flectit pedes posteriores sicut homo. *Id est* ibidez dicit. q̄ volatile flectit pedes suos ad posteriori. sed alas que quidē sunt loco manuz flectit ad anteriori. *Id est* ibidez etiā dicit q̄ pes dexter maioris est motus generaliter in animalibus q̄z pes sinister. Et ideo dicitur. q̄ animalia quedā quātō ambulant p̄mo mouent pedē dextrū sicut leo et camel⁹ arabicus scz dromedarius. Aliquādo tamē q̄dam animalia mouent pedē sinistrū sicut vulpes et lupus. qui habēt pedes & tybias sinistre p̄tis p̄te contraria longiores. Et ideo sp̄ claudicant a dextris. a sinistris alit⁹ se erigēdo & se ad dextruz depumēdo. Est itaqz pes dexter maioris caloris. motus et vigoris generaliter in animalib⁹ q̄z sinister. Et signū ad hoc q̄d *Galenus sup amphous. dicit. q̄ mulier in vtero fetū gerens & iunctis & compositis pedibus. duz subito fuerit vocata. si masculū habuerit in vtero. p̄mo ad mouēdum pedē dextrū admouebit. Si vero femīnam gestauerit ecōuerso. *Id est* dicit ab eodē libro. iij. q̄ omne animal multoz digitorum in pedibus est multoz filioꝝ & ecōuerso. *Id est* libro secūdo. pedes omniū quadrupedum sūt ex osse & neruis & modica carne. Similiter et volatiliū et bipedum p̄ter hominem. cui⁹ pedes sūt subtus multe carnis et hoc p̄pter ossium & neruozū multipliciuz defensionē. *Id est* sunt animātia vtentia pede loco manus. ut limea in quadrupedibus. &**

psitacus et porphirio in volatilibus. Nam pedum adiutorio se iuuat in cibando. Item idem libro. xij. Nullum animal habet scissuras multas in pede habet cornua. Et in omne animal habens culmos in ore prominentes habet ungulas pedis scissas sicut aper. Item. xiiij. Pedes in apibus posteriores maiores sunt quam medij vel anteriores propter ambulationem. et ut cito eleuent a terra quam voluerint euolare. Item. xvj. De aial quadrupes habet multas scissuras in pedibus ut leo canis lupus vulpes generat filios cecos. De pede vero recollige. quoniam pes est in ultimo aialis ad eius perfecti onem longus planus et cauus. propter forti orem vestigi impulsionem. digitus etiam distinctus propter sui fortiore detentionem. Osseus et neruus propter meliorem durationem. in aialibus necessarii ad eorum erectionem et motionem. Insuper ad eorum defensionem. In volatilibus scissi pedis et curui unguis ad victus acquisitionem in volatilibus clausi pedis ad sui regimen et aqum et directionem. Et hec de pedum proprietatibus iam sufficiat etc.

De planta

Ca. LV

Planta pedis est extrema pars aialis a planicie sic dicta. Planticies enim in ea sic erigitur ut fortius terre impingat. ut dicit Aristoteles. durior cute vestit quam cetera pars corporis. ne a spinis vel etiam ab alijs obicibus patiat subito. Et etiam manuum pedes unguis et cetera soleis munitur ne de facili calcando offendant. Plante quam etiam am totius corporis mole et potere opprimuntur et ideo calcis et soleis indigent ne ledant. ut dicit Aristoteles. etc.

De calcaneo

Ca. LVI

Calcaneus posterioris pedis est inferiora calcando dictus quia eo terre vestigia imprimuntur. ut dicit Aristoteles. Et est rotundus dispositione. ut dicitur. et aliquantulum oblongus. Rotundus. ne de facili ledaat. oblongus ut impingat firmius. Solidus etiam fuit factus ne de facili premeret. Ex molli bus ligaminibus cuius cauilla colligatur. ut sursum et deorsum facilius moueret vulnera sibi

impressa difficilis sunt curatiois. tum propter paucitatem carnis. tum propter motus continuationem. ut dicit Costan. li. ij. ca. r.

De ossibus

Capitulum. LVII

Dicto de proprietatibus membrorum principalium et officiorum alium de consimilibus membris et eorum conditionibus nunc dicendum est et primo de ossibus. Nam ossa sunt totius corporis solidamenta. ut dicit Aristoteles. In ipsis enim robur consistit aialis. Sunt autem ossa ab vstro dicta. quia ab antiquis vocabantur. vel ut alij putant ab ore ossa dicuntur. eo quod in ore pateant. Nam ubique cute et carnibus tecta celantur excepto solo ore in quo ossa denudata demonstrant. Copago enim ossa capitis sunt dicta eo quod sunt compacta nervis velut glutino quodam adbereant. verticulae autem dicuntur summe ossium partes. nodis grossioribus conglobate sic dicte eo quod ad flexionem membrorum vertant. ut dicit Aristoteles. li. i. c. x. Os est durior et siccior pars corporis animalis. Et hoc fuit necessarium. aut quia ossa sunt corporis fundamenta super quam totius corporis fabrica est sita. et ideo oportuit ea esse firmitiora. aut quia ab exterioribus defendunt interiora. Sunt autem ossa in corpore multa in specie diuersa. et propter maiorem corporis fortitudinem. vel propter motus leuionem facilitatem. vel propter cauendam nimiam corporis passibilitatem. Tanta enim est inter membra corporis colligata quod vno patiente omnia copantur. In natura fere omnia duplicauit membra ut si vnum pateret alterum copateret. et ideo ubi oportuit plura copedit ossa. In quantitate sunt diuersa. quia in magnis membris sunt magna et in paruis parua. Item sunt qualitate diuersa cum quedam sunt longa quedam rotunda quedam concava quedam solida. Solida sunt quidem propter maiorem firmitatem. Concava vero propter maiorem motus leuitatem. Nam quia magna erant et mobilia fecit ea natura concava que duabus de causis medullis sunt plena. ne scilicet concavitate frangerentur. et ut inde nutrentur. Unde per euaporationem medulle per poros ossium carnes que sunt ipsis ossibus viciniores sunt ceteris dulciores. Sunt etiam ossa quibusdam nervis

in uicē constricta. ne ex nimio motu ossium
 seiuingerent et sibi in uicē efficaciter cooperent
 In prima autē ossium iunctio est quedā
 viscosa humiditas ut leuius in uicē mouerēt
 Sunt etiā in extremitatibus cartilagine vesti
 ta ne ex nimia cōfricatioe lederent. **Hucusque**
Cōstan. li. ij. ca. ij. Scdm Aristot. eni libro. xij
 ossa fuerūt creata ppter salutē corpis mollis
 quoniā natura ei⁹ est valde dura. In anima
 li carente ossibus est membrū pueniēs ossibus.
 eoz defectū supplens sicut arista in piscibus
 sic et omniū pncipiū uenarū est cor uel epaz
 sic spondile dorsū omniū ossiū pncipium est
 sup quō fundant et radicant omnia ossa sicut
 nauicula sup carinā suā. **Natura** itaqz ossi
 um est cōtinua cū spondili. quia ossa spon
 dilia sunt custodiētia teneritatē corpōz aia
 lium. et ossa que uicinantur uentri sunt pua
 ut nō pbibeant tumore vētris ppter cibum
 animalis. **Itē idē.** Ossā masculinū fortiora
 sunt ossibus feminaz generaliter et duriora et
 maxime ossa leonis. que ppter sui duriciem
 ex se ignē mittūt in ore lapidis si ad se in uicē
 collidant. **Ossa** uo auiū sunt debilioza alijs
 et similiter pisciū. **Itē idē Aristot. li. ij.** Ossā
 absca nō recrescit sicut nec cartilago. quia
 creatio illi⁹ est ppinqua creationi illoz. cuz
 cornua et ungule animalū et auiū rostra pnt
 ad ignē mollificari et icuruari. ossa nec icur
 uantur nec mollificant nec flectunt. s; cōtin
 durur. **Itē idē Aristot. li. xij.** Animal habēs
 spinas loco ossiū est pauci sanguinis. **Itē**
 omne animal habēs dentes in utraqz man
 dibula habet ossa medullata. et ipsoz medul
 la similis est pinguedini. **Quedā** tamē ossa
 sunt spissa et dura unde uident eē sine medul
 la. ut ossa leonis et elephātis. qā medulla ta
 lium animalū latens est in poris ossiū et oc
 culta. **Recollige** igitur breuiter ex p̄dictis qd
 ossa sunt totū corpis fundamenta frigida du
 ra et sicca et ppter dominū frigiditatis natu
 raliter sunt alba fortiora et frigida et firma.
 interiora cōcaua. medullis plena. ligamētis
 neruosis p̄iuncta. cōtinuo se sup̄ortātia **Itā**
 miora sup̄ maiora radicāt et maiora miorū
 b⁹ miro nate artificio coaptāt. **Sunt** etiāz cu
 te et carne ueluta quali p̄riusqz fulcimenta

et flexibilia nerui nafali iunctura a calore car
 nis et sanguinis temperamentum recipientia
Sunt etiā ex se insensibilia. tū uehementē infe
 runt corpis lesionē. qñ sunt p̄cissa uel p̄fracta.
 et hoc ppter neruoz uicinitatē. quoz ligā
 mētis sūt in uicē cōiuncta. **Cōiungit** autē ossa
 pati ex causa extrinseca sicut ex fractione. cō
 cussione. abscissione. et iuncture egressione. et
 hmoi. quādoqz ex causa intrinseca. et haliq
 tiens ex materie furiose corozione. ut patet i
 erisulpilam. i. ignem sacrum patientibus. quādo
 qz ex nimia humorū in iuncturis ossiū ag
 gregatione et repletionē. ut patet in arteticis
 et quādoqz ex medulle interioris coruptioe
 ut accidit in leprosis. quādoqz ex humoris
 medullaris cōsumptioe. ut accidit i et hiciis
 et cōsumptis. **Dolor** autē ossiū tanto est grā
 uior et etiā piculosior quāto in pfundioribus
 ossiū. et cavitatibus radicāt. **Si** ossa corrupta
 carne sibi primā paulatim corumpunt et pu
 trefactionē inducūt. et cetera.

De medulla

Capitulum. LVIII.

Medulla s̄m iūdo.

Medulla est appellata eo qd madescat ossa
 Irrigat enī et p̄orat ossa. ut scz eo
 rum temperet qualitātē frigidā. **Est** autem
 medulla s̄m Cōstantinū substantiāliter ca
 lida et humida et ex purissimis pubus et vni
 tuosis humoribus nutritilis in ossiū con
 cavitatibus generata. vñ sua caliditate ossiūz
 temperat frigiditātē. et sua humiditate eozū
 siccitatem irrigat. et sua substantiāli p̄prietā
 te uirtutem animalis nutrit et cōseruat. **De**
 dulla enī influentiā spirituum recipit a cere
 bro et p̄cipue medulla ossiū spondiliūz. que
 a pblicis nucha appellatur. et hec medulla
 medianibus q̄busdam neruis substantiāz
 et motū membris sub collo positis admini
 strat. ut dicit Cōstantinus libro. ij. ca. x. **De**
 dulle etiā s̄m iū. sua subtilitate et liquida vni
 tuositate possa euaporant et liquores tenuē
 desudant. qui liquor calore uenereo resolu
 tus in renibus animalū amoris et voluptā
 tis generat incentiuū. uide supra de renibus.
Unde et animalia que habēt ossa medulla

plena in libidine sunt prona. **U**t dicit Varro, que vobis habent solida et medullis vacua rarius in veneris commouentur. ut patet in elephante. **M**edulla enim ut dicit Varro naturam lune imitatur. nam crescente luna crescit. et decrescente decrescit. **U**n pro occultis quedam respiracula vnum lune sentiens secundum mutationem minoratur in sua substantia vel augetur. hoc est videre in animalibus et etiam arboribus quarum humor medullaris superabundat in plenilunio et in nouilunio depauperatur. **U**n tunc arbores inserere non est bonum. quia fructus efficiuntur vermiculosis et de facili computrescunt. et hoc forsitan accidit propter superfluum humiditatem quam surculi tunc fertus concipiunt in medullam cuius superfluum non potest regi et dirigere natura. vnde talis humor transmissus ad fructus est causa vermicularionis et celeris putrefactionis. **I**tem dicit Aristoteles. li. xij. quod animal habens dentes in utraque mandibula habet medullam similem pinguedini. et quedam animalia non habent multum de medulla sicut leo qui habet ossa dura et spissa in quibus parum est de medulla. et ideo fingit quod omnino medullam non habeat. **M**edulla secundum Dioscoridum medicinalis est valde et precipue volatilium et animalium siluestrium. **N**am labiorum sanatur excoarctationes et eorum vlcera conglutinat. et etiam scissuras. aurium dolorem mitigat. glandium duriciem emollit. pedum vesicas sanat. dolores gutturis mitigat et mamillarum. psilicis et eribicis singulare est remedium. **V**irtute eius resumptiuam habet. vnde et humoris deperditum in membris restaurat.

De cartilagine
Capitulum. LIX.

Cartilago est ossium teneritudo. et dicta est cartilago eo quod leui tactu carum dolore duntaxat plectitur ut dicit Galenus. ut patet in auribus et naribus et costarum extremitatibus. **N**am cartilaginosa duriora sunt carne et ossibus molliora. **F**ecit autem natura talia loca talis dispositionis ne forte rumpere cum plicarentur. ut dicit Costantinus. lib. ij. ca. ix. **N**estit autem cartilago extremitates ossium ne in suis iuncturis ex mutua frictione exasperentur. et ut facilius ossa cum carnibus

iungerentur. **D**icit autem Aristoteles. li. xij. quod cartilago abscessa non recrescit. quia eius creatio creationi ossis est similis. nec habet cartilago ex se sensum aliquem sed tantummodo nervus conunctus causa est sensus et motus quoniam sentit vel mouetur. ut dicit Costantinus. **I**n medio autem cordis animalis est os cartilaginosis in sua latitudine positum. et haec sedes cordis est appellatum. ut dicit Costantinus. li. iij. ca. xx. zc.

De nervis
Capitulum. LX.

Nervi sunt corporis

partes quas greci vocant neuros. eo quod artuum iunctiones his fortius cohereant. **M**axima enim virtutem facere nervos certissimum est. quod quanto fuerunt densiores tanto propensius augent firmitatem. ut dicit Galenus. **S**ecundum Costantinum autem fuerunt necessarii ut sensus et motus deferretur membris. precipue ossibus et cartilaginibus et huiusmodi. que ex se sensum non habent neque motum. **O**mnium autem nervorum principium fundamentum est cerebrum. quia voluntarium motus et sensuum est principium. **O**mnes autem nervi aut de cerebro procedunt aut de medullis cerebri. de medullis spondilium. tale medium fuit necessarium. ne si immediate omnes a cerebro procederent aut rumpendo lesiones incurrerent aut propter nimiam viam longitudinem a principio sensus in actu sentiendi et potentia vegetandi tantam potentiam non haberent. **N**ervi ergo a cerebro procedentes sunt molliores. **B**enucha autem. id est. de medulla spinali sunt duriores. sed exeuntes a proza cerebri sunt mollissimi. quia sensum portant alijs. nam mollicies cito mutat inter sensualitates. procedentes vero a pupis fuerunt duri ut motum possint pati. quia mollia veloci motu cito rumpuntur. **N**ervorum autem a cerebro exeuntium sex sunt principia quorum primum pergit ad oculos et alia organa sensuum ut eis deferant sensus et motum. bi et alij nervis praecipue et molliores et maiores sunt ideo magis praecipue ut amplius spiritus per eos sensibus administrari. sunt et maiores ne eorum praecipue eorum suba rumpere. et ut maior quantitas spirituum in eis includere. **F**uerunt et molles ut in eis sensus veloci et expediti perficerentur.

Hi nerui in egressione a cerebro sunt molles
 & lenes. sed quāto plus elongant tāto duri-
 ores efficiunt. Secundū par neruoz incipit
 a posteriora pte porum. & illud par exit p qd
 dam foramen vicinū cōcauitati oculozum
 & oculis motū tribuit. Par tertiu incipit re-
 tro post secundū & p sedem capitis exiens a
 puppi cerebri i quattuor neruos piculares
 se diuidit. & p diuersa loca reticulariter se dif-
 fundit. Quartū par pmo pari cōiungitur.
 sed ab eo diuisum post matres piam disper-
 gitur. vt p ipsam sibi tact⁹ pbeat. Quinū vō
 par in egressione sua in duos diuiditur ner-
 uos. quozū vnus auriculariū foramina in-
 trat & ibi se dilatans auditū aurib⁹ admini-
 strat. aliud ad maxillas p tympora se diffun-
 dens membrorū collateralium adiuuat actio-
 nes. Sextū vō par a puppi videt exire. et ab
 vno quoq; borūz trū iterū alij exeunt. et ad
 motū sensus pficiendū inferius et superius
 vniormiter se diffundit. Et adhuc pter ista
 paria exit a puppi par vnū & ex isto nucha or-
 tūz sumit. hoc p lacertos lingue & gutturis se
 diffundit. & eis motū & sensum tribuit. Pre-
 ter neruos iam dictos omnes alij nerui cor-
 poris a cerebro quidē egrediunt. s. nucha. id
 est. medulla spondiliū mediante. In vniuer-
 so vō dicunt esse duo neruozū paria. et. xxx. &
 vnū tantū impar. et bi omnes multipliciter
 defendunt. et cōcatenationib⁹ corpis et mē-
 brozūz miro nature artificio vndiq; diuidū-
 tur. Hucusq; Costan. li. ij. ca. x. Scdm Aris-
 to. li. iij. in locis ossium est multitudo neruozū.
 & neruus naturaliter in longū fundit & non
 in latum. & ipse extendit extensione multa. & i
 circuitu nerui est humiditas viscosa conser-
 uans neruos. et omne animal bñs sangui-
 nem habet neruū. et neruus pscilus non re-
 crescit nec diuisus recōiungitur sicut vena q̄
 scz incisa de facili reintegrat. Dicit etiā idē
 libro. xix. q̄ maxima v̄tus animalū est i ner-
 uis. & maxime in tbauro q̄ quāto lenior tā-
 to durior. et fortior. et durior eius neruus est
 vnde extendit sicut corda. Recollige igit ex
 p̄dictis q̄ neruus a cerebro pncipiūz sumit.
 & ab eo sensum & motū recipiēs alijs sensuz
 tribuit. ptes corpis diuisas colligit & anectit

in suo exitu mollē. sed in fine durū se ostēdit
 in sua p̄cauitate spūm recipit & custodit sua
 flexibilitate ossa inflexibilia flectit. Diuersas
 passiones in se recipit. vt dicit Costan. in sci-
 sione. puncturā. cōtractionē. relaxationem.
 opilationē. vt patet in pantegni. li. ix. ca. viij.
 et lib. xi. x.

De venis Ca. LXI
Vene sunt dicte eo

Vene sunt dicte eo
 q̄ sunt vie natātis sanguis atq; rī-
 uip totū corp⁹ diuisi. q̄bus vniuer-
 sa membra rigant & nutriuntur. vt dicit Arist.
 Incipiūt autē vene fm Costan. ab epate sic
 arterie a corde. nerui a cerebro. Et fuerūt ve-
 ne necessarie sicut vasa sanguinis vt sangui-
 nem ab ipso epate ad mēbra totū corpis nu-
 trienda deferrent. Sunt autēz vene necessa-
 rie nature tenerioris atq; mollioris q̄z ner-
 uū. vō vt epatis nature vicinio mutarēt ali-
 quantulū sanguinē ad se venientē. Sūt autē
 vene omnes ex vna tunica facte. non ex dua-
 bus sicut arterie. Nā arterie spūs recipiunt
 & custodiūt. Vene igit exētes ab epate ab
 ipso velut a matre nutrimentuz sanguis su-
 gunt. & fm vniuscuiusq; mēbri exigentiam
 ipm distribuūt. Nū p singulas ptes corpis
 se diffundit. et miro quodā nature ingenio
 sibi mutuo subseruiūt. Inter alias autē patē-
 tes & occultas est vena que etiā vocat arte-
 ria. que nature fuit necessaria vt calorem na-
 turalē a corde ad omia alia mēbra deferret.
 Sunt autēz he arterie ex duab⁹ tunicis vel
 pelliculis cōposite. & sunt in forma similes i
 substātia dissimiles. Earū interiora sunt vil-
 losa quarū substātia est dura. & mltō grossi-
 or q̄z sunt exteriora. Extrinsec⁹ autē sunt villo-
 se p longitudinē quarū substātia est dura p-
 pter necessitatē motus. s. dilatōis & cōstru-
 ctionis. Nā dilatando se ipsam a corde reci-
 pit & hoc p villos longitudinis. Cōstringen-
 do autē se fumosā supfluitatē expellit qd fit
 pāniculis in latitudine villosis in q̄bus reti-
 netur spūs q̄ a corde trahit. vnde duriores
 sunt exterius omnib⁹ alijs venis qd fuit ne-
 cessarium ne forte rumperent. De autē vene
 a corde incipiūt a sinistra p̄cauitate. Er bac

enī predicunt due pulsatiue. quaz vna inte-
rior panniculū habet mollē. et hec vena pul-
satilis vocat que necessaria fuit. ideo vt mul-
tas quāritatē sanguinis et spūs pulmōni de-
ferret et aerē exciperet quem admisceret san-
guini et ei⁹ feruorē tparet. Hec vena pulmo-
nem intrat et ibi multiformitē diuidit. Altera
arteria est pōre maior quam Aristo. bozen
vocat. Illa a corde ascēdendo in duas ptes
diuidit. Illa vna tēdit sursum deferens san-
guinem depuratū et spūm vitale ad cerebrū
vt inde spūs animal generet nutrit et cōser-
uetur. Altera vō descendit inferi⁹. et hec dex-
trosum et sinistrosum. anirosum et retro-
sum. multipliciter diuiditur. Hucusq; Con-
stān⁹. libro. ij. capol. xij. Recolligitur qd
vena est vehiculū sanguinis. custodia vite
aialis q̄tuor: humores sanguineos p̄tēs i
se depuratos. q̄bus singule ptes corpis nu-
triuūt. In sup vena est p̄caua vt facilius san-
guinē recipiat et fm nature indigentia vena
ad venā sanguinē reducat et trāsfundat. Ve-
na etiā sanitatis et infirmitatis ē nūcia. Illaz
parteriaz pulsum et venaz dispositionē de-
debilitate cordis siue fortitudine a medico
iudicat. vena etiam si corrupta fuerit corru-
pta sanguinis cōtēntiua. tot⁹ corpis est cor-
ruptiua. vt patz i leprosis. quoz sanguis est
corruptissim⁹ i venis a q̄bus mēbra nutritur
sugēdo. insanabile p̄rabunt et corruptā
infirmitatē et corruptionē. Vena etiā in bra-
chio ledit p̄rabit et apit. vt ex eius lesione to-
tius corpis infirmitas subleuet. vena etiam
nimis anguste carne vel pinguedine nimis
p̄resse min⁹ habēt de sanguine et spū q̄z alie
Et iō in earū substātijs calor natural deficit
et vital spūs minorat. vñ et talia aialia min⁹
viuūt. vt dicit Cōstan. li. xj. c. xvij. Aristo. aut
dicit li. ij. Vena in q̄t si fuerit ablata vel inci-
sa crescit et recōiungit. qd nō facit neru⁹. Itē
idem li. vj. Quales sūt vene sub lingua aial
tales sunt in colore fet⁹ ei⁹. Vñ dicit q̄ oues
habētes sub lingua venas albas habēt fet⁹
albos et ecōuerso Quere supra de p̄prietati-
bus lingue zc

De carne
Capitulum. LXII.

Caro autē fm remi-
gium a carie est dicta. i. putredine
Est enī caro vt dicit Greg. alterabi-
lis. et p̄cōsequēs de facili putribilis. Et cum
caro multiplex sit vt dicit Greg. q̄a alia ē ca-
ro piscium alia volatiliū vt volucrū alia ser-
pentum. In B humana caro obtinet p̄uile-
gium. q̄a caro humana forme nobilissime. i.
rationali ḡie est p̄iuncta. ideo qd sup omia
mirabilissimū est in nouissimo tpe caro ho-
minis caro dei est effecta. qm̄ verbuz caro fa-
ctum est et habitauit in nob. qm̄ caro q̄ erat
ex cōditiōne infima ex assumptiōe quidez a
verbo sup̄ma omniū est effecta. vt dicit Greg
Est autē caro fm Cōstan. naturalitē calida et
humida caloris naturalis fomentū. ossium
neruoz et lacertoz coopimentū eoz defen-
sio et frigiditatis eoz t̄pamentū. Cuius tres
sunt spēs. Quedā enī ps musculis neruis si-
ue cordis est admixta. et dicit lacert⁹. Alia ps ē
inter durū et molle tempata sicut cartilago
Tertia ps est inter hec glādulosa caro sola
que maxime est in dorso et in gingiuis. Ca-
ro autē que in corarū iacet pte exteriori. ossi-
um sup̄ eā quiescentiuz est q̄si culcitra et ne-
cessariū fulcimentuz. Caro vō dorsi tā interi-
or q̄z exterior fuit necessaria duabus de cau-
sis. Illa medullā spondiliū scz nuchā calefa-
cit. et p̄cavitates inter ossa replet et custodit
neruos. ne ascēdentes et descēdentes p̄p̄ vie
longitudinē disrumpani. P̄ aeris itē peritē et
extrinsecā lesionē dorsi maxima defensio est
Caro vō inter dētes eoz suat radices. nutri-
ens eas vt sint stabiles. Caro autē glādulosa
est triplex. Quedā humectat vt caro mam-
mularū et glādes sub lingua q̄ generant sali-
ua. ne os et lingua et maxille siccitate nimia
in motu intro retardēt. Alia vō ps nobosa
et glandulosa loca replet vacua. et venaz ac
neruoz fouet loca. et eaz recipit supflua q̄ re-
sūdāt. Tertia vō circūdat stomachuz et inte-
stina cui admiscēt neruoz et arteriaz qdā.
reticula motū et sensum interoab⁹ de p̄tā-
tia. nec illaz via fuisset tuta nisi eis eēt Bstra-
ta hec glandulosa caro vt nerui et arterie su-
per eā suauit⁹ q̄scerent et vt si qd eis duruz

occurrerz forte. mollē locū ad quē refugerēt
 inuenirēt. **M**ucusqz Cōstan. li. ij. ca. xiiij. Ca-
 ro vō iter pinguedinē z maciē tempata lau-
 dabilis est z sana p̄cipue quando corrupto
 sanguine nō est intermixta. vel ab eodez ge-
 nerata vel nutrita. qz talis caro p̄ncipiuz est
 corrupcionis. sicut dicit **Aristo.** li. iij. et **Con-
 stan.** li. ij. ca. xvij. **Dicit etiam Arist.** xij. qz caro
 nimis abundās impedit spūs opatiōes **Et**
 ideo creatio capitis non fuit ex multa carne
 vt esset melioris sensus z intellect⁹ p̄fectior
Itē idem li. i. Quī locus circa oculos est mul-
 te carnis maliciāz designat dispositionis et
 astutiā z maliciā consuetudinis z male for-
 mationis. i. defectū informatiue v̄tutis **Uñ**
 si fuerit caro vel massa carnea multa nimis
 z v̄tus informatiua debilis mōstruosas ge-
 nerat in corpore passiones. sicut dicit ibidē. li. b.
 xvj. vt ponit exemplū de muliere. q̄ creditit
 se cōcepisse fetū. et tandē peperit horridum
 carnis frustum q̄ a medicis mola dicitur zc
Bars ei corporis carnosa tenera ēz moll. z iō
 impatiens est laboris. **Uñ** dicit li. ij. qz pedes
 cameli sunt multe carnis sicut pedes v̄si. q̄
 propter fiunt camelo solutares de cozio for-
 tes qñ debent laborare vt auferat ab eis do-
 lor. **Hec** enā caro est sicut dicit idē lib. o. xij.
p̄mū instrumentū sensus nec est mēbrum
 pueniens sensui. s. neru⁹ est organuz sensus
 intra carnes. **Et** ideo caro mortua vel p̄fusa
 nihil sentit. qz ex se nō habet p̄ncipiuz sensus
 sed ex neruo. **Quo** corrupto vel ex toto op̄-
 lato fit insensibilis ip̄a caro vt z i paraliucis
Omēs autē aues curui rostri z acuti vnguis
 vescunt carne. s. tr z fere z earū p̄da est caro.
 ppter necessitatē victus. vt dicit li. b. xiiij. **Aues**
 autē prede q̄ sunt pauce carnis sunt aīmose z
 boni volat⁹ z acuti visus sicut ibidē dicitur.
Aues autē multe pinguedinis sūt tardioris
 mor⁹ z volatus z pinguiōes z carnosiores
 sunt in byeme qz in estate. tū qz porz tūc clau-
 dunt z humores in pinguedinē z carnē con-
 densantur. **Tū** enā rōne q̄etis. quia de loco
 ad locū min⁹ solito tūc mouent. sic dicit **Isa-
 ac** in dietis.

P De pinguedine
 Capitulum. LXIII.

Pinguedo est res
 bumida sup pelliculas et loca ner-
 uosa collocata. vt dicit **Cōstā.** **San-**
 guis enī subtilis z vinctuosus pinguedinē nō
 cōgregat i locis calidis z sibi penetrabilib⁹.
 s. cū puenerit ad loca naturaliter frigida ibi
 cōgelat tandē z in pinguedinē p̄uertit. **Qd**
 fecit natura ex necessitate magna. vt scz ner-
 ui z pellicule naturalitē sicce piguedinis būi-
 ditate t̄parent. et difficili⁹ casu aliquo rūpe-
 rent. et vt ex calore z pinguedine interclusa
 interiora ab exteriori frigiditate aeris muni-
 rentur. vt dicit **Cōstan.** li. ij. ca. xiiij. z **Aristo.**
 li. ij. **Pinguedo** ex sanguine indigesto i cor-
 poribus animalū generat. z maxime ppter
 putarē mor⁹ **Et** q̄nto magis augmētat pin-
 guedo. tāto diminuit sanguis. vñ in boibus
 valde crassis est sanguis pauc⁹. **Item** li. xiiij.
Odor⁹ dissoluit pinguedinē. s. tr z calor. vñ
 in omnib⁹ aīalib⁹ renūculus dexter m̄ioris
 est pinguedinis qz sinister. z est altior. q̄a in
 dextra pte calor natural⁹ fortior est qz in sin-
 istra z maioris est mor⁹. **Pinguiā** vero cor-
 pora sūt cōstan. z nimia adipe repleta pessī-
 ma sunt z pessimis morbis a p̄opata. qz na-
 tural calor in b̄mōi corporib⁹ sepi⁹ suffocatur.
 z via spiritūū op̄latiōe pinguedinis inter-
 cludit. z ad regimen neruoz z arteriaz spiri-
 tuū influētia denegat **Et** dicit ibidē. qz omia
 corpora pinguiā p̄t supflua bumoz abūdā-
 tiam in eis adunatā p̄lixiorē incurrūt infir-
 mitatē z curā tardiorē. **Nā** p̄dere pingue-
 dinis pressa. ad nullū se mouēt exercitiuz. et
 calor naturalis auget. z sic pinguedo cōges-
 lata dissoluit. vnde z calor natural⁹ deficit. et
 mors subitanea sequit nisi forsā cit⁹ occur-
 ratur. vt dicit **Stan.** li. ij. c. xvij. **Recollige** igitur
 qz pinguedo vinctuositate sua ē ignis nu-
 tritiua. sua aerea leuitate rei supficiem peti-
 tiua. neruozum z iuncturaz mitigatiua. de-
 fensua z relaxatiua. pellis siue corij remolli-
 tiua. poroz inferioroz op̄latiua. caloris natu-
 ralis p̄seruatiua. vacuitatis z p̄cauitatis cor-
 poris repletiua. rugaz cutis extēsiua. venarū
 z arteriarū corporis cōpressiua. actionū aīe
 sensus scz z rōis ip̄editiua. cōplemētū genes

rationis animalium tardativa. **D**icit etiam in amphoif. q. mulier nimis pinguis non concipit. si non marcescat nec mirum quia pinguedo viam matricis intercludit. Est etiam pinguedo humectiua. de facili enim non siccat. **I**n die **A**risto. li. iij. q. brodium animalis abundantius in pinguedine non coagulatur sicut equi et porci. **I**tem omne animal habens pinguedinem non separata a carne est pauca pinguedinis in ventre. et cum ventres erunt puri caro erit multe pinguedinis. **I**tem idem quod est prope pupillam oculi in omnibus animalibus est multi septi quibus oculi sunt durus. et omne animal multi septi est pauci semis siue sit mas siue femina. et non habet septum animal habet dentes in vira quibus mandibula. ut dicitur ibidem. **M**ox autem quoniam a corpore extrahitur in aere frigido coagulatur. Est autem idem subam pinguedo adheps et aruina. **S**ed ut dicitur **A**risto. **A**ruina est pinguedo adhaerens cuti. **A**dheps est pinguedo in testina obvoluens et membra interiora custodit. **S**ed vocatur pellicula cui adhaeret pinguedo illa quae a multis alluta dicitur. et de his dicitur **A**risto. **I**ntus adheps. aruina foris. pinguedo fit ubi vis id est. puenient pinguedo de omnibus dicitur.

De cute

Capitulum. LXIII

Quis est prima pars in superficie corporis animalis. et est sic vocata secundum **A**risto. q. corpus superposita in cisionem patitur. **C**utin enim grece incisione dicitur latine. **D**icitur et pellis eo quod exteriora repellit a corpore iniurias. ventos scilicet et pluuias solis quibus proferat molestias et ardores. **P**ellis ei abstracta mox corium dicitur. **C**orium autem diminutiue caro dicitur eo quod caro corio tegatur. ut dicitur **A**risto. **E**st igitur cutis exterior corporis superficies carnem et ossa circumplectens. et omnia interiora munies atque tegens. et secundum variam membrorum necessitatem nunc se retrahens nunc se extendens. **E**st etiam pro interiorum defensione variis aeris passionibus se exponens. **H**abet cutis naturalem tenuitatem ut dicitur **C**ostan. ne corpus nimis occupet. habet et soliditatem ut facilius quod interiora est contineret et exteriori lesioni obuiet et resistat. **E**st autem cutis mollior in hominibus quam in aliis animalibus. et hoc propter bonitatem tactus. si enim foret dura et

spissa sicut teste conchilium nihil sentiret. si pilosa sicut asinorum pilorum massa sensum tactus attenuaret. **A**n in volis manuum subtilior est substantialiter cutis superficies quam in aliis partibus corporis ut citius ad tactum immutaretur. **E**st autem cutis tota porosa prope cutis capitis propter necessarias fumose superfluitatis expulsionem. pro calore enim pora aperuntur. et ea que inter cutem et carnem sunt superflua per vapores et sudores expurgantur. **C**utis etiam hominis non in omnibus membris est equalis. nam cutis faciei est aliis tenuior et subtilior. et propter sensus perfectionem et deorsum ostensionem. **S**i enim fieret nimis grossa rubori sanguinis peruia non esset. **S**i nimis spissa operationi sensuum qui viget in facie non pueniret. **S**ic autem coniungitur cutis cum superpositis quod de facili excoari non potest et potissime in volu manuum et plantis pedum in quibus adhaeret nervis cordis et lacertis. ut dicitur **C**ostan. **D**icit autem **A**risto. li. iij. quod secundum colorem colorum variatur colorum vnguium et soleam et pilorum in animalibus. quia si nigra fuerit cutis et predicta erunt nigra. et si alba. alba. **E**t omne animal habens sanguinem habet corium. et corium abscisum caret sensu. **E**t habet hoc propter corium quod cum fuerit in aliquo loco carente carne non recrecat abscisum nec consolidatur. ut patet in proppicio et in extremis palpebrarum. **I**tem libro. xij. **C**utis in quibusdam animalibus est rara. in quibusdam spissa. secundum dominium humoris grossi vel tenuis. **A**n et pili grossi generantur ex cute grossa. et tenuis ex tenui. **I**tem in senectute cutis grossescit et indurescit contrahitur et corrugatur apud senectutem propter defectum caloris et assumptionem humoris naturalis. et tunc immutatur species. **P**atit autem cutis sicut et alia membra quoniam ex causa intrinseca sicut ex vulnere discontinuatione. ex calore exustione. ex frigore pallore vel liuore seu qualicumque discoloratione. quoniam ex causa intrinseca sicut ex assumptione bumiditatis substantialis corrugatione ut in senibus quoniam ex humoris infectione. ut in morpheam et in lepra patientibus. **N**aturam materiam infectam expellit ab interioribus usque ad cutem que sub cute manens ipsa immutatur et supinducit infectionem aliquando. quandoque

squamofitatez. quādoq; puriginē et impetiginem. quādoq; cutis excoiationē et multiplicem aliā passionē. **P**elles autē aialium infinitis vltibus hominū accomodātur. vt vestiture. armature. scripture. caligature. et huiusmodi. que longū esset enarrare. et vix inuenitur animal aliqd cuius pellicula alii cui vsui hominū nō sit apta. sed bec dicta iā sufficiant. et cetera.

De pilis
Capitulum. LXV

Pilus de pelle de qua erit est dicitur. vt dicitur **Isid.** **M**ascent autē pili ex fumo calido et sicco. vt dicit **Cōstan.** Subtilitas enī fumi dū egreditur p poros exteriori aere exicat. et dum mollicies exterioris fumi erit. exeuntē et nō se diuidentē aer exicat et in naturā pili conuertit. **S**unt autē pili iuuamentū corporis pariter et ornamentū. vt dicit **Cōstan.** li. iij. et vlt. **D**icit **Aristo.** li. iij. q. pili nō crescunt nisi in corpibus animalū generantiū aialia **V**ariantur autē pili sūm varietatē corij aialis in q̄ crescunt. vt dicitur libro. xij. **M**ā aialia grosse cutis grossum habent pilum. et h accidit ppter multitudinē terrestriū pū. et viarū siue poroz amplitudinē. **E**t cū cutis fuerit cōtinua et spissa erunt pili multū tenues et subtiles propter stricturā viarū. et q̄ humor fumosus qui est in cute fuerit velocis siccitatis non erunt pili magni neq; longi. et cum fuerint grossi et pingues erunt e contrario. et ppter hoc elōgant capitis pili homis valde quia ille humor pinguis est nec de facili desiccatur. et ideo habitātes in regione humidā humidā habentes cōplexionē lenes hnt pilos et molles. sicut illi qui morātur in tracia et cōuerso. duos habēt et crispōs pilos. qui calidā et siccā inhabitant regionē p̄fertis si consimilē habuerint complexionē. **M**ā ex calore corrugant et obuoluunt. sicut ibidē dicitur. et efficiuntur pili crispi in nascēdo de cute. quia p duas vias contrarias egrediūt **P**ars enī terrestriū fumi calidi et sicci egredientis mouetur inferius. **P**ars autē calidi mouetur superius. et sic inuoluunt pili et ef

ficiunt crispi. et quādo senescūt aialia habentia pilos indurescūt tūc pili plus q; pū sic durantur plume auium. et h ppter paucitatem humoris. **I**tem ibidē dicit. cū castrat hō non crescunt in eo vltiū pili. et h ppter paucitatem humoris. et hoc est ppter caloris et humoris in mēbris pncipalib⁹ diminutiōz **I**tem pili q̄nq; diuersificantur ex causa extrinseca. **M**ā vt dicit ibidem. xij. **E**t que calide faciunt pilos albos. nigros frigide. et causa illius est. q̄a in aq̄s calidis est spūs pl⁹ q̄z in frigidis. et ideo cū aer calefacit ex eo efficit albedo sicut in spuma ptingit videre **I**ta autē mutatio accidētaliter puenit in pilis sicut i capillis. sed nō semper aque frigide vel calide alteratione

De capillis
Ca. LXVI.

Capilli dicuntur quasi capitis pili. vt dicit **Isid.** ad hoc facit vt decorē p̄stent et cerebri aduersus frigid⁹ munit et defensent capillature autē in scissio cesaries dicit a cedendo. **C**irū enim tonderi decet et nō mulierē. **C**ome autē sunt capilli non scissi. et est grec⁹ sermo. **M**ā comā tondere dicit. **C**rines autē proprie mulierū sunt et dicitur crines eo q̄ vitis discriminētur et diuidūtur. vnde et discriminalia dicunt vitte quibus capilli diuisi recolliguntur. **D**ucusq; **Isid.** **S**cōm cōstan. aut capill⁹ ex fumo grosso et calido nascitur q̄ ex calidis igneis et intēsiuis humoribus p poros capitis egreditur. et ab aere extrinseco desiccatur. et sic in substantiā capilli pueritur. hoc humore crescente crescunt capilli. vt pote ab ipso generati et nutriti. hui⁹ fumi materiam q̄ p̄didit capillos p̄dit et amittit **P**ro qualitate igit fumi erūt et capilli. q̄a si fumus niger et capilli nigri. et si mult⁹ fuerit fum⁹ multi erūt capilli. et si paucus pauci q̄ fum⁹ si oīno defuerit p̄t penit⁹ capilli. et fit hō calid⁹ cū vltiū capilli n̄ p̄t recrescere vltiū non subueniunt medicine. **S**i autē fumus talis nō deficit sed illum potius ali⁹ humor inficit aut impedit caluicies non est p̄prie sed infirmitas quedam specialis que

allopicia a medicis nūcupat. ex q̄ infirmitas
te corrupto capilloꝝ nutrimento cadūt capil
li. et nudata pte capitis anterior capitis sup
ficies deturpat. Tales enī more vulpū qui
ex calefactione imoderata patiunt piloz ca
sum casualē piloz fluxū patiunt. alopes cī
grece vulpes dicitur latine. Alias autē capilloꝝ
rum passiones ⁊ causas. quere infra tracta
tu de infirmitate ⁊ de casu ⁊ vicis capilloꝝ
De canicie autē ⁊ causa ei⁹ quere ibidē. Que
re etiā supra in tractatu d̄ capite vbi capillo
rum inuenies dispositionē naturas ⁊ diuer
sitates ⁊ cōplexiones s̄m Gal. Haly. ⁊ Apo.
Tamē de canicie hic nota q̄ s̄m Cōstā. et
alios auctores canicies accidit ex humoris
nutrimentalis capilloꝝ nimia infrigidatōe.
nā dominū flematis frigidū ⁊ humidū ē ca
niciei generatiuū. Ex fumo ei albo ⁊ frigido
albi efficiuntur taz pili q̄z capilli. Capilli autē
tympoz s̄m Aristo. cit⁹ canescūt q̄z alij cri
nes. ⁊ hoc ppter humoris paucitatē ⁊ ossiuz
ibi existentū p̄dominantē frigiditatē. Cani
cies igit vte ⁊ etatis designāt maturitates et
extinctionē libidinis ⁊ vicioꝝ pueriliū moꝝ
tificationē vite p̄ntis. et future instantis ne
cessariā nouitates. Caluicies est priuatio ca
pilloꝝ siue amissio ex defectu fumi humidū i
anteriori pte capitis pueniēs. vt dicit Cōstā.
Sit autē aliquādo ppter abstinentiam cibi ⁊
defectum fumi humidū q̄ est materia capil
lorum s̄m Aristo. l. i. iij. Capilli in frequenter
coeuntib⁹ paulatim caluiciē inducūt. ⁊ si an
te iuuentutē fluxerūt iterum oriunt. post iu
uentutē vō fluētēs iterum nō recrescūt. Deflu
unt autē ⁊ deficiūt in pte anteriori capitis. et
tunc talis flux⁹ capilloꝝ d̄z p̄prie caluicies.
⁊ solet accidere vel ppter nimiam cutis rari
tatem. ⁊ ppter humoris paucitatē. ab occipite n̄
recedūt neqz caluescūt ppter cutis spissitudi
nem ⁊ porozū densitates. ⁊ p̄p̄ humoris ibi
existētis viscositatē ex q̄ capilli b̄nt vegetari
vt dicit Gal. sup ampboꝝ. **U**n̄ ibidē etiā
dicit. q̄ pueri ⁊ etiā mulieres nō caluescūt ⁊
hoc ppter abundantiam humiditatis in capi
tibus eozū. similiter nec castrati. ⁊ hoc ppter
alterationē siue cōplexiōis ⁊ d̄nantes frigid
tatis qualitātē. que poros cutis capitis con

stringit. ⁊ sumū coadunādo euaporare nō
pmittit. Alij tñ pili in mulierib⁹ et in castra
tis defluunt. vt dicit Aristoteles lib. xix. Ca
pilli ergo caput custodiūt. honestant. defen
dunt. q̄bus si caruerit bō. magis reputat in
honest⁹. **A**ccidit autē etiā iste defect⁹ p̄p̄ iu
uētutē. ⁊ maxime etiā circa senectutē ex cau
sis supradictis zc.

Incipit liber sexus. de etatibus

Dico de pro
prietatibus partū homis
in speciali restat dicere de
proprietatibus eiusdē in
speciali et generali s̄m eta
tis varietatē et s̄m sexus distinctionē ⁊ rerū
naturalium ac cōtra naturā multiplicē diuer
sitatē. Ex istis enī omnib⁹ diuerse homis p
prietates attendunt

De etate
Capitulum. I.

Etas igitur homi
nis s̄m Remigiū nihil aliud est ni
si tenor virtutum naturalium. s̄m
contrarios motus vel quietem. intermediā
consideratus. quia s̄m ista homo preterit ⁊
mouetur et nunq̄m in eodem statu perma
net. **V**el s̄m **I**sidoz. **E**tas est spaciū vite ani
malis a conceptione fetus incipiens. **H**oc
seniumqz deficiens seu desinens. **S**unt autē
plures diuersitates etatis s̄m **C**onstantinū
et **I**sidoz. **P**rima est infantia dentiuꝝ plāta
tiua. **E**tas nouiter genita. q̄ vsqz ad septem
durat menses. q̄ nimis est ad huc tenera mol
lis et fluida ac limosa. vñ p̄tinuis indiget fo
mentis. **I**nfantia autē put est dentiuꝝ planta
tiua. vsqz ad septē extendit annos. **E**t dicit i
fans quasi non fans. eo q̄ dari nō potest. ne
qz exprimere sermonē. dentibus nondū b̄n
ordinatis. vt dicit **I**sidoz. **C**ui succedit pue
ricia q̄ se extendit vsqz ad septenariū secundū
lez vsqz ad annos quattuordecim **E**t vō di
cta a pubertate v̄l a pupilla. qz ad huc pueri
sunt puri vt pupilla. vt dicit **I**si. **H**uic succe
dit adolescentia. et hec s̄m **V**iancū terminat